

MASECHET YOMA 83a & 85a/b

svara סבּרָא

a traditionally radical yeshiva

יום הכיפורים פרק שמיני יומא

פג.

עין משפט גיר מצוה

כה א מיי פ"ב מכלת
שבת עשור לילה ח
פגמ לאון סט טו"ש"ע אר"ט
קי מר"ט סט"א
כז ב טו"ש"ע שס סט"ק ג:
כו ג שס סט"ק ד:
כח ד שס סט"ק א:
כט ה מיי פ"ד מכל
מכלת אר"ט סט"א
טו ופ"ב מכל שבת עשור
הל ט פגמ לאון סט
טו"ש"ע אר"ט קי מר"ט
סט"א
עז ו מיי פ"ב מכלת שבת
הלס א פגמ לאון סט
טו"ש"ע אר"ט קי מר"ט
סט"א
עח ז מיי שס הל יח
טו"ש"ע אר"ט קי
שכט סט"ק ג:
עב ח מיי פ"ד מכל
מכלת אר"ט סט"א
טו טו"ש"ע אר"ט קי מר"ט
סט"א
עג ט י ב ל מיי שס
הל"ט"ו:

רבינו הגנאל

חולה מאכילין אותו על
פי בקיין. אין שם בקיין
מאכילין אותו על פי עצמו
עד שיאמר דיי. א"ר ינאי
חולה אמר צריך (חולה)
מאכילין אותו על פי
עצמו. מאי טעמא לב יודע
מרת נפשו. רופא אומר
צריך חולה אומר איני
צריך שומעין לרופא, פאי
טעמא תובא נקטי ליה
וספק נפשות להקל. תנן
חולה מאכילין אותו וכו',
ואי"ג דאמר בר ספרא
תרי כמא ונמא כתיב
הני מילי לענין. ערות,
אבל לענין אומדנא בתי
דעות אולין, הני מילי
למנוחא אבל בהא ספק
נפשות להקל. מר בר רב
אשי אמר כל היכא דאמר
חולה צריך אני, אפי' קי
אמריס אין צריך, לחולה
שומעין כדכתיב לב יודע
מרת נפשו. ומקשה ליה
ממתי' דקתי' מאכילין
אותו על פי בקיין. מתרין
הכי קתיני, במה דברים
אמריס ברלא אמר חלה
צריך אני, אבל אמר
חולה צריך אני, אין שם
בקיין, כלומר אין משיבין
לבקיין אלא מאכילין אותו
ע"פ עצמו, מאי טעמא
לב יודע מרת נפשו.
מי שאחזו בולמוס, פי'
בולמוס בלשון יון גרתי
של שור. כלומר זה החולה
(אולי) אוכל היבוב לחתך
השור, מאכילין אותו אפי'
כדי טמא עד שיארו
עיניו, נמא וידעין שהאיר
עיניו, כדי שיכיר בין טוב
לרע, אמר אביי ובטעמא.
ת"ר מי שאחזו בולמוס
מאכילין אותו הקל חקל,
טבל ונבילה מאכילין אותו
נבילה, [נבלה] ושבועית
ולא תרומה, בן תימא אומר ותרומה ולא
טבל, ואוקימנא כי פליגי ברלא איפשר לתקוני, אבל בדאיפשר לתקוני כולו עילמא מתקנין וספינין ליה.

הא מדקתני סיפא אם אין שם בקיין מאכילין אותו ע"פ עצמו
מב"ל דרישא דאמר צריך. והכי קאמר כל כמה דמלינו לאהדורי
אזקיילין מהדרינן ולא סמכי' אחולה גופיה אלא היכא דליכא
צקיילין כלל וכי' היכא דרופא צקי אומר אינו כריך וחולה אומר
כריך ללא סמכינן עליה להכמיש הצקי:
**מר בר רב אשי אמר כל היכא
דאמר צריך אני, פלוגתא
לדבותא הוא חי הלכתא כמר בר
רב אשי אי לא צסקר תנאים
ואמוראים תבז הלכתא כמר בר
רב אשי צכולי הש"ס לצר ממייפך
שזועה ואודיתא מייפך שזועה צפרק
שזועה הדיינין (שזועות דף מה).
ואודיתא צסוף פרק זה צורר (פאהדין
דף טו): ור"ח תבז הלכתא כוותיה
צכוליה הש"ס צר ממייפך שזועה
וחיוורי חוורי גבי זומת הגדיין שיליה
פרק צהמה המקשה (חולין דף עו):
וסמינין הפך לנן ורב האי ורבינו
גרסוס ז"ל פסקו הלכתא כוותיה
(צד) צמייפך שזועה ואודיתא וצכולי
הש"ס לא ס':**

לענין עדות אבל לענין אומדנא בתי דעות אולין, וה"מ לענין אומדנא
דממונא, אבל הכא ספק נפשות הוא והא מדקתני סיפא ואם אין שם בקיין
מאכילין אותו על פי עצמו מכלל דרישא דאמר צריך צדוקי מוחסרה והכי
קתני בר"א דאמר לא צריך אני אבל אמר צריך אני אין שם בקיין תרי אלא
חד דאמר לא צריך מאכילין אותו על פי עצמו מר בר רב אשי אמר יכל
היכא דאמר צריך אני אפי' איכא מאה דאמרי לא צריך לדידיה שמעינן
שנאמר לב יודע מרת נפשו תנן אם אין שם בקיין מאכילין אותו ע"פ עצמו
טעמא דליכא בקיין הא איכא בקיין לא ה"ק בר"א דאמר לא צריך אני אבל
אמר צריך אני אין שם בקיין כלל מאכילין אותו ע"פ עצמו שנאמר לב יודע
מרת נפשו: **בתנאי' מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו אפי' דברים טמאים
עד שיאורו עיניו מי שגשכו כלב שוטא אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו
ור' מתאי בן חרש מתיר ועוד אמר ר' מתאי בן חרש החושש בגרונו מטיילין
לו סם בתוך פיו בשבת מפני שהוא ספק נפשות וכל ספק נפשות דוחה
את השבת (ימי שנפלה עליו שפולת ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי
ספק סתם ספק כותי ספק ישראל מפקחין עליו את הגל מצאורו חי מפקחין ואם
מת גיחוהו: **גב' ת"ר** מניין היו יודעין שהאירו עיניו משיבחי בן טוב
לרע אמר אביי ובטעמא ת"ר מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל חקל
טבל ונבילה מאכילין אותו נבילה טבל ושבועית שבועית טבל ותרומה
תנאי היא דתניא מאכילין אותו טבל ואין מאכילין אותו תרומה בן
תימא אומר תרומה ולא טבל אמר רבה היכא דאפשר בחולין דכולי
עלמא לא פליגי דמתקנינן ליה ומספינן ליה כי פליגי ברלא אפשר בחולין
מר סבר טבל חמור ומר סבר תרומה חמורה מר סבר טבל חמור אבל
תרומה חזיא לכהן ומר סבר תרומה חמורה אבל טבל אפשר לתקוניה
אפשר
הרש מחיי. קצבר רפואה גמורה היא: **גב' אמר אביי וצטעמא.** משיודע להצחין צין טעם תצטיל יפה טעם תצטיל רע: **מאכילין
אוסו הקל הקל.** אם אין לנו דברים מותרים כדי לרבו יש לפנינו מיני איסורין מאכילין אותו הקל טעם: **ענל ושבעים מאכילין
אוסו שבעים.** לאחר זמן הדיעור שהצטל צמיתה בידי שמים והשבעיות בעשה: **דאפשר בחולין.** שיש די בחולין של טבל זה להאכילו
ולא אפשר בחולין. אלא אם כן אוכל את כולו וקאמר מאכילין אותו הטבל כמות שהוא ולא יפרישו ממנו תרומתו להאכילו לעצמה
וחולין לעצמן וכן תימא אומר מוטב שפירשו תרומתו ויאכילוהו כל אחד לעצמו ולא יאכילוהו טבל כמות שהוא: **מר סבר ענל חמור.**
שאפי' לכהנים אינו ראוי: **ומר סבר סרומה חמורה.** שאין לה הימיר אצל טבל אפשר דמתקן לכו וחולין יהו ראויין לכל אדם:**

וזרו רשעים מרחם נפק מינה שבתאי אצד
פירי: חולה מאכילין אותו על פי בקיין:
אמר ר' ינאי חולה אומר צריך ורופא אומר
אינו צריך שומעין לחולה מ"מ לב יודע מרת
נפשו פשיטא מהו דתימא רופא קים ליה טפי
קמ"ל רופא אומר צריך וחולה אומר אינו
צריך שומעין לרופא מ"מ תובא הוא דנקיט
ליה תנן חולה מאכילין אותו ע"פ בקיין ע"פ
בקיין אין ע"פ עצמו לא ע"פ בקיין אין על
פי בקי אחד לא הכא במאי עסקינן דאמר לא
צריכנא וליספוי ליה ע"פ בקי לא צריכא
דאיכא אחרינא בהדיה דאמר לא צריך
מאכילין אותו ע"פ בקיין פשיטא ספק נפשות
הוא וספק נפשות להקל לא צריכא דאיכא
תרי אחריני בהדיה דאמרי לא צריך ואע"ג
דאמר רב ספרא תרי כמאה ומאה כתרי ה"מ
לענין עדות אבל לענין אומדנא בתי דעות אולין, וה"מ לענין אומדנא
דממונא, אבל הכא ספק נפשות הוא והא מדקתני סיפא ואם אין שם בקיין
מאכילין אותו על פי עצמו מכלל דרישא דאמר צריך צדוקי מוחסרה והכי
קתני בר"א דאמר לא צריך אני אבל אמר צריך אני אין שם בקיין תרי אלא
חד דאמר לא צריך מאכילין אותו על פי עצמו מר בר רב אשי אמר יכל
היכא דאמר צריך אני אפי' איכא מאה דאמרי לא צריך לדידיה שמעינן
שנאמר לב יודע מרת נפשו תנן אם אין שם בקיין מאכילין אותו ע"פ עצמו
טעמא דליכא בקיין הא איכא בקיין לא ה"ק בר"א דאמר לא צריך אני אבל
אמר צריך אני אין שם בקיין כלל מאכילין אותו ע"פ עצמו שנאמר לב יודע
מרת נפשו: **בתנאי' מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו אפי' דברים טמאים
עד שיאורו עיניו מי שגשכו כלב שוטא אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו
ור' מתאי בן חרש מתיר ועוד אמר ר' מתאי בן חרש החושש בגרונו מטיילין
לו סם בתוך פיו בשבת מפני שהוא ספק נפשות וכל ספק נפשות דוחה
את השבת (ימי שנפלה עליו שפולת ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי
ספק סתם ספק כותי ספק ישראל מפקחין עליו את הגל מצאורו חי מפקחין ואם
מת גיחוהו: **גב' ת"ר** מניין היו יודעין שהאירו עיניו משיבחי בן טוב
לרע אמר אביי ובטעמא ת"ר מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל חקל
טבל ונבילה מאכילין אותו נבילה טבל ושבועית שבועית טבל ותרומה
תנאי היא דתניא מאכילין אותו טבל ואין מאכילין אותו תרומה בן
תימא אומר תרומה ולא טבל אמר רבה היכא דאפשר בחולין דכולי
עלמא לא פליגי דמתקנינן ליה ומספינן ליה כי פליגי ברלא אפשר בחולין
מר סבר טבל חמור ומר סבר תרומה חמורה מר סבר טבל חמור אבל
תרומה חזיא לכהן ומר סבר תרומה חמורה אבל טבל אפשר לתקוניה
אפשר
הרש מחיי. קצבר רפואה גמורה היא: **גב' אמר אביי וצטעמא.** משיודע להצחין צין טעם תצטיל יפה טעם תצטיל רע: **מאכילין
אוסו הקל הקל.** אם אין לנו דברים מותרים כדי לרבו יש לפנינו מיני איסורין מאכילין אותו הקל טעם: **ענל ושבעים מאכילין
אוסו שבעים.** לאחר זמן הדיעור שהצטל צמיתה בידי שמים והשבעיות בעשה: **דאפשר בחולין.** שיש די בחולין של טבל זה להאכילו
ולא אפשר בחולין. אלא אם כן אוכל את כולו וקאמר מאכילין אותו הטבל כמות שהוא ולא יפרישו ממנו תרומתו להאכילו לעצמה
וחולין לעצמן וכן תימא אומר מוטב שפירשו תרומתו ויאכילוהו כל אחד לעצמו ולא יאכילוהו טבל כמות שהוא: **מר סבר ענל חמור.**
שאפי' לכהנים אינו ראוי: **ומר סבר סרומה חמורה.** שאין לה הימיר אצל טבל אפשר דמתקן לכו וחולין יהו ראויין לכל אדם:**

וזרו רשעים מרחם. נעשו זרים ונתנכרו לאציהם שצממים: **אלר
פירי.** להפקיע שערים ותניא (צ"ב דף 7): אין אולרין פירות בלרן
ישראל וכל דבר שהוא חיי נפש לפי שמפקיעין את השערים:
הונבא. טעות אשטורדישוין"י ממנת חוליו: על פי צקיילין תרי

תורה אור השלם

1. זור רשעים מרחם
קתו מבקין דבר קבו:
תהלים נח ד
2. לב יודע מרת נפשו
במשקחתו לא יתעבר
משלי י

לעזר רש"י

איסטורדישוין.
עלפון, הלם, מבורה.

מוסף רש"י

ספק נפשות. דלי נפשות,
דהא חולין הענה מבי
(כתובות טו. ב"ק טז:
מנהדרין טו.)

תוס' ישנים

חולה אמר צריך בו'
וכנו טרל להיות מסוק,
לסא לא קן חין מפליגין
אוחו. ולא דמי ליהיה צריכ
לג שחתימה מלמדת לה
אם הני ומקמינן לה צ"כ
מפנין [שבת קמ"ב, צ]
כמות, ומשמע שמלתיין
לדקלן אמרינן שבר דלת
אורמק, ק, דהסמ מני קוס
לה לרנן דתימתי דשמת
דהלקת הני דליה איכא
פיקוד נפש. ועל דלת
דלקתן אמרינן שבר דלת
ומילא, איכא מני פיקוד
נפש למיק, אכל בהאלתן
חולה ענינן שאחזו את הוא
או בקיין שצריך ממנת
שרואה (מנבא) [נסכיהן] פן
יכריד עליו חוליו, ויש
פירושם כמבוב בתי צ"כ
מלמדה דר' ינאי פשיטא
ספק נפשות להקל, מתי
דמימא האי דקאמר חולה
אנב (חומיה) [נביעותיה] וכן
(אמר) צריכין אפי' [אמרנה]
צריכה אפי' מתללין עליה
השבת, טלה מתידי דמתמת
דלמא סכנה אומר קן. מ"ד.
וגם נראה לי דצדיכיס
יודעין כגון מאחזין את הוסי
(דברים) שצקיילין צ"כ
ויכלא צו, ואין נראה דרופא
וכן צ"כ גענין, מר בר רב

אש אמר כל היכא דאמר צריך אני בו', וחומיה קיימא לן דהוא צמלה, ועוד קיימא לן חומיה צכולי מלמוס צר ממייפך
שזועה ואודיתא כמו שפירשתי צבעות (נמל, אן).

Hint Sheet for Yoma 83a – Mishnah

Jastrow Citation: Yoma VIII, 6/7

See entry II	מי
על + suffix "him" (direct object, masc., sing)	עליו
Look up as is	מפולת
See entry for סָפֵק	ספק
See entry for נֶשֶׁם	שם
אין + ו	אינו
Look up as is, see entry II	כותי
Yisrael	ישראל
Direct object marker (untranslatable)	את
ה + גל	הגל
Root: מצי/מצא	מצאוהו
Root: נוה	יניחוהו

Hint Sheet for Yoma 85b – Gemara

Jastrow Citation: Yoma 85a & 85b

Look up without prefix -ו, see entry II	וכבר
Root: הוי	היה
רבי	ר'

These are all names	ישמעאל, עקיבא, אלעזר, עזריה, לוי הסדר, ישמעאל
הסדר is a name. Look up סדר.	הסדר
-הן object suffix + אחר	אחריהן
-ו possessive suffix + בן	בנו
Look up as is	שאלה
-הם suffix + ב- prefix + פנים	בפניהם
Look up in Frank	מניין
Root: דחי	שדוחה
Root: עני, see nif. entry	נענה
ב- prefix + מחתרת (look up as is)	במחתרת
Look up as is	ממון
Root: בוא	בא
Look up without prefix -ו	ושפיכות
Look up as is	דמים
Look up without prefix -ל	לשכינה
Root: סלק	שתסלק
Root: נצל	להצילו
An abbreviation for וגומר, meaning 'etc.'.	וגו'
עם + prefix -מ (see entry עם)	מעם
-י suffix + מזבח	מזבחי

Root: לקח	תקחנו
מ + על	מעל
This is a name	רבה בר בר חנה
This is a name	רבי יוחנן
Root: שני (see whole entry)	שנו
Root: מית	להמית
Root: חיי	להחיות
Look up as is	אפילו
ו + מה	ומה
See entry for דבר	בדבריו
Root: עני, see nif entry	נענה
This is a name	רבי אלעזר
ו- + מה	ומה
Look up as is	מילה
ש- + היא	שהיא
See entry for מאה	ממאתים
See entry for ארבע	וארבעים
Look up without prefix ו-	ושמונה
See entry for אָבֵר	איברים
ש- + ב- + אדם	שבאדם

Root: דח׳	שדוחה
גופו + possessive suffix ן-, 'his'	גופו
Look up without prefix ל-	לכל
This is a name	רבי יוסי בר' יהודה
See entry for שָׁבַת	שבתותי
Look up as is	יכול
Look up without prefix ל-	לכל
Look up abbreviation in back of Frank	ת"ל
See entry I	אך
This is a name	רבי יונתן בן יוסף
Root: מסר	מסורה
See entry for יד	בידכם
ן- + לא	ולא
Same as מסורה	מסורים
See hint for בידכם	בידה
This is a name	ר' שמעון בן מנסיא
Look up as is	ישראל
על + suffix 'him' (direct object, masc., sing)	עליו
See entry for שָׁבַת	שבתות
Look up as is	הרבה

Look up abbreviation in back of Frank	א"ר
This is a name	יהודה
This is a name	שמואל
See entry II	אי
Root: הוי	הואי
Same as above	הוה
Root: אמא	אמינא
See entry for די	דידי
Same as above	מדידהו
ו- + הוי	וחי
ב- + הם	בהם
ו- + לא	ולא
Root: מית	שימות
See כול	לכולהו
Look up in Frank	להו
Look up as is	פירכא
מ- + ד- + שמואל	מדשמואל
This is a name	ר' ישמעאל
Look up as is	דילמא
כ- + ד- + רבא ('like Rava')	כדרבא
ד- + מחתרת	דמחותרת

See ממון	ממונו
ו- + האי	והאי
ד- + קאי	דקאי
Look up without prefix ל-	לאפיה
Root: הרג	להרגך
Root: שכם	השכם
Root: הרג	להרגו
Root: שכח (see c.h. entry!)	ואשכחן
Look up as is	ודאי
Look up as is	מנלן
This is a name	ר' עקיבא
ו- + אביי ('like Abaye')	כדאביי
This is a name	אביי
Root: מסר	מסרינן
Look up without prefix ד-	דרבנן
See entry for דבר	בדבריו
See כול	וכולהו
Root: שכח (see c.h. entry!)	אשכחן
Look up as is	ודאי
ו- + ד- + שמואל	ודשמואל

Look up as is	פִּירְכָּא
This is a name	רְבִינָא
Look up in Frank	וְאִיתִּמָּא
Look up as is	פְּלִפְלִתָּא
Look up as is	חֲרִיפָּא
Look up without prefix -ד	דְּקָרִי

Torah Verses for Yoma 85a/85b

Exodus 21:12-14

¹² He who fatally strikes a man shall be put to death. ¹³ If he did not do it by design, but it came about by an act of God, I will assign you a place to which he can flee. ¹⁴ **When a man schemes against another** and kills him treacherously, you shall take him **from My very altar** to be put to death.

שמות כא:יב-יד

^{כב} מכה איש ומת מות יומת:
^{כג} ובאשר לא צדה והאלהים אנה
לידו ושמתו לך מקום אשר ינוס
שמה: ^{כד} וכי יזד איש על רעהו
להרגו בערמה מעם מזבחי
תקחנו למות:

Exodus 22:1-3

¹ **If the thief is seized while tunneling,** and he is beaten to death, there is no bloodguilt in his case. ² If the sun has risen on him, there is bloodguilt in that case.—He must make restitution; if he lacks the means, he shall be sold for his theft. ³ But if what he stole—whether ox or ass or sheep—is found alive in his possession, he shall pay double.

שמות כב:א-ג

^א אם במחתרית ימצא הגנב
והכה ומת אין לו דמים:
^ב אם זרחה השמש עליו דמים
לו שלם ישלם אם אין לו ונמכר
בגנבתו: ^ג אם המצא תמצא בידו
הגנבה משור עד חמור עד ששה
חיים נשנים ישלם:

Exodus 31:12-18

¹² And the LORD said to Moses: ¹³ Speak to the Israelite people and say: **Nevertheless, you must keep My sabbaths,** for this is a sign between Me

שמות לא:יב-יח

^{כב} ניאמר ה' אל משה לאמר:
^{כג} ואתה דבר אל בני ישראל
לאמר אך את שבתתי תשמרו
כי אות הוא ביני וביניכם

and you throughout the ages, that you may know that I the LORD have consecrated you. ¹⁴ You shall keep the sabbath, **for it is holy for you.** He who profanes it shall be put to death: whoever does work on it, that person shall be cut off from among his kin.

¹⁵ Six days may work be done, but on the seventh day there shall be a sabbath of complete rest, holy to the LORD; whoever does work on the sabbath day shall be put to death.

¹⁶ **The Israelite people shall keep the sabbath,** observing the sabbath throughout the ages as a covenant for all time: ¹⁷ it shall be a sign for all time between Me and the people of Israel. For in six days the LORD made heaven and earth, and on the seventh day He ceased from work and was refreshed.

¹⁸ When He finished speaking with him on Mount Sinai, He gave Moses the two tablets of the Pact, stone tablets inscribed with the finger of God.

Leviticus 18:1-5

¹ The LORD spoke to Moses, saying:

² Speak to the Israelite people and say to them: I the LORD am your God. ³ You shall not copy the practices of the land

לְדֹרֹתֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי ה'
מְקַדְּשָׁכֶם: ¹⁴ וּשְׁמֵרְתֶם
אֶת־הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם
מִחֲלֹלֶיהָ מוֹת יוּמָת כִּי כָל־הַעֲשֵׂה
בָּהּ מְלֹאכָה וְנִכְרְתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא
מִקְרָב עִמָּיהָ: ¹⁵ שֵׁשֶׁת יָמִים
יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן קֹדֶשׁ לַה'
כָּל־הַעֲשֵׂה מְלֹאכָה בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת
מוֹת יוּמָת: ¹⁶ וּשְׁמֵרוּ
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת
אֶת־הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתֶם בְּרִית עוֹלָם:
¹⁷ בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הוּא
לְעֹלָם כִּי־שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה'
אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת וַיִּנָּפֶשׂ: ¹⁸ וַיִּתֵּן
אֶל־מֹשֶׁה כָּכֹל־תּוֹ לְדַבֵּר אֵתוֹ בְּהַר
סִינַי שְׁנֵי לַחַת הָעֵדוּת לַחַת אֶבֶן
כְּתוּבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים:

ויקרא יח:א-ה

^א וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
^ב דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: ^ג כַּמַּעֲשֵׂה
אֶרֶץ־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם־בָּהּ

of Egypt where you dwelt, or of the land of Canaan to which I am taking you; nor shall you follow their laws. ⁴My rules alone shall you observe, and faithfully follow My laws: I the LORD am your God. ⁵You shall keep My laws and My rules, **by the pursuit of which man shall live:** I am the LORD.

לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ-כְּנָעַן
אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא
תַעֲשׂוּ וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלְכוּ:
אֶת-מִשְׁפָּטַי תַעֲשׂוּ וְאֶת-חֻקֹּתַי
תִשְׁמְרוּ לְלַכֵּת בְּהֶם אֲנִי ה'
אֱלֹהֵיכֶם: ^ה וְיִשְׁמְרֶתֶם אֶת-חֻקֹּתַי
וְאֶת-מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם
הָאָדָם וְחַי בְּהֶם אֲנִי ה':

SUPPLEMENTAL TEXTS

Yoma 83a & 85a/b

CONTENTS

TORAH VERSES | *sections of the Torah cited in our sugya*

Exodus 21:12-14, 22:1-3, 31:12-18, Leviticus 18:1-5 1

PARALLEL RABBINIC TEXTS | *other texts in rabbinic literature where versions of or ideas from our text appear*

Mishnah Shabbat 19 3

Mishnah Rosh Hashanah 4:8 6

Mishnah Pesachim 8:6 8

Mekhilta De-Rabbi Yishmael, Parshat Mishpatim 4 10

Mekhilta De-Rabbi Yishmael, Parshat Mishpatim 13 13

Mekhilta De-Rabbi Yishmael, Parshat Ki Tisa 1 15

Tosefta Shabbat 10:14, 16:10-14 20

Talmud Bavli Shabbat 132a/b 23

Talmud Bavli Arakhin 7a/b 25

CODES | *codification of our text in halakhic literature (for more info on this check out the Codes Cheat Sheet in the Bet Midrash Reference Guide!)*

Mishneh Torah, Sefer Zera'im, Hilkhot Shabbat 2 27

Tur, Choshen Mishpat 329 34

Shulchan Arukh, Choshen Mishpat 328 & 329 Separate Packet

Torah Verses for Yoma 85a/85b

Exodus 21:12-14

¹² He who fatally strikes a man shall be put to death. ¹³ If he did not do it by design, but it came about by an act of God, I will assign you a place to which he can flee. ¹⁴ When a man schemes against another and kills him treacherously, you shall take him from My very altar to be put to death.

שמות כא:יב-יד

^{כב} מַכֵּה אִישׁ וּמָת מוֹת יוּמָת: ^{כג} וְאִשֶּׁר
לֹא צָדָה וְהָאֱלֹהִים אָנָּה לְיָדוֹ וְשָׁמַתִּי
לְךָ מְקוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה: ^{כד} וְכִי־יִזְד
אִישׁ עַל־רֵעֵהוּ לְהַרְגוֹ בְּעָרְמָה מֵעַם
מִזְבְּחִי תִקַּחנּוּ לְמוֹת:

Exodus 22:1-3

¹ If the thief is seized while tunneling, and he is beaten to death, there is no bloodguilt in his case. ² If the sun has risen on him, there is bloodguilt in that case.—He must make restitution; if he lacks the means, he shall be sold for his theft. ³ But if what he stole—whether ox or ass or sheep—is found alive in his possession, he shall pay double.

שמות כב:א-ג

^א אִם־בַּמְחַתְרֵת יִמָּצָא הַגֵּנֵב וְהִכָּה
וּמָת אֵין לוֹ דָּמַיִם: ^ב אִם־זָרְחָה
הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו דָּמַיִם לוֹ שְׁלֵם יִשְׁלֵם
אִם־אֵין לוֹ וְנִמְכַר בְּגִנְבָתוֹ:
^ג אִם־הִמָּצָא תִמָּצָא בְיָדוֹ הַגֵּנֵב
מִשׁוֹר עַד־חֲמֹר עַד־שֶׁה חַיִּים שָׁנִים
יִשְׁלֵם:

Exodus 31:12-18

¹² And the LORD said to Moses: ¹³ Speak to the Israelite people and say: Nevertheless, you must keep My sabbaths, for this is a sign between Me and you throughout the ages, that you may know that I the LORD have consecrated you. ¹⁴ You shall keep the sabbath, for it is holy for you. He who profanes it shall be put to death: whoever does work on it, that person shall be cut off from among his kin. ¹⁵ Six days may work be done, but on the seventh day there shall be a sabbath of complete rest, holy to the LORD; whoever does work on

שמות לא:יב-יח

^{כב} וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^{כג} וְאָתָּה
דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ
אֶת־שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ כִּי אוֹת הוּא
בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי
ה' מְקַדְּשְׁכֶם: ^{כד} וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־הַשַּׁבָּת
כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם מִחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת
כִּי כָל־הָעֹשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה
הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמִּיהָ: ^{כה} שֵׁשֶׁת
יָמִים יַעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן קֹדֶשׁ לֵה' כָּל־הָעֹשֶׂה
מְלָאכָה בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת יוּמָת:

the sabbath day shall be put to death.¹⁶ The Israelite people shall keep the sabbath, observing the sabbath throughout the ages as a covenant for all time:¹⁷ it shall be a sign for all time between Me and the people of Israel. For in six days the LORD made heaven and earth, and on the seventh day He ceased from work and was refreshed.¹⁸ When He finished speaking with him on Mount Sinai, He gave Moses the two tablets of the Pact, stone tablets inscribed with the finger of God.

וְשָׁמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשַּׁבָּת
לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית
עוֹלָם: ^{טז} בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת
הוּא לְעֹלָם כִּי־שִׁשִּׁת יָמִים עָשָׂה ה'
אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפֶשׂ: ^{טז} וַיֵּיתֵן
אֶל־מֹשֶׁה כָּכֹלֹתוֹ לְדַבֵּר אֵתוֹ בְּהַר
סִינַי שְׁנַי לַחַת הַעֲדוּת לַחַת אֶבֶן
כְּתוּבִים בְּאֶצְבָּע אֱלֹהִים:

Leviticus 18:1-5

ויקרא יח:א-ה

¹ The LORD spoke to Moses, saying:
² Speak to the Israelite people and say to them: I the LORD am your God. ³ You shall not copy the practices of the land of Egypt where you dwelt, or of the land of Canaan to which I am taking you; nor shall you follow their laws. ⁴ My rules alone shall you observe, and faithfully follow My laws: I the LORD am your God. ⁵ You shall keep My laws and My rules, by the pursuit of which man shall live: I am the LORD.

^א וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ב דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי ה'
אֱלֹהֵיכֶם: ^ג כַּמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ־מִצְרַיִם
אֲשֶׁר יִשְׁבַתְּמֶ־בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה
אֶרֶץ־כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם
שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבְחַקְתִּיהֶם לֹא
תֵלְכוּ: ^ד אֶת־מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ
וְאֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ לְלַקֵּחַ בָּהֶם אֲנִי
ה' אֱלֹהֵיכֶם: ^ה וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי
וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם
וְחִי בָהֶם אֲנִי ה':

(ח) מרדין. הוא מלה עברית כמו ארדם עד בית אלהים. הר"מ: (ט) קשה דלחלק בעופות בין תרנגולת לאוזין ושאר עופות. ולשיטת הר"נ דמחלק בין גדולים לקטנים דקטנים לא שרי אלא בתצר אבל לא ברה"ר וגדולים אפילו ברה"ר שרי ניחא דמתניתין

ברה"ר מיירי מכח סיפא דמרדה בנה אוקמינן לה בש"ס ברה"ר ולהכי תני עגלים וסייחים לאשמעינן דדוקא בגדולים שרינן ברה"ר: (י) אסור. ולא אמרינן חי נושא את עצמו כדלעיל מ"ה פ"י כיון שהוא קטן כל כך שאינו אלא גורר. הר"נ. והאי אסור נראה לי דאסור וחייב קאמר דהא מחייב בתולה כשנשא בריש פרקין דלקמן וע"ש דלתוספ' נראה דדוקא בתולה: (יא) את השבת. כנמרא לאתויי הא דת"ר אם היתה צריכה לנר חברתה מדלקת לה את הנר. ומהכא שמעינן דגמרא סבירא לה דאיכא איסור מן התורה וכמ"ש הר"ף דלכ"ע מ"ב מיל ולמעלה מדאורייתא דא"כ עד השתא לא שמעינן אלא לאיסור תחום מדברי סופרים. תוי"ט וע"ע: (יב) צרכי מילה בש"ס דף קל"ב נפקא ליה מקרא:

פֶּרֶק יֵט (א) וקאי אמתניתין דלעיל דסליק מניה וכל צרכי מילה עושין בשבת: (ב) מביא בשבת. וא"ת ויביאו התינוק אצל הכלי דליכא איסור דדחי נושא את עצמו. וי"ל דלאחר המילה היה צריך להתירו לאמו ואז הוא חולה והיה כפות דאינו נושא עצמו וגם אמו מסוכנת ולא תוכל לבא אצלו ועוד יש לומר כיון דבכל יביא הכלי משיביא התינוק שרי ר"א למרר המצוה. תוספ': (ג) עדים. כנמרא איבעי אי עדים שנים או איהו וחד שראוי להעיד במקום אחר ואין להקשות דא"כ

שברחה. מן הבית: דוחין אותה. בידים: עד שתכנס. ודוקא דוחין אבל לא מדדין, לפי שהתרנגולת מגבהת עצמה מן הארץ ונמצא שהוא מטלטלה. אבל אוזין ושאר עופות מדדין (ט): מרדין עגלים. אוחו בצוארו ובצדדיו וגוררו ומסיעו ומנעו לו רגליו: והאשה מדדה את בנה. אוחותו בורועיו מאחוריו והוא מניע רגליו והולך: שנוטף אחת ומניח אחת. כשהתינוק מניע את רגליו מניח אחת ומגביה אחת: אבל גורר אסור. שנושאתו. וכל מקום שאמר ר"י אימתי במשנה לא בא לחלוק אלא לפרש דברי חכמים, הילכך הלכתא כותיה: ג אין מילדין. אין מושכין הולד מן הרחם ביו"ט, דאיכא טרחא יתירא: אבל מסעדין. אוחו את הולד שלא יפול לארץ: חכמה. מילדת בקיאה: ממקום למקום. ואין חוששין לאיסור תחומים: ומחללין עליה את השבת. משעה שהיא יושבת על המשכר ומתחיל הדם להיות שותת עד כל ג' ימים אחר שילדה, בין אמרה צריכה אני בין לא אמרה צריכה אני מחללין. מג' ועד ז', אמרה צריכה אני מחללין. לא אמרה צריכה אני אין מחללין. מז' ועד ל' אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין, אבל עושים צריכה על ידי נכרי מפני שהיא כחולה שאין בו סכנה, ודבר שאין בו סכנה עושין צרכי על ידי נכרי: וקושרים הטבור. של ולד שהוא ארוך, ואם לא יקשוהו ויכרכוהו יצאו מעיו. אבל אין כורתין אותו בשבת לדברי ת"ק: ר'

תִּרְנַגְלַת שְׁבֻרָהּ, דוֹחִין אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּכְנַס. מְדַדִּין (ח) עֲגָלִין וְסִיחִין בְּרִשׁוֹת הָרְפִים. אִשָּׁה מְדָדָה אֶת בְּנָהּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵימָתִי בְּזִמְן שֶׁהוּא נוֹטֵל אֶחָת וּמְנִיחַ אֶחָת, אֲבָל אִם הָיָה גוֹרֵר, אָסוּר (י): ג אֵין מִילְדִין אֶת הַבְּהֵמָה בְּיוֹם טוֹב, אֲבָל מְסַעְדִין. וּמִילְדִין אֶת הָאִשָּׁה בַּשַּׁבָּת, וְקוֹרִין לָהּ חֲכָמָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וּמְחַלְלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת (יא), וְקוֹשְׂרִין אֶת הַטְּבוֹר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אֵף חוֹתְכִין. וְכָל צָרְכֵי מִילָה (יב) עוֹשִׂין בַּשַּׁבָּת:

פֶּרֶק יֵט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אִם לֹא הֵבִיא כָּלִי מֵעֶרֶב שַׁבָּת, מְבִיאוּ בַּשַּׁבָּת (ב) מְגֻלָּה. וּבַסְּפָנָה, מְכַסְּהוּ עַל פִּי עֵדִים (ג). וְעוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, פּוֹרְתִים עֲצִים לַעֲשׂוֹת פְּחָמִין וְלַעֲשׂוֹת (פְּלִי) בְּרוֹזֵל. כָּלֵל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, כָּל מְלֹאכָה שְׁאֵפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת אֵינָה דוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת, וְשְׂאֵי אֵפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת דוֹחָה

יוסי אומר אף חותכין. והלכה כר"י שחותכין אותו ומנקים אותו ונותנין עליו אבק הדס וכיוצא בו: וכל צרכי מילה עושין בשבת. ולקמן באידך פירקא מפרש לצרכי מילה מאי ניהו:

פֶּרֶק יֵט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִם לֹא הֵבִיא כָּלִי. איזמל למול את התינוק (א): מביאו בשבת מוגלה. להודיע שחביבה מצוה זו שמחללים עליה את השבת: ובסכנה. שגזרו גזרה על המילה: מכסהו ע"פ עדים. שיעידו שאיזמל של מצוה הוא מביא, ולא יחשדוהו שהוא נושא שאר חפציו: ולעשות ברזל. כדי לעשות איזמל למילה: כל מלאכה שאפשר לעשותה. כגון מכשירי מילה הואיל ואפשר לעשותן מערב שבת אין דוחין את השבת, ופליג אדרבי אליעזר: שאי אפשר לעשותה מערב שבת. כגון מילה עצמה שאי אפשר לה לעשות, דזמנה בשמיני דוחה שבת.

והלכה כרבי עקיבא: ב מוהלין. חותך את הערלה: ופורעין. העור המכסה ראש הגיד: ומוצצים. את הדם, ואע"פ שהוא עושה חבורה שאין הדם ניתק מחיבורו אלא ע"י מציצה: אספלינית. תחבושת: לועם בשיניו. דכל מה דאפשר לשנות משנה: אם לא טרף יין ושמן. רגילים היו שהיו טורפים בקערה יין ושמן ומערבין אותן יחד לרפואה על המילה כדרך שטורפים ביצים בקערה: חלוק. חתיכה של בגד נקובה, ומכניסין המילה באותו הנקב כדי שלא יחזור

העור ויכסה את הגיד: לא התקין. לא הזמין: כורך על אצבעו. דרך מלבוש לשנותו מדרך הוצאה בחול: אפילו מחצר אחרת. לא מיבעיא מבית לבית באותו חצר אע"פ שלא ערבו, אלא אפילו לחצר אחרת שאינה מעורבת עמהם: ג מרחיצין את הקטן. האי מרחיצין לאו כדרכו הוא, דתנא סיפא לפרושי רישא כיצד מרחיצין כגון לולף ביד אבל בכלי אפילו לולף אסור וכ"ש לדחוף כדרכו: ראב"ע כו'. פליג את"ק וסבר מרחיצין את הקטן כדרכו בין לפני המילה בין לאחר המילה, וביום השלישי למילה נמי בין בחמין שהוחמו בערב שבת בין בחמין שהוחמו בשבת עצמו דסכנת נפשות היא, והלכה כראב"ע: ספק. בן ח' חדשים ספק בן ט'. דאי בן ח' כאבן בעלמא הוא ואין מילתו דוחה שבת: ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס. מדכתיב (בראשית ט"ז) המול לכם כל זכר לרבות אנדרוגינוס. ות"ק, ערלתו כתיב, מי שהוא כולו ערל, יצא זה שחציו נקבה. ואין הלכה כר"י: ד מי שהיו לו שתי תינוקות וכו'. פליגי אמוראי בגמרא בגרסת משנה זו, והגרסא שתפסו רבותי עיקר. כך היא, מי שהיו לו שתי תינוקות אחד למול אחד

את השבת: ב עושין כל צרכי מילה (ד) בשבת, מוהלין, ופורעין, ומוצצים, ונותנין עליה אספלינית וכמון. אם לא שחק מערב שבת, לועם בשניו ונותן. אם לא טרף יין ושמן מערב שבת, ינתן זה בעצמו וזה בעצמו. ואין עושין לה חלוק לכתחלה, אבל כורך עליה סמרטוט. אם לא התקין מערב שבת, כורך על אצבעו ומביא, ואפלו מחצר אחרת: ג מרחיצין את הקטן, בין לפני המילה ובין לאחר המילה, ומזלפיין (ה) עליו ביד, אבל לא בפלי. רבי אלעזר בן עזריה אומר, מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת, שנאמר (בראשית לד) ויהי ביום השלישי בהיותם פאבים. ספק ואנדרוגינוס אין מחליין עליו את השבת, ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס: ד מי שהיו לו שני תינוקות, אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של אחר השבת בשבת, חייב (ו). אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת, רבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר: ה קטן נמול לשמונה, לתשעה, ולעשרה, ולאחד עשר, ולשנים עשר, לא פחות ולא יותר. הא כיצד. פדרפו,

ליתני על פי אחר. דאצטרך ליה שהוא וחד יהיו עדים כשרים יחד במקום אחר: (ד) עושין כל צרכי. לאתווי הא דת"ר המל כל זמן שהוא עוסק במילה חוזר בין על ציצין המעכבין כו'. גמרא. ואע"ג דבס"פ דלעיל קתני לה, הכא עיקר ודתם אנב. תוספ': (ה) ומולפיין. הוילוף הוא זריקת המים או כל משקה. הר"מ. והוא לשון זיקון מטר מתורגם יולפון מטרא: (ו) חייב. ואינו מקלקל שיהיה פטור וכן אמרו לגבי מילה

שבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של אחר שבת בשבת חייב. אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת, רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר. והכי פירושה, שכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב לדברי הכל, שהרי טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה כשהקדים ומל את של אחר השבת בשבת, ובהא אפילו ר' יהושע מודה: אחד למול בשבת ואחד למול בערב שבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת, ר' אליעזר מחייב חטאת. דמילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת. ואע"ג דטעה בדבר מצוה שהיה טרוד באותו של שבת ומתוך כך טעה בזה, ואף בזה עשה מצוה שהרי ראוי הוא למול אלא שאינו דוחה שבת, ס"ל לרבי אליעזר טעה בדבר מצוה ועשה מצוה שאינה דוחה את השבת חייב: ורבי יהושע פוטר. דסבירא ליה טעה בדבר מצוה ועשה מצוה שאינה דוחה את השבת פטור, כיון דסבור היה שברשות בית דין הוא עושה. והלכה כר"י:

מתקן הוא. הר"מ: (ז) י"ט כו'. ומילה שלא בזמנה אינו דוחה י"ט כי המילה מ"ע וי"ט עשה ול"ת כי השם הוא צוה לשבות בו והוא אומרו שבתו ומנע בו מן המלאכה והעיקר אצלנו לא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה. הר"מ: (ח) ר"ה. ובזרה דעה סימן

רמ"ו פוסק כהרא"ש דאפילו י"ט שני של גלויות אינו דוחה (והאי תנא בא"י קאי) וע"ש בש"ך ת"ח: (ט) דכתיב ביה וכל ערל לא יאכל בו: (י) מל ולא פרע. תימא אמאי איצטריך למתני האי, דכיון דכבר תני דבשר החופה בו מעכב וכי לא פרע עדיין רוב העטרה מכוסה. תוספת. ולמ"ד שלא ניתנה פריעה לאברהם אבינו. טובא קמ"ל דלא תימא כיון דאברהם אבינו נצטווה במילה לברה אף שאנתנו בהלכה למשה מסיני נצטוונו אף בפריעה מ"מ כי מל ולא פרע לא היו כאלו לא מל לגמרי קמ"ל דכך נתחדשה ההלכה דאם לא פרע כאלו לא מל לגמרי. תוי"ט. והת"ח מישב דקמ"ל דאף דהקרום הרך מכסה עליה. דבתורה לא נאמר רק ימול בשר ערלתו ומהלמ"מ נאמר לנו הפריעה:

פרק כ (א) לפ"ז לשון שיצולו מלשון צללו כעופרת. ובדבריהם, צללת במים אדירים (ב"ק צ"א.). כלומר שהיין יהיה

לְשִׁמוֹנָה. נוֹלַד לְבֵין הַשְּׂמָשׁוֹת, נְמוּל לְתַשְׁעָה. בֵּין הַשְּׂמָשׁוֹת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת, נְמוּל לְעֶשְׂרָה. יוֹם טוֹב⁽¹⁾ לְאַחַר שַׁבָּת, נְמוּל לְאַחַד עֶשְׂרֵי. שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, נְמוּל לְשְׁנַיִם עֶשְׂרֵי. קָטָן הַחֹלָה, אֵין מוֹהֲלִין אוֹתוֹ עַד שִׁיבְרִיא: וְאֵלוֹ הֵן צִיצִין הַמְּעַכְבִּין אֶת הַמִּילָה, בְּשֶׁר הַחֹפֶה אֶת רֹב הָעֵטְרָה. וְאֵינוֹ אוֹכֵל בַּתְּרוּמָה. וְאִם הָיָה בְּעַל בֶּשֶׂר, מִתְקַנּוֹ מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעַיִן. מָל וְלֹא פָרַע⁽²⁾ אֶת הַמִּילָה, כְּאֵלוֹ לֹא מָל:

פרק כ רבי אליעזר אומר, תולין את המשמרת ביום טוב, ונותנין לתלויה בשבת. וחכמים אומרים, אין תולין את המשמרת ביום טוב,

בשר חוזר וחופה את הגיד: מתקנו. ומשפע באזמל מאותו עובי: מפני מראית העין. שלא יהא נראה כערל: ולא פרע. לא גילה: כאילו לא מל. וישוב ויפרע, ואפילו סלק ידו ממנה. וכל זמן שהוא מתעסק במילה בשבת חותך בין ציצין המעכבין בין ציצין שאין מעכבין. לאחר שסלק ידו, על ציצין המעכבין חוזר, על ציצין שאין מעכבין אינו חוזר: **פרק כ רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת. שמסננים בה שמרי יין, ומותח את פיה לכל צד בעגול ונעשה כאהל על חלל הכלי. ואע"ג דעביד אהל שרי ביום טוב, דס"ל לר"א מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מערב יום טוב מותר לעשותן ביום טוב. אבל בשבת [תולה] לכתחלה לא, אבל אם תלויה היא נותנין לתוכה שמרים ומסננין, דאין דרך בורר בכך: אין תולין את המשמרת. דעביד אהל עראי ומחזי כמעשה חול: ואין נותנים לתלויה בשבת. דהוה תולדת בורר או מרקד. והלכה כחכמים: ב נותנים מים. בשבת על גבי שמרים הנתונים במשמרת מבעוד יום. כדי שיצלו, שיהיו השמרים צלולים ויזוב כל יינם. פירוש אחר על גבי שמרים שנשארו בחבית, וקולטין המים טעם היין^(א) ומוציאין אותן בשבת ושותים אותן ואין בזה משום בורר: את היין. מפני הקמחים לכנים שמתהווים בו: בסודרין. המיוחדין לכך. וליכא למיגזר דלמא סחיט להו, הואיל ועשוין למלאכה זו. והוא שלא יעשה בידו בסודר כמין גומא כפי הכלי כדי שירד היין במדרון, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול: ובכפיפה מצרית. סל העשוי**

ה נולד בין השמשות נמול לתשיעי. שהרי יום שמיני של מחר הוא נמול, ושמא בין השמשות יום הוא ונמול לתשיעי. היה היום ערב שבת א"א למולו בשבת הבא דשמא תשיעי הוא והוא לה מילה שלא בזמנה ואינה דוחה שבת, וצריך להמתין עד לאחר השבת שהוא עשירי: חל יום טוב להיות אחר השבת. אין מילה שלא בזמנה דוחה אותו ונמול לאחד עשר: שני ימים טובים של ראש השנה. דקדושה אחת הן ואין מילה שלא בזמנה דוחה את יום טוב השני של ראש השנה, נימול ליי"ב: עד שיבריא. ויעברו עליו ז' ימים שלמים מעת לעת מיום שהבריא, ואח"כ מלין אותו: ו ציצין. כמין נימין של בשר שנשארו מן הערלה: עטרה. היא שפה גבוהה המקפת את הגיד סביב, וממנה משפע ויורד לראשו. ובשר החופה את רוב העטרה דקתני מתניתין, לא תימא רוב הקיפה אלא אפילו רוב גבהה במקום אחד: אינו אוכל בתרומה. אם כהן הוא, דכהן ערל אסור לאכול בתרומה. נאמר בפסח (שמות י"ג) תושב ושכיר לא יאכל בו ונאמר בתרומה (ויקרא כ"ב) תושב כהן ושכיר לא יאכל בו, מה פסח אסור לערל^(א) אף תרומה אסורה לערל: ואם היה בעל בשר. שהיה שמן ונראה בשר שלמעלה מערלתו לאחר שנטלה הערלה כולה כאילו אותו

לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר. והטעם מבואר כי קודם ראוי שנמליך מלכותו עליו ואח"כ יעלה זכרוניו לפניו לטובה: (ז) למה בו. ה"ק למה הוא מוכיר עשר לימא תשע והואיל ואשתנו מלכויות מזכרונות

ושופרות לענין תקיעה בדין הוא דלשתרי נמי לפחות מהן: (ח) מעשרה. כנגד י' הלולים הדללו אל בקדשו דכתיב בהו הללוהו בתקע שופר. א"נ כנגד י' הדברות פרש"י דכתיב בהו נמי שופר. א"נ כנגד י' מאמרות שבהן נברא העולם. ופירש"י שהעולם נברא בר"ה. גמרא: (ט) ואע"ג דככל מקום אמרינן תורה ונביאים וכתובים י"ל משום דקראי דכתובים קדמו לנביאים. תוספ': (י) שלש שלש. כנגד תורה נביאים וכתובים. ואמרי לה כנגד כהנים לויים וישראלים גמרא: (יא) ומנהגם היה שש"צ המתפלל ביוצר אינו מתפלל במוסף אלא ש"צ אחר. הר"נ: (יב) ואע"פ שבטלה הגזירה לא עבדינן כלמעיקרא אע"ג דרזיין מקדימין בו דחיישינן שמא יהויר הדבר לקלקולו. תוספ'. וכתב הר"נ דתקנו תקיעות וי"ט ברכות במוספין דהא על סדר ברכות תוקעים כדלעיל וקודם לכן היה הכל בשחרית: (יג) מתקיע. מרלא תנן תוקע. דקרק רבינו האי שאין ש"ץ תוקע אלא אחר. ומעמא כדתנן בפ"ה דברכות לענין נשואת כפים וכל חלוקי דינין דהתם שייכי נמי הכא. הרא"ש: (יד) דאפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה. גמרא: (טו) הראשון בו. משום דרזיין מקדימין למצות. גמ'. (טז) מקרא. ולא קתני קורא ה"ט לפי שהוא מקרא לצבור וכדאמרינן הוא אומר הללויה והן אומרים הללויה. הר"נ: (יז) אין מעבירין בו. מ"ט שופר עשה וי"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה גמרא. וחכמים עשו חיוב לדבריהם הכל כשל תורה. הר"נ: (יח) לא תעשה. זו ואצ"ל זו קתני. גמרא:

קרא (במדבר י') והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני ה' אלהיכם. מה ת"ל אני ה' אלהיכם, למד על כל מקום שיש שם זכרונות ושופרות, יהיו מלכויות עמהם: אר"ע וכו'. והלכה כר"ע: ו מעשרה מלכויות. ג' פסוקים משל תורה, וג' משל

כתובים, וג' משל נביאים (ט), ואחד משל תורה שמשלים בו: שלש שלש. אחד של תורה, ואחד של כתובים, ואחד של נביאים. והלכה כר"י בן נורי: מלכויות וזכרונות ושופרות של פורענות. כגון אם לא ביד חזקה אמלוך עליכם (יחזקאל כ'), ויזכור כי בשר המה (תהלים ע"ח), תקעו שופר בגבעה (הושע ה'), וכיוצא בהן. וזכרון יחיד, כגון זכרה לי אלהי לטובה (נחמיה ה'), אע"פ שהוא לטובה אין מזכירין אותו. וכן הלכה: רבי יוסי אומר אם השלים בתורה יצא. בגמרא מפרש למלחיה דר"י הכי, ומשלים בתורה, ואם השלים בנביא יצא. והלכה כר"י: ז השני מתקיע. המתפלל תפלת המוספין (יא) מתקיע, ולא המתפלל תפלה של שחרית. ובשעת השמד תקנו כן, שגזרו שלא יתקעו, והיו אורבים להם כל שש שעות של זמן תפלת השחר, לכך העבירו התקיעה מתפלת השחר לתפלת המוספין (יב): ובשעת ההלל. משום דאין אומרים הלל בר"הוביוה"כ (יג), קתני ובשעת ההלל, כלומר בשאר יו"ט שאומרים הלל: ח אין מעבירין עליו את התחום. לילך חוץ לתחום כדי להביא שופר, או לילך לשמוע התקיעות: בדבר שהוא משום שבות. כגון לחתכו בסכין: בדבר שהוא משום ל"ת. כגון לחתכו במגרה דהויה מלאכה גמורה של חרישת עץ. ואיכא דמתני אפכא, דבר שהוא משום שבות, מגל שאין דרך לחתוך בו. דבר שהוא משום ל"ת, סכינא דאורחיה הוא: אם

וְאוֹמֵר עֲבוּדָה וְהוֹדָאָה וּבִרְפֹת כְּהֲנִים, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, אִם אֵינוֹ תוֹקֵעַ לְמַלְכוּיֹת, לָמָּה הוּא מְזַכֵּיר (א) אֶלָּא אוֹמֵר אָבוֹת וּגְבוּרוֹת וְקִדְשֵׁי הַשֵּׁם, וְכוּלָּל מַלְכוּיֹת עִם קִדְשֵׁי הַיּוֹם, וְתוֹקֵעַ. זְכוּרוֹנוֹת, וְתוֹקֵעַ. שׁוֹפְרוֹת, וְתוֹקֵעַ. וְאוֹמֵר עֲבוּדָה וְהוֹדָאָה וּבִרְפֹת כְּהֲנִים: ו אֵין פּוֹחֲתִין מֵעֲשָׂרָה (ח) מַלְכוּיֹת, מֵעֲשָׂרָה זְכוּרוֹנוֹת, מֵעֲשָׂרָה שׁוֹפְרוֹת. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר, אִם אָמַר שְׁלֹשׁ (י) מִפְּלֵן, יָצָא. אֵין מְזַכְרִין זְכוּרוֹן מַלְכוּת וְשׁוֹפֵר שֶׁל פְּרֻעָנוֹת. מִתְחִיל בַּתּוֹרָה וּמְשָׁלִים בַּנְּבִיא. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אִם הַשְּׁלִים בַּתּוֹרָה, יָצָא: ז הָעוֹבֵר לְפָנַי הַתֵּבָה בַּיּוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, הַשְּׁנִי מִתְקִיעַ (יג) וּבִשְׁעַת הַהֵלֵל הָרִאשׁוֹן (טו) מְקַרָּא (טז) אֶת הַהֵלֵל: ח שׁוֹפֵר שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֵין מְעַבְרִין (יז) עָלָיו אֶת הַתְּחוּם, וְאֵין מְפַקְחִין עָלָיו אֶת הַגָּל, לֹא עוֹלִין בְּאֵילָן, וְלֹא רוֹכְבִין עַל גְּבִי בְּהֵמָה, וְלֹא שָׁטִין עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְאֵין חוֹתְכִין אוֹתוֹ בֵּין בְּדָבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוּת, וּבֵין בְּדָבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם לֹא תַעֲשֶׂה (יח). אֲבָל אִם רָצָה לִתֵּן לְתוֹכוֹ מַיִם אוֹ יַיִן, יִתֵּן. אֵין

(יט) ומעמא שהואיל והגיע לחינוך מתעסקים עמו כדי שילמוד שידע לתקוע לצאת י"ח כשיבא ר"ה. אבל כשלא הגיע לחינוך לא. רש"י. ואף דקיי"ל קמן האוכל איסורים אין ב"ד מצווין להפרישו ה"מ במלתא דלא מפרסמא אבל במפרסמא כי הא

שהקול נשמע לרבים מעכבין דלמא נפיק מינה חורבא לתקוע בשבת שלא בפני ב"ד. הר"ן: (כ) מתעסקין. שאומרים להם תקעו ומשתדלין עמהם. המגיד: (כא) לא יצא. למה שפירש הר"ב פרק דלעיל מ"ו דבעי כוונה לצאת מקרי מתעסק כל שאינו מתכוין לתקוע תקיעה של מצוה וממתניתין דלעיל לא שמעינן אלא דהשומע צריך כוונה. אבל התוקע עצמו ה"א דיצא בו אפילו במתעסק ולא לבעי כוונה לצאת קמ"ל מתניתין דהכא ותני תו והשומע לאשמעינן דאף דנתכוין לצאת אם התוקע מתעסק לא יצא: (כב) דסיפיה דקרא דוהעברת שופר תרועה איהו: (כג) משום דמרמי לה רמי מתניתין וברייתא אהרדי משני לה בגמרא דתנא דיהן קא חשיב תקיעות דכולהו בבי. ועתוי"ט: (כד) כג'. ר"ח גורס ג' יבבות. ולא כג' דהא תרועה עצמה ג' יבבות והיכי שייך למתני כג'. אלא שאפשר שלפי שעיקר יבבות בפיו קאמר דשעור תרועה כג'

יבבות שאדם מילל בפיו: (כה) יבבות בגמרא דתרועה מתרגמינן יבבא וכתוב באמיה דסיסרא בעד החלון נשקפה ותיבב. עתוי"ט: (כו) בראשונה כו' שאין לתקיעות שעור למעלה שאם רצה להאריך מאריך ואין הדבר ניכר כשהוא מאריך שיתכוין לב' תקיעות אלא מחמת כשהוא כפלים כשעור תקיעה ראשונה מש"ה תני תקע בראשונה. הרא"ש והר"ן: (כז) ואע"פ שימשך עד שיאמר עשרה זכרונות יש לעשות כך. ועתוי"ט: (כח) אלא אחד. היינו תקיעה שלאחריה ולא כיש מפרשים דהיינו הראשונה ושמשום הכי תני תקע בראשונה: (כט) ג"פ. בשביל מלכויות וכן בשביל זכרונות. וכן בשביל שופרות. רש"י: (ל) דאע"ג דכל ישראל ערבים הם זה לזה ומה"ט מוציא זה את זה בברכות המצות הא תנאי בגמרא יחיד שלא בירך אין תבירו מברך עליו. ומעמא כתב הר"ן בשם ירושלמי משום דתפלה מסתבר שיהיה כל אחד מבקש רחמים על עצמו: סליק מסכת ראש השנה

רצה ליתן לתוכו יין [יתן]. ולא אמרינן מתקן מנא הוא: אין מעכבין את התינוקות. שהגיעו לחינוך, ואפילו בשבת (יט), כדי לחנכן במצות, שיהיו מלומדין לתקוע ביו"ט של ר"ה: ומתעסקים בהם. וליכא למיגזר דלמא אתו לאתויי ארבע אמות ברה"ר,

דהא אינו טרוד במצוה אלא מתעסק בעלמא. ולא גזרו שמא יביאנו ד"א ברה"ר אלא בזמן שהוא חייב בתקיעת שופר, שמתוך שהוא טרוד לצאת ידי חובתו ישכח את השבת: ט סדר תקיעות שלש. אחת למלכויות, ואחת לזכרונות, ואחת לשופרות: ש' שלש שלש. תקיעה ותרועה ותקיעה לכל אחת ואחת. לפי שנאמר שתי תרועות במקרא ברה"ה, ותרועה אחת ביה"כ של יובל, וילפינן שביעי שביעי לגזירה שיהיה ליתן את האמור של זה בזה, ותרועה האמורה ביה"כ של יובל אנו נותנין אותה לרה"ה, נמצאו ברה"ה שלש תרועות, ושתי תרועות האמורות ברה"ה נותנין אותן ליה"כ, נמצאו שלש תרועות ביה"כ. וכל תרועה, פשוטה לפנייה ופשוטה לאחריה, דתניא מנין שפשוטה לפנייה, ת"ל (ויקרא כ"ה) והעברת שופר

מַעֲכָבִין אֶת הַתֵּינוּקוֹת מִלְתְּקוּעַ, אֲבָל מִתְּעַסְקִין (כ) עִמָּהֶן עַד שְׁיִלְמוּדוֹ. וְהַמְתַּעֲסֵק, לֹא יֵצֵא (כא), וְהַשּׁוֹמֵעַ מִן הַמְתַּעֲסֵק, לֹא יֵצֵא: מֵ סֵדֵר תְּקִיעוֹת, שְׁלֹשׁ, שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ. שְׁעוֹר תְּקִיעָה פְּשׁוּטָה (כב) וְהַשּׁוֹמֵעַ מִן הַתְּרוּעָה פְּשׁוּטָה (כג) יִבְבוֹת (כד). תְּקַע בְּרֵאשׁוֹנָה (כו), וּמִשְׁךְ בְּשֵׁנִיָּה כְּשֵׁתִים, אֵין בִּידוֹ אֶלָּא אַחַת (כז). מִי שֶׁבִירַךְ וְאַחַר כֵּן נִתְמַנֶּה לוֹ שׁוֹפֵר, תּוֹקֵעַ וּמְרִיעַ וְתוֹקֵעַ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים (כט). כָּשֶׁם שֶׁשְׁלִיחַ צְבוּר חֵיב, כֵּן כָּל יֹחִיד וְיֹחִיד חֵיב. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, שְׁלִיחַ צְבוּר מוֹצִיא אֶת הַרְבִּים יְדֵי חוֹבְתָן: נְשַׁלְמָה מִסַּכַּת רֹאשׁ הַשָּׁנָה

תרועה, ומנין שפשוטה לאחריה, ת"ל (ש) תעבירו שופר (כ), הרי העברה תחלה וסוף ותרועה בינתיים. ולשון העברה פשוטה משמע העברת קול אחד פשוט, הרי לשלש תרועות של ר"ה שש תקיעות, והרי לך שלש של שלש שלש: שעור תקיעה. שיעור כל התקיעות, שהם שש תקיעות: כשלש תרועות (כ). נמצא שיעור תקיעה אחת כחצי תרועה: שעור תרועה כג' יבבות. ג' קולות בעלמא של כל שהן. וי"מ שכל יבבא היא ג' כוחות של כל שהן, נמצא שעור תרועה ט' כחות של כל שהן, והכי מסתברא: תקע בראשונה. פשוטה שלפני התרועה תקע כדרכה. ומשך בשנייה. תקיעה שלאחר התרועה משך כשתים, לצאת בה ידי שתיים שהיה צריך לעשות זו אחר זו, פשוטה שלאחריה דמלכויות ופשוטה שלפניה דזכרונות (כ): אין בידו אלא אחת. דאפסוקי תקיעה אחת לשתיים לא מפסקינן: מי שברך. התפלל תפלת המוספין ובייך ט' ברכות: כשם שש"צ חייב. בין בברכות

של ר"ה בין בתפלות של כל השנה, ואינו יוצא י"ח אלא בתפלה שמתפלל הוא בעצמו, כך כל יחיד ויחיד הבקי ויודע להתפלל אינו יוצא ידי חובתו אלא בתפלת עצמו, בין ברה"ה בין בשאר כל ימות השנה. ואין ש"צ יורד לפני התיבה אלא להוציא את שאינו בקי (י): ש"צ מוציא את הרבים ידי חובתם. בין בקי בין שאינו בקי, בין בברכות של ר"ה בין בתפלות של כל השנה. ולמה צבור מתפללין בלחש, כדי להסדיר ש"צ את תפלתו. והלכה כחכמים בברכות של כל השנה שאין ש"צ מוציא אלא את שאינו בקי, אבל בברכות של ר"ה ושל יוה"כ ושל יובל שהן ט' ברכות ארוכות ואין הכל בקי אין בהן, הלכה כר"ג שכשם שמוציא את שאינו בקי כך מוציא את הבקי: סליק מסכת ראש השנה

שהמנה אחרים על חלקו, בלא דעת חבורה: רש"י בני חבורה לומר ל"ו. טול את שלך וצא ואכול אתה וחבריך, שאין בני חבורה מתרצים להיות כל אלו הדעות בחבורתן. ואית ליה להאי תנא פסח נאכל בבי חבורות: ה זב שראה

שתי ראיות. שטמא טומאת ז' ואין טעון קרבן: שוחטין עליו. ואע"פ שלא העריב שמשו. והוא שטבל בשעת השחיטה דהא חזי למיכל לאורתא. דדוקא טמא מת שחל שביעי שלו כ"ד נדחה לפסח שני אע"ג דחזי למיכל לאורתא, כדכתיב (במדבר ט) ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, ביום ההוא לא היו יכולים, הא לערב היו יכולים לאכול בפסח, ונדחו לפסח שני. אבל שאר טומאות אי חזי למיכל לאורתא שוחטים עליו ואע"פ שלא העריב שמשו: ראה ש"ש. לא חזי למיכל עד דמייתי כפרה: שוחטין עליו. אם חל שמיני שלו בערב פסח אפילו לא הביא כפרתו. והוא שנתן קרבנותיו לב"ד(י"א): שומרת יום כנגד יום. הרואה תוך י"א יום שבין נדה לנדה דבעיא לספור יום המחרת, שוחטין עליה ביום הספירה. דכיון שספרה מקצת היום מותרת לטבול. ואע"פ שמחוסרת הערב שמש

בְּנֵי חֲבוּרָה לִתֵּן לוֹ אֶת שְׁלוֹ, וְהוּא אוֹכֵל מִשְׁלוֹ, וְהֵן אוֹכְלִין מִשְׁלָהֶן:
ה זב שראה שתי ראיות, שוחטין עליו בשביעי. ראה שלש, שוחטין עליו בשמיני שלו. שומרת יום כנגד יום, שוחטין עליה בשני שלה. ראתה שני ימים, שוחטין עליה בשלישי. והזבה (יב) שוחטין עליה בשמיני: ו האונן, והמפקח (יד) את הגל, וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורים, והחולה והזקן שהן יכולין לאכול פזית, שוחטין עליהן. על פלן אין שוחטין עליהן בפני עצמן, שמא יביאו את הפסח לידי פסול. לפיכך אם ארע בהן פסול, פטורין מלעשות פסח שני, חוץ מן המפקח בגל שהוא טמא

שוחטין עליה: והזבה. שראתה ג' ימים רצופים בתוך י"א יום וצריכה לספור ז' נקיים ולהביא קרבן, שוחטין עליה בשמיני: ו האונן. כל זמן שלא נקבר המת קרוי אונן, ולאחר שנקבר כל יום המיתה הוא קרוי אונן(י"ט), ולילה שלאחריו הוא אונן מדרבנן. ולא העמידו דבריהם במקום כרת גבי פסח, הלכך שוחטין עליו, דלאורתא חזי:

והמפקח בגל. שנפל על אדם ואין ידוע אם ימצאו חי או מת. שוחטין עליו דבחזקת טהרה עומד עד שידוע שנטמא: שוחטין עליהם. בחבורת אחרים: שמא יביאוהו לידי פסול. שמא יטמא אונן למתו מתוך טרדו(י"ט). ומפקח גל שמא ימצאו מת ונמצא שהאהיל על הטומאה. והחבוש שמא לא יצא. ובחבוש בבית האסורים של עובדי כוכבים מיירי, שאע"פ שהבטיחוהו, שמא לא יוציאוהו. אשר פיהם דבר שוא. אבל חבוש ע"י ישראל, כגון לכופו להוציא אשה פסולה או לשלם ממון, שוחטין עליהם אפילו בפני עצמן, אם הבטיחוהו להוציאו, דשארית ישראל לא ידברו כזב. ואם בית האסורים בתוך ירושלים אפילו בידי עובדי כוכבים שוחטין עליהם בפני עצמן, דאפשר דמעילי לפסח לבית האסורים ואכלי ליה התם. וחולה וזקן אין שוחטין עליהן בפני עצמן, שמא יכבד עליהם החולי ולא יוכלו לאכול כזית: לפיכך. הואיל ובשעת שחיטה ראויין היו ונזרק הדם עליהם, אם אירע בהם פסול כמו שאמרנו, פטורים מלעשות פסח שני: חוץ מן המפקח הגל. ונמצא מת תחתיו שצריך לעשות פסח שני שהיה טמא מתחילתו קודם שחיטה שהרי האהיל על הטומאה משעה שהתחיל לפקח. והוא שהיה הגל עגול דודאי האהיל עליו מתחלה. אבל

עבודתו: (יא) וליכא למיחש דלמא פשעי דחוקה שאין ב"ד של כרנים עומדים משם עד שיכלו כל מעות שבשופרות. נמרא: (יב) והזבה כו'. היינו נמי כשמסרה קרבנותיה לבית דין: (יג) והיינו כל יום המיתה קודם קבורה ולאחר קבורה דאלו יום

קבורה שאינו יום המיתה אינו אונן אלא מדבריהם ובלילה שלאחריו אין אנינות כלל אפילו מדבריהם: (יד) והמפקח. עת להשליך אבנים מתרנגולין עידן בחור לפקחא דגור אבני: (טו) וקשיא דהתינת כל זמן שלא נקבר אבל לאחר שנקבר מאי איכא למימר. ועתי"ט. והר"מ מפרש דאין שוחטין על האונן לכתחלה שמא לא יאכל לגודל אבלתו ויותר הברש וישרף: (טז) שהוא טמא מתחלתו. תימא לר"י מפקח הגל נמי נימא חי היה כשהתחיל לפקח. ויש לומר דכיון דמצאו מת אית לן למימר שמתחלתו היה מת שכל הטומאות כשעת מציאתן. תוספ'. (הגה"ה הכפירים ממעונתם נתנו קול גדול ולא יסף. הגאון הר"צ סימן ג' והגדוע ביהודה בא"ה סימן ל"א להקשות דברי התוס' אהודרי. על פי שהעלו בריש נדה ובדף ד', דחוקת שעת מציאתן לאו דאורייתא היא רק משום חומרא דקדשים ואם כן הדרא קושיית התוספות לדוכתיה דבמפקח נמי נימא דחי היה מתחלתו. וגם למעלה מהם נשאו ראש רבותינו המ"ו והנקודות

הכסף ביורה דעה סימן שצ"ז. ומדברי כולם הולך וסוער סתימת המשנה דאיך אפשר לחייב את המפקח בפסח שני. ולא נחוש לחולין בעזרה. ובחבורי פתחי נדה. בפותח ל"ה ל"ו. עמדתו על רגל אחד בעז"י שיהיו כל דברי חכמים קיימין. והמעין לאמתה של תורה אל ישליך דברי אחרי גיוז):

שוחטין עליו דבחזקת טהרה עומד עד שידוע שנטמא: שוחטין עליהם. בחבורת אחרים: שמא יביאוהו לידי פסול. שמא יטמא אונן למתו מתוך טרדו(י"ט). ומפקח גל שמא ימצאו מת ונמצא שהאהיל על הטומאה. והחבוש שמא לא יצא. ובחבוש בבית האסורים של עובדי כוכבים מיירי, שאע"פ שהבטיחוהו, שמא לא יוציאוהו. אשר פיהם דבר שוא. אבל חבוש ע"י ישראל, כגון לכופו להוציא אשה פסולה או לשלם ממון, שוחטין עליהם אפילו בפני עצמן, אם הבטיחוהו להוציאו, דשארית ישראל לא ידברו כזב. ואם בית האסורים בתוך ירושלים אפילו בידי עובדי כוכבים שוחטין עליהם בפני עצמן, דאפשר דמעילי לפסח לבית האסורים ואכלי ליה התם. וחולה וזקן אין שוחטין עליהן בפני עצמן, שמא יכבד עליהם החולי ולא יוכלו לאכול כזית: לפיכך. הואיל ובשעת שחיטה ראויין היו ונזרק הדם עליהם, אם אירע בהם פסול כמו שאמרנו, פטורים מלעשות פסח שני: חוץ מן המפקח הגל. ונמצא מת תחתיו שצריך לעשות פסח שני שהיה טמא מתחילתו קודם שחיטה שהרי האהיל על הטומאה משעה שהתחיל לפקח. והוא שהיה הגל עגול דודאי האהיל עליו מתחלה. אבל

(יז) אף על פי שהוא בעגול כל שהוא ארוך עד שאפשר שלא האהיל על כל הגל מפני ארכו ארוך קרי ליה. וזה שכתב הר"מ וגל עגול הוא שיהיה כמו עגול העמוד: (יח) מבאחד שעריך דריש ליה באחד ביחיד וכדלקמן: (יט) ורבי יוסי מתיר. דהא

כתיב איש לפי אכלו. ובאחד דריש ליה לזוכה את פסחו בבמת יחיד שאינו חייב אלא בשעת איסור. במות דכתיב באחד שעריך בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד. גמרא: (כ) הכי איתא בגמרא. ומשמע ודאי דלחברן עם אנשים שרי: (כא) אבל חבורה שכולה קטנים אין עושין שאינן בני דעת. הר"מ. ואפשר דמעמא דאין הקדשן הקדש. כ"מ. ועתוי"ט: (כב) והסיה דעתו ושמא נטמא והוא לא ידע. הר"מ: (כג) בגמרא דאי מלקט עצמות הא בעי הויה שלישי ושביעי: (כד) טובל. ודכל גר צריך טבילה כדאשכחן במ"ת וקדשתם היום ומתו וכבסו שמלותם ועיין ברפ"ב דכריתות: (כה) ואף על גב דמשום זיבה בעי שמנה משום כפרה כיון דאי אפשר דלייתי כפרה דהא לא קיבל טומאה קודם שנתנייר אי אמרת נגזר לא מייתי לעולם פסח וכולי האי לא גזרו. רש"י: (כו) שאם יש לו עכשיו טומאה הוא נזהר בה שאף בערלתו מקבל טומאה כשאר בני אדם ליכא למיגזר ביה משום שנה הבאה. רש"י: (כז) גמרא ותימא לריב"א דלא מצינו בשום מקום טבילה בישראל שמל אפילו מדרבנן ול"ג לישב ל' הגמרא דאע"ג דלענין מילה א"צ טבילה כלל מ"מ לשהרת הרגל צריך

טבילה וד"א דזה דמל ומכל לגזור אטו גר דמל נמי וטבל. תוי"ט: **פרק ט (א)** שגג כו'. טמא לנפש כו' אנוסים או שוגגין מנין. ת"ל איש איש ריבה כו'. ולר"י דס"ל דכרה תורה כלשון ב"א תני דר"י לא טמא לנפש כהרי דרך רחוקה ולא כו' הצד השוה שבהן שלא עשו את האחד יעשו את השני אף אני מרבה אנוסין ושוגגין שלא עשו כו' יעשו את השני: (ב) ומיהו בפסח שני נמי

אם היה הגל ארוך י"י, שמא בשעת שחיטה עדיין לא האהיל על הטומאה ופטור מלעשות פסח שני: ז אין שוחטין את הפסח ביחיד. דכתיב (דברים טז) לא תוכל לזכות את הפסח וכו', כלומר ביחיד י"י: אפילו חבורה

מִתְחַלְתּוּ (טז): ז אין שוחטין את הפסח על היחיד, דברי רבי יהודה. ורבי יוסי מתיר (יט). אפלו חבורה של מאה שאין יכולין לאכול כזית, אין שוחטין עליהן. ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים: ח אונן טובל ואוכל את פסחו לערב, אבל לא בקדשים. השומע על מתו, והמלקט לו עצמות, טובל ואוכל בקדשים. גר שנתגיר בערב פסח, בית שמאי אומרים, טובל (כד) ואוכל את פסחו לערב. ובית הלל אומרים, הפורש מן הערלה פפורש מן הקבר:

פרק ט מי שהיה טמא או בדרן רחוקה ולא עשה את הראשון, יעשה את השני. שגג או נאנס (א) ולא עשה את הראשון, יעשה את השני. אם פן, למא נאמר טמא או שהיה בדרן רחוקה, שאילו פטורין מן ההפרת, ואלו חיבין

של מאה. ר' יוסי קאמר לה, כלומר לא תליא מילתא אלא באכילה. יחיד ויכול לאכול כזית שוחטין עליו, מאה ואין כל אחד מהם יכולין לאכול כזית אין שוחטין עליהם. והלכה כר' יוסי: אין עושין חבורת נשים ועבדים. לשחוט פסח. נשים ועבדים בחבורה אחת, משום הרגל עבירה. ולא קטנים ועבדים בחבורה אחת(י), משום פריצותא דמשכב זכור. אבל נשים ועבדים כל חדא באנפי נפשה עושין(יא): ח אונן טובל ואוכל פסחו לערב. דאין אנינות מן התורה אלא ביום שנאמר (ויקרא י) ואכלתי חטאת היום, יום אסור, לילה מותר. וטבילה בעי, מתוך שנאסר עד עכשיו בקדשים(יב) אצרכוהו רבנן טבילה. אבל לא אכיל אונן כשאר קדשים לערב, דאנינות לילה אסורה מדרבנן. ולגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת. אבל אכילת שאר קדשים, עשה בעלמא הוא, ואכלו אותם אשר כופר בהם (שמות כט): השומע על מתו. יום שמועה הוי אונן דרבנן. וכן מי שלקטו לו(יג) עצמות אביו ואמו אמרינן במסכת מועד קטן, מתאבל עליהם כל אותו היום ולערב

אין מתאבל עליהם: טובל ואוכל בקדשים לערב. דאפילו יום גופיה מדרבנן הוא: כפורש מן הקבר. וצריך הזאה שלישי ושביעי. ולא נחלקו ב"ש ובית הלל אלא בערל נכרי שמל ביום י"ד, דב"ה סברי גזירה שמא יטמא לשנה הבאה ויאמר אשתקד לא טהרתי מכל טומאה(יד) עד יום ערב פסח שטבלתי ואכלתי, השתא נמי אטכול ואוכל, ולא ידע דאשתקד נכרי הוה ולא מקבל טומאה, עכשיו אבל ערל ישראל(טו) כגון שמתו אחיו מחמת מילה, דברי הכל טובל ואוכל פסחו לערב(טז) ולא גזרינן ערל ישראל אטו ערל נכרי:

פרק ט מי שהיה טמא. שאילו פטורין מן הכרת. הטמא או שהיה בדרן רחוקה פטורין מלעשות פסח ראשון, ועיקר כרת בפסח ראשון הוא(יז), לפיכך אם לא עשו פסח שני פטורים מן הכרת: ואילו חייבין בהכרת.

מסורת המכילתא
 טו. סנהדרין לה
 ע"ב יומא פה
 ע"א. יבמות ז
 ע"א. ירושלמי
 סנהדרין פ"ד
 ה"ו. ועיין:
 מכות יב ע"א.
 תנחומא מסעי
 יב:

לאיכורא מיהא איכא, והיינו עשה דודבק^מ. ולמעלה פרשת
 בשלח פרשה א' הארכנו צוה^מ:

להוציא חרש שופה וקטן. קטן נקיט אנג גרר
 דאלו, דכזר נתמעט קטן ממלת איש. והרי^מ
 קטן מופלא סמוך לאיש יש צו
 דעת להערים:

והרודה בבנו ותלמודו.
 עיין פרק אלו הן

הגולין (מכות) דף ח' (ע"ב):

(ז) מעם מזבחי מגיד וכו'.
 רש"י בנימוקי החומש פירש,
 אם היה כהן ורואה לעבוד עבודה
 תקחנו למות, עד כאן לשונו.
 וכוונת רש"י עם דברי הש"ס
 פרק יוס הכיפורים (יומא) דף
 פ"ה (ע"א), נענה רבי עקיבא וכו'.

מעם מזבחי ולא מעל מזבחי, פירש רש"י שם אם התחיל
 בעבודה אינו מפסיק לזב לידון אלא משלים עבודתו, עד כאן
 לשונו. אבל משמעות לשון צרייתא דקמן שמצטלין עבודה
 מידו אפילו התחיל בעבודה ויזא ליהרג, וכן שיטת תרגום
 יונתן ותרגום ירושלמי שכתבו ואפילו הוא כהנא רבא ומשמע
 על גבי מדבחה משם תפוציה וכו'.

וזו היא שיטת הרמב"ם ז"ל פרק חמישי מהלכות רוצח (הלכה
 י"ג) שכתב וזה לשונו, המזבח קולט שנאמר צהורג צדון
 מעם מזבחי תקחנו מכלל שההורג בשגגה אינו נהרג במזבח
 לפיכך ההורג בשגגה וקלטו מזבח וכו', ואינו קולט אלא גגו
 של מזבח ואינו קולט אלא כהן ועבודה צדו, עד כאן לשונו.
 הרי על כרחיך שיטתו דבמזיד אפילו עבודה צדו אינו קולטו,
 ועל כרחיך אליבא פירושו מעם מזבחי מעל מזבחי כדעת
 התרגום, ואחפלא מאד על הרב צעל צידה לדרך שחמה תמיה
 מקוימת על התרגום יונתן^מ שהוא תנא ולא תמה על
 הרמב"ם ז"ל.

ויראה לומר שיטת הרמב"ם ז"ל, מדגרסינן פרק אלו הן
 הגולין דף י"ב (ע"א) אמר רב שני טעיות טעה
 יואב^מ טעה שאינו קולט אלא גגו והוא תפס צקרנותיו
 וכו', אמר אביי צהא נמי מטעא טעה שאינו קולט אלא
 כהן ועבודה צדו והוא זר היה, פירש רש"י טעה יואב
 צדרשא דמעם מזבחי ולא מעל מזבחי וכסבור היינו מעל
 מזבחי, עד כאן לשונו, והיינו דרש"י כפוס שיטתו דיואב

מזיד היה. ולא כן שיטת התוספות פרק נגמר הדין (סנהדרין)
 דף מ"ט (ד"ה מאי) דיואב שוגג היה צהריגת עמשא שהיה
 חושבו למורד במלכות, וזו היא שיטת הרמב"ם ז"ל. ואף
 שאסקיו התוספות דיואב נתחייב מחמת עצמו שהוא היה
 מורד במלכות שנטה אחרי

לשמים. להרגו בערמה להוציא חרש
 שופה וקטן שאינן מערימין. להרגו
 בערמה להוציא מרפא שהמית והמכה
 ברשות בית דין והרודה בבנו ובתלמידו
 ואף על פי שהיו מזידין אינן מערימין:
 (ז) מעם מזבחי וגו'.^מ מגיד שמבטלים
 העבודה מידו יוצא להרג: מעם
 מזבחי תקחנו. בא הפתוח ללמדך על
 רציחה שתדחה את העבודה. שהיה

אדוניהו, והיינו כמסקנת הגמרא
 שאמר לו שלמה אלא ההוא
 גברא^מ מורד במלכות הוא וכו',
 עילה בעלמא מלא כמו שכתב
 הרב המהרש"א ז"ל שם (ד"ה
 אלא), שלפי דעתו של יואב שלא
 נתחייב צהריגת עמשא אמר לו
 שלמה ההוא גברא מורד במלכות,
 ובאמת מצד נטייתו אל אדוניהו
 אין לו דין מורד במלכות לפי
 שהיה זלצו של דוד למשוח את

שלמה ולא משחו עדיין^מ. ותדע, שהרי סיעה גדולה היתה
 שנטו אחרי אדוניהו ולא מצינו שדנס למורדי במלכות, אלא
 ודאי דעילה בעלמא מלא שלמה באמרו ההוא גברא מורד
 במלכות הוא. אלא שהאמת אף שיואב שוגג היה צהריגת
 עמשא מכל מקום הרגו שלמה, שחפס השיטה שמצוה צד
 גואל הדם ורשות צד כל אדם להרגו^מ.

ואחרי שזכינו לדין דיואב שוגג היה, ואף על פי כן אמרו
 שטעה יואב שאינו קולט אלא כהן ועבודה צדו,
 שמע מינה דמעם מזבחי פירושו מעל מזבחי, דאם היה
 הפירוש מעם מזבחי ולא מעל מזבחי אם כן היה הדיוק
 דצהורג צדו אפילו מעם מזבחי לא תקחנו למות כמו
 שדקדק הרמב"ם ז"ל, ואם כן אמאי חשבו ליואב לטועה, אלא
 ודאי דמעם מזבחי פירושו מעל מזבחי ובמזיד הוא דאינו
 קולט אבל בשוגג על המזבח קולט, אבל סמוך למזבח אפילו
 שוגג אינו קולט ושפיר מיחשב לטועה, ואם כן מאחר שרב
 חפס השיטה דלא כרבי עקיבא (יומא טז) ומסתייעא מצרייתא
 דקמן ומהתרגומים, תפס הרמב"ם כן להלכה. זה הנראה
 לפענ"ד בשיטת הרמב"ם ז"ל.

ואבתי איכא למידק קמא, מדגרסינן בפרק קמא דערכין
 דף ז' (ע"א) תנו רבנן היוצא ליהרג מוזין עליו מדם
 חטאתו ודם אשמו^מ, חטא צאותה שעה אין נוקקין לו מפני
 שאין מענין את דינו, ופריך רישא נמי, ומשני כגון שהיה
 זבח וצוח צאותה שעה. ואם כן, בשלמא לרבי עקיבא דסבירא

ביאורים והערות

שהרג את אבנר בן נר ואת עמשא שהיו שרי צבא אצל דוד, וגם שתמך
 בהמלכת אדניהו בסוף ימי דוד נגד רצונו של דוד להמליך את שלמה. דוד
 צוה לפני מותו לשלמה שיהרג את יואב. עיין בסוגיא שם שמתואר
 באריכות איך דן אותו שלמה. מו. פ"י אהא בעצמך. מו. כמבואר
 בפסוקים במלכים א, א. מו. כרבי יוסי הגלילי מכות דף יא ע"ב.
 מו. פירש"י זורקין בשבילו דם חטאתו ואשמו ולא היא כחטאת שמתו
 בעליה כל זמן שלא נהרג. ג. דקתני כשחטא קודם לכן מוזין עליו הרי

מא. ז"ל התוס' קידושין שם, ואע"פ דאין אישות בכוחית וכו' מ"מ איכא
 עשה דכתיב (בראשית ב, כד) ודבק באשתו ולא באשת חבריו, ע"כ.
 מב. ראה פתיחה לפרשת בשלח ברייתא ה' ד"ה ואין; ושם פרשה א'
 ברייתא ד' ד"ה ה"ג ושלישים. מג. כלומר ועוד הרי וכו'. והוא עוד
 הכרח דאגב גררא נקטיה, דהרי לא כל קטן אפשר למעטיה בגלל שאינו
 יכול להערים. מד. שהקשה עליו מש"ס דיומא הג"ל דשם משמע שאין
 מפסיקין אותו מעבודתו. מו. יואב נתחייב למלכות בשביל כמה דברים,

ליה מעם מזבחי ולא מעל מזבחי, שפיר ציונא ליהרג וזבחו
זבוח שמזין עליו מדם חטאתו, דאם כבר הוא עסוק בעבודה
אין מצטלן העבודה דומיא דכהן, מה שאין כן אם נימא
דאפילו מעל מזבחי מצטלן עבודה מידו, כמוהו הכא מה לי

בדין ומה אם שבת שעבודתה דוחתה אין
רציחה דוחתה עבודה שהיא דוחה את
השבת אינו דין שלא תהא רציחה
דוחתה תלמוד לומר מעם מזבחי
תקחנו למות בא הכתוב ללמד על
רציחה שתדחה את העבודה. אינו
דוחה את השבת. שהיה בדין ומה אם
עבודה שהיא דוחה את השבת הרי
רציחה דוחתה שבת שעבודה דוחתה
דין הוא שתהא רציחה דוחתה. לא אם
אמרת בעבודה שקבורת מת מצוה
דוחתה לפיכך רציחה דוחתה תאמר
בשבת שאין קבורת מת מצוה דוחתה
לפיכך לא תהא רציחה דוחתה. אמר
תלמיד אחד מתלמידי רבי ישמעאל
הרי הוא אומר לא תבצערו אש וגוי
שרפה היתה בכלל ויצאת ללמד מה
שרפה מיחדת שהיא אחת ממיתות בית
דין אינה דוחה את השבת אף כל שאר
מיתות בית דין לא ידחו את השבת.

שזבחו זבוח הרי רציחה דוחה
עבודה מיד כהן ואפילו עבודה
צידו אין ממתינין עד שיגמור.
ולכא נמימר דברייתא זו אליביה
דרכי עקיבא מיטניא, שהרי
הרמב"ם פסק דמוזד אינו קולט
ואפילו עבודה צידו כמו שזכרנו,
ואפילו הכי פסק להך ברייתא
פרק שניס עשר מהלכות סנהדרין
(הלכה ה').

ולכא נמימר, דשאני כהן
דמצטלן עבודה מידו
מנד שמחלל הוא את עבודה אחר
שהרג את הנפש, כמו כהן שהרג
את הנפש לא ישא את כפיו (נרכות
ל:), מה שאין כן הכא דלא נפסל
קרבו, כבר סתרו התוספות דף
סבא זו פרק קמא דינמות דף
ו' (ע"א ד"ה שנאמר) ופרק ד'
דסנהדרין דף ל"ה (ע"ג ד"ה
שנאמר)^ג. ואפשר לומר, כיון
שזבחו זבוח אין כאן דחיה, ושאיני
גבי כהן שאם יתנו לו לעבוד
ישהה בעסקת העבודה.
אלא אי קשיא הא קשיא, באין

זבחו זבוח צאוחה שעה למה ליה טעמא מפני שאין
מענין את דינו, תיפוק ליה דרציחה דוחה את העבודה. ומיהו
אפשר לומר דשאני כהן שהרג את הנפש דמנד הורג נפש
אין לו לעבוד עבודה כמו כהן שהרג את הנפש לא ישא את
כפיו, אלא שאם עבד לא חילל כמו כהן חלל^ג, ומהאי טעמא
דרשו לקמן תקחנו למות ולא לדון, הרי אף שהרג את הנפש
אם לא דנוהו עדיין והתחיל בעבודה מיקרי דעביד וגומר את
העבודה, אלא מנד חומר דרציחה דוחה את העבודה מצטלן
ממנו אף שהתחיל, מה שאין כן הכא שעבודה היא חוץ ממנו
דיונא ליהרג^ג, אין הרציחה דוחה אותה אחר שהתחיל
בעבודה שזבחו זבוח, ואפילו בשאין זבחו זבוח אי לא משום
עיניו הדין לא היה ראוי לצטל כיון שהכהן העסוק בעבודה
כשר הוא.

ועדיין רריך לימוד^ג, וצא הכתוב ללמדך וכו' במאמר תקחנו
למות, דקגי אילו נאמר מעם מזבחי תקחנו ומת,
אלא כל תאמר דלאו משום חומר דרציחה אלא משום דגבירא
לא חזי שהרג את הנפש כקושיא התוספות ס"ג, קמשמע
לן קרא צמלת למות יראה צטל

שהולך למות צמיתת צית דין
וחומר רציחה הוא הגורם. ועיין
שילחי הפרשה:

דמה שבת. שעבודה דוחה
צקרנות ציבור:

אין רציחה דוחה את
השבת. כדיליף לה
בסמוך. ועיין סס:

הכי גרסינן ותהא רציחה
דוחה את השבת
מקל וחומר ומה עבודה
וכו'. כן היא גירסת הילקוט:

לא אם אמרת עבודה
שקבורת מת מצוה

דוחתה וכו'. מלאחמות,
כמבואר בש"ס שם פרק אחד

דיני ממונות (סנהדרין לה). הרי
שהיה הולך לשחוט את פסחו
ולמול את בנו וכו' תלמוד לומר

(במדבר ו, ז) ולאחמות, לאחמות הוא
דאינו מטמא אבל מטמא הוא
למת מלוה:

אמר תלמיד אחד משום
רבי ישמעאל וכו'.

משום דאכתי קשה, דיהא קבורת מת מלוה גופה דוחה שבת
צקל וחומר מעבודה כמו שסיים לקמן, על כן הולך תחלה
לפוחא מן התורה שלא יהא רציחה דוחה שבת, ואם כן מו

מיפרך הקל וחומר דרציחה תוכיח כמו שתיירן בסמוך:
שריפה היתה בבבל וכו'. בש"ס ריש יצמות דף ו'
(ע"ג) גרסינן, תנא דבי רבי ישמעאל לא תבערו

אש בכל מושבותיכם מה תלמוד לומר, ופריך מה תלמוד לומר
אי לרבי יוסי ללא יראה אי לרבי נתן לחלק יראה, פירש רש"י

[ללא יראה] לומר שאין חייבין עליה כרת וסקילה אלא לאו
בעלמא, ואי לרבי נתן לחלק יראה שלא תאמר שאינו חייב
סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות וכו'. ואמר רבא תנא

מושבות קא קשיא ליה מושבות דכתב רחמנא גבי שבת למה
לי מכדי שבת חוצת הגוף הוא וחוצת הגוף נוהג בין צורך

לי מכדי שבת חוצת הגוף הוא וחוצת הגוף נוהג בין צורך

מסורת
המכילתא
טו. יצמות ו
ע"ג. סנהדרין
לה ע"ג.
מכילתא להן
ויקהל ברייתא
ה':

תורה אור
א לא תבצערו
אש בכל
משבתים ביום
השבת:
(שמות לה, ג)

ביאורים והערות

עיין קידושין סו ע"ב. ג. שהרי הוא אינו רק בעל הקרבן ולא הכהן
העובד. ג. ר"ל מגלן מן הכתוב, שאם הרוצח הוא בעל הקרבן - ולא
הכהן שמבטלן אותו מהקרבנו ויוצא ליהרג. ג. ואם כן דוקא בכהן
ממתינים לו עד שישחט ויזרק. ג. דאע"פ שאמרו לא ישא את כפיו
היינו מטעם דאין קטיגור נעשה סניגור, אבל עדיין כשר לעבודה. ראה
דף לעיל פרשה ב' ברייתא ה' ד"ה אין כהן. ג. שעבודתו כשירה בדיעבד,

תורה אור
 (א) לא תלין
 נבלתו על העץ
 כי קבור תקברנו
 ביום יהוא כי
 קללת אלהים
 תלוי ולא
 חטמא את
 ארמתי אשר ה
 אלהיך נתן לך
 נחלה:
 (וברים כא, ט)

וצין בחוץ לארץ, משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד וכו' נאמר כאן בכל מושבותיכם ולהלן הוא אומר (שם לה, כט) והיה אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם מה מושבות האמור להלן צצית דין אף מושבות האמור כאן צצית דין, ואמר רחמנא לא תצערו, עד כאן. וזהו שאמר כאן ששריפה מיוחדת שהיא ממתת צית דין ואינו דוחה שבת מגזירה שזה דמוספות.

ובתוספות שם (ד"ה או) וזה לשונם, הקשה ה"ר יהודה כהן היאך צעי לאוקמי רבי ישמעאל כרבי יוסי דאמר הצערה ללאו יראה דהא צפרק קמא דשבת (דף יב:) אמרינן דרבי ישמעאל קרא והטה ואמר לכשיצנה צית המקדש אביא חטאת שמינה, אלמא דהצערה יש כרת²¹, והניחו המוספות בקושיא.

ולפענ"ד יראה, עם דברי הש"ס ריש שבת דף ו' (ע"ג), אמר רב מנאמי מגלת סתרים צי רבי חייל וכתוב זה איסי צן יהודה אומר אבות מלאכות ארבעים חסר אחת ואינו חייב על אחת מהן, פירש רש"י אחת יש בהם שאינו חייב עליה מיתה ולא פירש רבי חייל היא. וכתבו המוספות (ד"ה ה) מדקדק

ר"י דלא קתני איסי אינו חייב על אחת מהן אלא אסקילה אבל חטאת חייב על כלם וכו', עיין שם שהאריכו. ואם כן שפיר הקשו דאף אם תאמר דסבירא ליה לרבי ישמעאל כרבי יוסי דהצערה ללאו יראה, שמה רבי ישמעאל סבירא ליה כמגלת סתרים דרבי חייל דאית צין ארבעים מלאכות אחת שאין בה מיתה ואפילו הכי סבירא ליה אית צה חטאת, והיא היא הצערה ללאו יראה ואין צה לא כרת ולא מיתה ואפילו הכי אית צה חטאת, ושפיר אמר וכתב אפנקסיה כשקרא והטה כשיצנה המקדש אביא חטאת שמינה, ודו"ק:

לכך נאמר לא תלין נבלתו וכו'. משום דאכתי איכא למיפרך, ניליף בקל וחומר ממילה דחיא שבת וקצורת מת מלוה דוחה מילה מולאחותו כמו שזכרנו, שבת שנידחית מפני המילה אינו דין שמהא קצורת [מת] מלוה דוחה אומה. ואף שהתוספות פרק אחד דיני ממונות שם (סנהדרין לז: ד"ה

רעיה) כתבו דמכל מקום הוה מצי למימר רעיה תוכיח כי היכי דרעיה לא דחיא שבת אף על גב דחיא עבודה שהיא דוחה את השבת, הכי נמי קצורת מת מלוה לא תדחה שבת אף על פי שראינו שהמילה דוחה את השבת, עד כאן לשונם.

ושיטת צריימא דקמן דאין זה פירכא כיון דאינה

מיניה וציה, דשייך היה לומר רעיה תוכיח אם היה צדמיון שרעיה אינה דוחה את השבת אף על פי שדוחה את המילה אז הוה הפירכא מיניה וציה, מה שאין כן השתא שאין הפירכא אלא ממה שאינו דוחה את השבת אף על פי שדוחה את העבודה אין ענין עבודה למילה. ועוד, שאין רעיה תוכיח שרעיה אין לה אלא מעלה אחת שדוחה את העבודה מה שאין כן מת מלוה דוחה את העבודה שדוחה נרעת שדוחה את העבודה שדוחה את השבת. וסבירא כו כחצו המוספות צצית דף קל"ג ד"ה ומה נרעת, עיין שם ודו"ק:

בו ביום שנהרג וכו'. יראה דקיפא דקרא הוא כי קבור תקברנו ציוס ההוא, דציוס ההוא מיומת, אלא ללמד צו ציוס שנהרג היינו צימי החול היינו ציוס

שרשאי להורגו רשאי לקצרו, ועל כרחיך קרא למת מלוה אחי: ואין פיקוח נפש דוחה את העבודה. היינו כהן שיש לו ללמד זכות על אדם שנידון צצית דין למיתה אינו דוחה את העבודה. וגירסת הילקוט שהיה צדין וכו' תלמוד לומר מעם מוצחי תקחנו למות צה הכחוצ ללמד על העבודה שאין פיקוח נפש דוחה אומה, עד כאן. והיינו דצריימא דקמן אזולה לשיטתה דלעיל דמעם מוצחי פירושו מעל מוצחי, ולהמית הוא דמעל מוצחי תקחנו אבל לא להחיות. ואף שאין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש מוחי צהם (ויקרא יט, ה), סבירא ליה להאי תנא דספק פיקוח נפש אינו דוחה, וזהו ספק היא אם יועיל לימודו לזכות. ולא כן שיטת הש"ס פרק יוס הכיפורים (יומא) דף פ"ה (סוע"א)²², עיין שם:

רבי שמעון אומר וכו'. גירסא דקמן וגירסת הילקוט משושת. ולפי גירסת הש"ס פרק יוס הכיפורים שם,

וְתֵהָא קְבוּרַת מַת מְצוּה דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת וְהַדִּין נוֹתֵן וּמָה אִם עֲבוּדָה שְׁהִיא דוֹחָה שֶׁבֶת קְבוּרַת מְצוּה דוֹחָתָה שֶׁבֶת שְׁעֲבוּדָה דוֹחָתָה דִּין הוּא שְׁתֵּהָא קְבוּרַת מְצוּה דוֹחָתָה לֹא אִם אֲמַרְתָּ בְּעֲבוּדָה שְׂרָצִיקָה דוֹחָתָה לְפִיכָךְ קְבוּרַת מְצוּה דוֹחָתָה תֵּאמֵר בְּשֶׁבֶת שְׂאִין רְצִיקָה דוֹחָתָה לְפִיכָךְ לֹא תֵּהָא קְבוּרַת מְצוּה דוֹחָתָה. לְכֹךְ נֶאמַר לֹא תֵּלִין נְבִלְתוֹ עַל הָעֵץ וְגו' בּו בַּיּוֹם שְׁנֵהָרֵג בּו בַּיּוֹם יִקָּבֵר. רְצִיקָה דוֹחָה אֶת הָעֲבוּדָה וְאִין פְּקוּחַ נַפְשׁ דוֹחָה אֶת הָעֲבוּדָה. שְׁהִיהָ בְּדִין וּמָה אִם שֶׁבֶת שְׂאִין רְצִיקָה דוֹחָתָה פְּקוּחַ נַפְשׁ דוֹחָתָה עֲבוּדָה שְׂרָצִיקָה דוֹחָתָה אֵינּוּ דִּין שְׁהִיא פְּקוּחַ נַפְשׁ דוֹחָה אֶת הָעֲבוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסֵּיא אֹמֵר וְיֵהָא פְּקוּחַ נַפְשׁ דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת וְהַדִּין נוֹתֵן אִם רְצִיקָה דוֹחָה אֶת הָעֲבוּדָה שְׁהִיא דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת:

ביאורים והערות

יש ממש בדבריו ספק אין ממש בדבריו ועבודה דוחה שבת קל וחומר לפקוח נפש שדוחה את השבת וכו', ע"כ. ומסיק שם דגם על ספק פיקוח נפש מחללין, עיי"ש. וראה מאיר עין כאן מה שהאריך בענין זה, להוציא

הוא, קמ"ל וכו'. 21. והרי קי"ל (שבת טו). דאין מביאין חטאת אלא על דבר שזודונו כרת. 22. כ"א שם: ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא להמית אבל להחיות אפילו מעל מוצחי, ומה זה שספק

מסורת
המכילתא
א. תוספתא
שבת עז, יד.
יומא פה ע"א.
מכילתא להלן
פרשת כי תשא.
ירושלמי סנהדרין
פ"ח ה"ח:

פרשה יג

(א) אם במחתרת ימצא הגנב וכו'. ירצה למאמר (להלן פסוק ז) אם זרחה השמש למידרש (סנהדרין עב. וראה בסמון ברייתא ז') אם צרור לך הדבר כשמש שזלזל עמך אל

תהרגהו, היות הספק הוא אם צא לגנוב או להרוג, לזה אומר אתה אומר וכו' או אינו אלא ספק לגנוב ועלה יאמר אם זרחה עליו השמש שצרו לך הדבר כשמש שצא לגנוב תהרגהו, לסמור זה סיים אמרת אם כשיגנוב ודאי והרגו הרי זה חייב מיתה דהא על גניבת ממון אין חיוב מיתה. הוא הדין דהוה מני למיפרך מיניה וציה דאם כן אין יאמר שלם ישלם ואם אין לו ונמכר וגו', שהרי אמרת שהרי צא לגנוב והוא חייב מיתה, ואם כן תמצא מיתה ותשלומין כאחד ואנן קיימא לן בכל התורה כולה דחייב מיתה

ותשלומין פטור מתשלומין, אלא שאפשר דהיא היא דקאמר: **הבי גרסינן קל וחומר זה שספק בא לגנוב ספק לא בא לגנוב הא אין עליך לומר כלשון האחרון אלא כלשון הראשון ספק בא לגנוב ספק בא להרוג, מכאן אתה דן על פיקוח נפש שדוחה את השבת דמה שפיכות דמים שמטמא את הארץ ומסלקת את השכינה הספק דוחה אותה" שבת הקל דין הוא שתהא הספק דוחה אותה.** עד כאן. והיא מימרא דרבי ישמעאל פרק יוס הכיפורים (יומא פה.). וצמחלתא דפוס קונסטנטינא נוסחא אחרינא², ועיין אות אמתי:

שבת הקל לא בל שכן. איכא למידק, אין החליט לומר דשפיכות דמים חמיר משבת, הרי רוצה מיתתו בסייף ואיסור שבת בסקילה, וכמיהו הקשו התוספות צפרק בן סורר (סנהדרין) דף ע"ג (ע"א) ד"ה ומה נערה, וכן מצואר ריש חולין (דף ה.) דתמורה שבת מעבודה זרה³, וכן כל מאמרי חז"ל מלאים וגדושים דהמודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה כולה (חולין סס ועוד), ואילו משמר שבת אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו (שבת קיח.). יש לומר, דהקל וחומר הוא מדאמרו חז"ל פרק בן סורר דף ע"ג (ע"ב) אין

לו דמים אפילו בשבת, פירש רש"י מדכחיז לשון רבים, ושפיר יליף קל וחומר, שהרי כאן התורה המירה משום ספק פיקוח נפש לחלל שבת ולשפוך דם, קל וחומר לחלל שבת לחודא. ולכאורה על כרחיך ברייתא זו שלא כרבי שמעון בן אליעזר⁴ שם (ע"ב) דסבירא ליה מחלל שבת ניתן להצילו בנפשו, דהא לפי הנחה דלעיל יסוד הקל וחומר הוא מנד דניתן לחלל שבת גם כן. ומיהו הדבר מוכרח ממקומו, דמאן דדרש דמים אין לו אפילו בשבת על כרחיך לית ליה דרבי שמעון בן אלעזר להיות מחלל שבת ניתן להצילו בנפשו, דאי ניתן להצילו בנפשו ריבויא דדמים אין לו דאפילו בשבת למה לי חיפוק ליה דאפילו מחלל שבת דעלמא בזולת נפשות ניתן להצילו בנפשו, אלא על כרחיך משום ספק נפשות המירה התורה לחלל שבת, אבל במחלל שבת דעלמא

פְּרָשָׁה יג

(א) אם במחתרת ימצא הגנב [כב, א].
 "ומה זה ספק שפא לגנב ספק שפא להרג. אתה אומר ספק שהוא בא לגנב וספק להרג או אינו אלא ספק לגנב וספק שלא לגנב. אמרת אם כשיגנוב ודאי והרגו הרי זה חייב קל וחומר זה שספק בא לגנב ספק לא בא לגנב [הא אין עליך לומר כלשון האחרון אלא כלשון הראשון ספק בא לגנב ספק בא להרג]. מכאן אתה דן על פיקוח נפש [שדוחה את השבת].

סבירא ליה כאידך תנאי שם דסבירא להו מחלל שבת לא ניתן להצילו בנפשו. ורבי אלעזר דרבי שמעון על כרחיך יליף לפיקוח נפש⁵ כאידך תנאי דפרק יוס הכיפורים (יומא סס), דהא איהו על כרחיך לית ליה דרש דמים אין לו אפילו בשבת מהכרח הנ"ל, ואם נימא דשיטתו דתמורה שפיכות דמים משבת כפשטיה דקל וחומר דקמן, אם כן רבי שמעון בן אלעזר דיליף (סנהדרין סס) למחלל שבת דניתן להצילו בנפשו בגזירה שזה דחילול חילולי חיפוק ליה בקל וחומר דהשתא בשפיכות דמים החמור ניתן להצילו בנפשו שבת הקל לא כל שכן, אלא ודאי דסבירא ליה שפיכות דמים קיל משבת, ועל כרחיך יליף לפיקוח נפש כאידך תנאי.

רבש"ס פרק יוס הכיפורים (סס ע"ב) דרבי ישמעאל איח ליה פרכא דלמא כדרבא, דאמר רבא מאי טעמא דמחמתר חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו והאי מידע ידע דקאי לאפאי ואמר אי קאי לאפאי קטילנא ליה והתורה אמרה הבא להרגך וכו', ואשכחן ודאי פיקוח נפש ספק מנלן, עד כאן. ורבי ישמעאל על כרחיך לית ליה סברא דרבא צמחרת וסבירא ליה דאינו אלא ספק עסקי נפשות. ועדיין יש לדקדק, דמרא דברייתא דקמן הוא רבי ישמעאל צפרק יוס הכיפורים דף פ"ה (ע"א) דיליף לה

ביאורים והערות

התיבות: את השבת הקל דין הוא שתהא ספק דוחה אותה. ד. עיי"ש ברש"י ד"ה אלא לאו, ולפינו הגירסא ברש"י האי תנא חמירא ליה שבת כעבודת כוכבים, וכן הוא בעירובין סט ע"ב. אך עיין בראש יוסף חולין שם שגורס חמירא ליה שבת מעבודת כוכבים. ה. לפינו: רבי אלעזר ברבי שמעון, וכדבסמוך. ו. ר"ל דפיקוח נפש דוחה שבת. ז. מעבודת כוכבים, עיי"ש.

פרשה יג א. פירש"י שהותר לבעל בית לשפוך דמו של זה להצלת ספק נפשו. ב. כך הוא הגירסא שם: מכאן אתה בא דן על פיקוח נפש שספיקו דוחה את השבת, ומה שפיכות דמים שמטמא את הארץ חמור ומסלקת את השכינה דוחה את השבת הקל דין הוא שתהא ספק דוחה אותו ק"ו לפקוח נפש שדוחה ספקו את השבת, ע"כ. וגירסא משובשת היא, ראה הערה הבאה. ג. שמוחק מנוסחת קונסטנטינא

מסורת
המכילתא
ג. יומא פה
ע"א. שנת לג
ע"א. ספרי
מסעי ג.
ג. ראה לעיל
פרשה ו' וש"ג:

ממחמתר לסקפ פיקוח נפש, ומי סני ליה לרבי ישמעאל מקרא דוחי זהם (ויקרא יח, ה) ולא שימות זהם כדליף לה שמואל, וסייס שם דלכולהו אית להו פירכא לנר מדשמואל דלית ליה פירכא, וליכא למימר דרבי ישמעאל לא שמיע

שאין לו שלום עמך תהרגהו אצל מן הספק אל תהרגהו, ומזרייתא בתרא משמע דמן הספק רשאי להרגו, אלא שאם צרור לו שצלוס עמו וכו', ומשני לא קשיא כאן צבא על הכן, דסתם אבא מרחם על צרר אל יהרגו צנו אלא אם ודאי

ליה דרש דוחי זהם וכו', שהרי צרייתא מפורשת צפרק צן סורר דף ע"ד (ע"ב) תניא רבי ישמעאל אומר מנין שאם אמרו לו לאדם עבד עבודה זרה ואל תהרג מנין שיעבור ואל יהרג תלמוד לומר וחי זהם ולא שימות זהם, הרי שרבי ישמעאל עזמו דריש וחי זהם ולא שימות זהם. ויש לישב, היות הסברה לומר דעבודה זרה יהרג ואל יעבור כשיטת אידך תנאי דצ"ס שס"י, ועל כרחיך מוקמי וחי זהם בשאר מצות חוץ מעבודה זרה, הלכך אי לאו קל וחומר דהכא הוה מוקמיין וחי זהם בשאר מצות, מה שאין כן

לו שהוא שונאו", כאן צבן על האב וכל שכן אינש דעלמא רשאי להרגו מספק".

יבמה] שְפִיכוֹת דְּמִים שְׁמִטְמָאָה אֶת הָאָרֶץ וּמִסְלָקֶת אֶת הַשְּׂכִינָה (הִיָּה דוּחָה אֶת הַסֶּפֶק הָאֵין אֵין עֲלֶיךָ לֹאמֵר פְּלִשׁוֹן הָאֲחֵרוֹן אֲלֵא פְלִשׁוֹן הָרִאשׁוֹן סֶפֶק בָּא לְגַבֵּי סֶפֶק בָּא לְהַרְג) [הַסֶּפֶק דוּחָה אוֹתָהּ שֶׁבֶת הַקָּל דִּין הוּא שְׂיָהָא הַסֶּפֶק דוּחָה אוֹתָהּ]:

ואיכא למידק דגרסינן שם (ע"ב) עוה, תנו רבנן מחמתר אין לי אלא מחמתר, גגו חזירו וקרפיפו מנין תלמוד לומר ימלא הגנב מכל מקום, אם כן מה תלמוד לומר מחמתר מחמתרו זו היא התראתו, פירש רש"י שאין צריך התראה אחרת אלא הורגו מיד כיון דטרח ומסר נפשיה לחתור אדעתא דהכי אחי אי קאי לאפאי קטיילנא ליה ורודף הוא וניתן להנילו צנפשו ואין צריך התראה, אצל נכנס לחזירו וגגו

(ב) אם זרחה השמש עליו וכב. בן. ירבי השמש עליו בלבד זרחה והלא על כל העולם פלו זרחה אלא מה שמש שלום בעולם אף זה אם ידוע הוא שששלום עמו והרגו הרי זה חייב.

דרך הפתח אינו הורגו עד שיתרה צו וכו', אצל בלא התראה לא דלמא לאו אדעתא דנפשות קאמי אלא דאשכח פתחא להדיא ועל אדעתא דאי קאי באפיה ליפוק, עד כאן לשונו.

השחא דנלמוד שנת צקל וחומר ולא מינרך קרא לשאר מצות דילפי גם כן צקל וחומר ועל כרחיך וחי זהם לעבודה זרה מינרך דלא הו ילפי משאר מצות דהאי תנא חמירא ליה עבודה זרה משאר מצות אפילו משבת, ושמואל סבירא ליה כאידך תנאי דפרק צן סורר שם דעבודה זרה יהרג ואל יעבור:

ואם כן מאי רומיא דהני שמי צרייתא, דהא קרא הכי קאמר אם צמחמתר ימלא הגנב והכה ומת אין לו דמים אם זרחה השמש עליו דמים לו שלם ישלם, הרי שרישא דקרא מדבר משני נושאים שמימלא מכל מקום מרצינן גגו וחזירו אלא שחלוקים צדין, דמחמתר אין צריך התראה וימלא דמרצינן מינה גגו וחזירו צריך התראה, אם כן צרייתא קמא דמסמיך זרחה השמש למאמר אין לו דמים ומידרש אם צרור לך הדבר שאין לו שלום עמך תהרגהו אריצויא דימלא מכל מקום קאי דמרצינן גגו וחזירו דלא צריך לו צירור עד שיקבל התראה ויהיה מאמר אם זרחה השמש עליו דצוק לריצויא דימלא הגנב מכל מקום אפילו גגו וחזירו, וזו היא שיטת תרגום אונקלוס שתרגומו אמקרא אם זרחה השמש אם עינא דסהדייא נפלית עליהו ופירש רש"י כתרגומו שהתרו צו עדים, על כרחיך יהיה גם כן מיסמך אליציה מאמר אם זרחה לריצוי דימלא הגנב דמרצה גגו וחזירו וצריך התראה, אמנם צרייתא בתרא דמסמיך אם זרחה השמש למאמר דמים לו ומידרש אם צרור לך כשמש שיש לו שלום אל תהרגהו

ומסלקת את השכינה. דכתיב צפרשת רוחמים (נמדבר לה. לה) ולא תטמאו את הארץ סיפא דקרא אשר אני שוכן בתוכה, דמשמע הא אם תטמאו אין אני שוכן בתוכה. וצפרי פרשת מסעי ציאוורינו שם^ב הרחצנו דיבור צוה:

(ב) אם זרחה השמש עליו וכי השמש עליו לבד זרחה וכו' אלא מה השמש שלום בעולם. כדכתיב (מהלים קד, כג) תשת חושך וגו' תזרח השמש יאספון. וצ"ס שם (דף ע"ב), תנו רבנן אין לו דמים אם זרחה השמש עליו"י, וכי השמש עליו צלצד זרחה אלא אם צרור לך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך תהרגהו. תניא אידך, אם זרחה השמש עליו דמים לו"י וכי השמש עליו צלצד זרחה אלא אם צרור לך כשמש שיש לו שלום עמך אל תהרגהו, קשיא סתמא אסתמא, דמצרייתא קמא משמע דוקא אם צרור לך כשמש

ביאורים והערות

שהשמש זרחה עליו, כלומר שברור לך שלהרגך בא אם תעמוד כנגדו, אבל מספק אל תהרגהו. יב. אימתי אסור להרגהו [דמים לון בזמן שזרחה השמש עליו, כלומר שברור הדבר לך כאור שהוא רחמני עליך, ואפילו אתה עומד כנגדו להציל ממונך מידו לא יהרגך, ואם לאו, שספקא הוא לך הרגהו. יג. ובזה מיידי בצרייתא ראשונה שאסור להורגו רק אם ברור לך כשמש שבה להורגו או אין לו דמים. יד. ואז רק אם ברור

ח. 'אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידק נימנו וגמרו בעליית בית נתזה בלוד כל עבירות שבתורה אם אומרין לאדם עבור ואל תהרג יעבור ואל יהרג חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים. ט. תולדות אדם סוף הפרשה ד"ה חביבין ישראל. י. לביאור דברי המכילתא ראה סוף דיבור זה. יא. פירש"י אין לו דמים וסמך ליה אם זרחה השמש, ודרשינן סמוכין אימתי מותר להורגו [אין לו דמים] בזמן

פרשת כי תשא

(א) ויאמר ה' אל משה לא על ידי מלאך וכו'.
הוקשה לו אחרי שעיקרה של פרשה זו להזהיר שאין מלאכת המשכן דוחה שבת^א ואם כן צדקה שאיטע נאמרה למשה פרשת משכן דראה קראתי וגו' (לעיל פסוק ג) ופרשה זו לאחריה, למה הפסיק במאמר ויאמר ה' אל משה, דהוה ליה למימר אחר ציווי מלאכת המשכן אך את שבתותי תשמורו. תו קשיא ליה מאמר ואתה דבר דנשתנה

(א) ויאמר ה' אל משה [לא, יב]. לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח:

אכתי קשה דמאי אולמה דמנחה זו משאר מנחת שנסנו פרטותיה צאולה מועד אף מאוחר לציווי פרשה דקמן. ויתכן לומר זולת דברינו שאמרנו למעלה, דעולה עם שיטת מאן דאמר (סנהדרין טו): דאשבת צמרה איפקדו, ויהיה ציווי פרשה זו צמרה קודם מתן תורה ואין מוקדם ומאוחר צמורה (פסחים ו:), ולהיות הציווי קודם מתן תורה הוה אמינא שהיה על ידי אמצעות המלאך כעין וירא אליו מלאך ה' (לעיל ג, ג) וכן וירא ה' כי סר לראות (סס פסוק ד) שפירש הרב אבן עזרא ז"ל דהיינו מלאך נקרא בשם הנכבד, והנאמר (נמדבר יב ט) פה אל פה אדבר בו היינו אחר מתן תורה. ומיהו טעמא צעי הרצון צוה להיותו מפי השם יתברך בעצמו.

יראה לומר דרך רמז, דנודע ומצוה צמון דשלשה מעידים זה על זה וכו', והיכוד דשמירת שבת היא עדות שצרא השם יתברך עולמו בששה ימים ונח ציום השביעי והוא הוא הבורא^א, וכן הוא אומר (ישעיה מג, יג) ואחס עדיי נאם ה'. ותמן תנינן בפרק שבעת העדות (שנועות) דף ל"ה (ע"א) משביע אני עליכם שצבאו ותעידוני שבעה שאין אנו יודעין לך עדות וכו' שילח ציד עבדו הרי אלו פטורים עד שישמע מפי התובע, עד כאן. ואם כן מהאי טעמא היות השביע השם יתברך לישראל שיצואו ויעידוהו ואילו היה הדיבור על ידי מלאך להשביעם על מנחה זו היו ישראל פטורים אפילו לא שמרו שבת והיו מעלימים העדות. וזה מאמר ואחס עדיי נאום ה', הרצון בשביל שאחס עדיי לך נאם ה' היה הדיבור מפי השם יתברך להשביעם צמנה זו. וכן היתה האזהרה להיות הציווי מפי משה לישראל לא על ידי שליח, דנודע שמשה היה מתנבא צוה הדבר (ספרי מטות א) שהשכינה עממה היחה מדברת מחוך גרונו של משה, על כן הוכרח אזהרת הדיבור להשביע ישראל על ידי משה ולא על ידי שליח.

ולא אמנע עוד ליתן טעם לשבת אולי באחת אכיון, עם דגרסינן בפרק קמא דשבת (דף י:) אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הנותן מתנה לחצירו לריך להודיעו שנאמר (כאן) לדעת כי אני ה' מקדשכם, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה מתנה טובה יש לי ציית גנוי ושבת שמה ואני מצקש ליתנה לישראל לך והודיעם, ומסיק דמלתא דעבידא לאגלויי אין לריך להודיעו. ופריך והא שבת דעבידא לאגלויי ואמר לך והודיעם, ומסיק דמתן שכרה לא עבידא לאגלויי, פירש רש"י מתן שכרה וכו' והוא הודיעם על ידי משה צעל פה מה

פרשה זו מכל פרשיות שבתורה בלשון הזה שלא נאמרו בהם אלא דבר אל בני ישראל. ושני אלו הקושיות מירך צאמרו שאזהרה היא למשה שהוא עצמו ילמד פרשת שבת לישראל ולא על ידי מלאך נאמרה למשה. וטעם הודעה היא כמו שנבאר בסמוך טעמו של דבר. ואף דאמרו בפרק כ"ד מעברין דכל ישראל למדו מפי משה, היינו שמשה מרוב ענוותנותו העמיס טרחא יחירה ללמדם בעצמו ולא שנלטווהו כן השם יתברך, אמנס אולמיה דמנחת שבת שנלטווהו ואתה דבר ולא על ידי שליח. אך טעמא צעי מאי אולמה דמנחת שבת שהזהיר השם יתברך למשה בעצמו והזהיר למשה שיצוה בעצמו.

וראייתי להחכם השלום רבי חיים חזון^ב הרגיש צוה, וכמו היות אמרו חז"ל (ביצה ה.) דכל דבר שבמנין לריך מנין אחר להמירו, והרי כבר הוזהרו צמנחת שבת, וכאן חידש צאמרו אך את שבתותי תשמרו למעט פיקוח נפש שפיקוח נפש דוחה שבת מה שלא נבאר להם ציווי הראשון, על כן הוכרח להיות דיבור השם יתברך בעצמו דזולתו דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין^ג, עד כאן לשונו בתכלית קיצור דברים. ולא דק, דאלו תשמעון (דברים יב, טו) נאמר צנצא מוחזק (ע"י סנהדרין פט: וצמוד"ה אליהו), ואמרו חז"ל פרק האשה רבה (יבמות) דף (ל"ו) [5:] אפילו אומר לך עבור על אחת מכל המנחות כגון אליהו צוה הכרמל הכל לפי שעה שומעין לו. ואף שלא אמרו אלא הכל לפי שעה למגדר מלתא, היינו מצד אלה המנחות (דברים כו, לד) שאין הנציא רשאי לחדש (תמורה טו), מה שאין כן קודם חתימת התורה מה לי אם יאמר על ידי שליח ונציא מוחזק כאהרן למה לא ישמע אליו. תו קשיא, דהא סתם מכילתא רבי ישמעאל דסבירא ליה בפרק קמא דחגיגה דף ו' (ע"א) כללות נאמרו צסיני ופרטות צאולה מועד שכל התורה כולה לא נאמרה אלא כללות צסיני, דוגמא לדבר שנלטוו אשבת צסיני ולא פירט הלכותיה האסור והמותר, כמוהו שאר מנחת לא נאמרו אלא כללי אצל פטור וחיוז ואיסור והיתר שהוא צחינת הפרט לא נאמרה, אם כן

ביאורים והערות

הוא, ישראל והקדוש ברוך הוא מעידים על השבת שהוא יום מנוחה, ישראל ושבת על הקדוש ברוך הוא שהוא אחד, הקב"ה ושבת על ישראל שהם יחידים באומות וכו', ע"כ. וראה עוד בסמוך ברייתא ד'. ה. ע"י זוה"ק ח"ב דף צ ע"א.

פרשת כי תשא א. ראה רש"י כאן, ומכילתא להלן ריש ויקהל. **ב.** בספר שנות חיים פ"י ויקהל, דף קב ע"ב ד"ה וכוה. **ג.** ע"פ קידושין מב ע"ב. **ד.** חגיגה ג ע"ב בתוס' ד"ה ומי חז"ל אמרין במדרש שלשה מעידין זה על זה ישראל ושבת והקדוש ברוך

תורה אור
אם במחלת
ימצא הגב
ורכה ומת אין
לו דמים:
[שמות כב, א]

שני התירושים אמר וכבר היו רבי ישמעאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא מהלכין בדרך זמן מה קודם, לזה יורה מאמר וכבר היו, אמנם לוי הסדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכים בדרך צפני עמם אחריהם, וזה

אשר כיוון צפול לשונו מהלכין בדרך פעמיים שכל אחד מהכח היה להם דרך מיוחד צפני עמם הרי שלא ילאו מציחם כאחד שכבר היו מהלכין וגם היה לכל כח דרך מיוחד להצטרפות ואף על פי כן היו מהלכים אחריהם, מעתה נסמרו שני התירושים, ועל כרחיך למד השואל משיטתן דמכבדין בדרכים, מעתה אין הכרע

מאצרהם להיות ספק פיקוח נפש דוחה איסורים, דלאצרהם היה מופת זה אם מכבדים זה את זה בני אדם מהוגנים הם ואז הכניסם, על כן נשאלה שאלה זו צפניהם מנין לפיקוח נפש שדוחה את השבת, ויסוד השאלה הימה על ספק פיקוח נפש כדמסיק ואזיל, ואין הכרע מאצרהם. ילאתי חוץ מגדרי לגדול המיוהא שבצרייתא:

וראי הסדר. לא פורש לי מהו, רש"י פרק יוס הכיפורים (סז) דף פ"ה (ע"א). ואף שרש"י פירש צפרק נערה (כמוצא נג: ד"ה וכן) שלוי סידר צרייתא צי רבי חייא ורבי אושעיא ואם כן אפשר שעל שם זה קראוהו לוי הסדר, דחה רש"י פירוש זה היות אין זה לוי זה שהרי צמעשה זו היו רבי ישמעאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא שהיו מדורות הקדמונים צימי חורבן הציית, ולי זה היה דור רביעי אחריהם שהיה סוף ימי רבי יהודה הנשיא שסידר הצרייתא צי רבי חייא על כרחיך אין זה צר פלוגתא דרב זה צרור:

מהלכין בדרך אחריהם. מסקנת הש"ס פרק אמר להם הממונה אהא דשנינו המהלך אחורי רבו הרי זה צור, אלא דמנדד אנדודי, פירש רש"י לא אללו ממש ולא אחורו ממש אלא שיכסה קצת מקצת נדדיו, כמוהו לריך לפרש כאן שהיו מהלכין אחריהם דמנדדי אנדודי:

בשאלה שא"ה זו בפניהם. חילקו חז"ל צפרק קמא דתענית דף י' (ע"ב) דלמגרס דצר הלכה שרי בדרך", לריך לומר דלמגרס לאו היינו הלכה פסוקה הוא, דומיא דהכא שהדין הוא צרור שפיקוח נפש דוחה שבת, אלא שבקשו מולא ומקור ההלכה מאין תמצא זה מיקרי למיגרס הואיל ומקור ההלכה צרורה:

בענה רבי ישמעאל וכו'. ציאר תשובת רבי ישמעאל: עיין למעלה פרשת משפטים פרשה י"ג צרייתא א':

עזודת כוכבים לא מעלין ולא מורדין כמבואר צפרק אין מעמידין (ע"ו) דף כ"ו (ע"א), ואם כן אצרהם ילא שכרו בהפסדו דמה שהיה מאכילן לעצירה יחשב שרוב העולם עובדי עזודת כוכבים היו כמבואר במדרש רבה פרשת צרכה (דצ"ר

יא, ג) שזה היה טענת משה נגד אצרהם שהיה זן עובדי עזודה ורה"ב, גלל קושיא זו מירלו במדרש שתחלה התבונן אצרהם ואמר אם אני רואה שמכבדים זה את זה יודע אני שצני אדם מהוגנים הם ואינם מהרוב עובדי עזודת כוכבים או הכניסם.

אמנם עם כפי שיטה הג"ל דאין מכבדין בדרכים וכקושיא

התוספות הג"ל, לריך ליישב שיטת אצרהם שהאכיל והשקה את עובדי עזודה וזה שאמרו בהם לא מעלין ולא מורדין, עם דגריסין פרק יוס הכיפורים (יומא) דף פ"ד (ע"ב) אמר שמואל לא הלכו צפיקוח נפש אחר הרוב, ומסיק דאפילו תשעה עובדי כוכבים ואחד ישראל מפקחין עליו את הגל מטעם דאין הולכין צפיקוח נפש אחר הרוב דוחי בהם (ויקרא ית, ה) ולא שימות בהם אפילו צספק פיקוח נפש, ואם כן לשיטה זו נדקו מעשה אצרהם שאף שרוב העולם היו אז עובדי כוכבים ומיעוטא דמיעוטא היו יראי ה', לא אמרו צפיקוח נפש לילך אחר הרוב.

והשתא מיושב עוד מאמר צרייתא דקמן דצר דצור על אופניו, דאלה השואלים מעולם היה פשוט להם דוחי בהם ולא שימות בהם אפילו צספק פיקוח נפש מדמצינו שהאכיל והשקה אצרהם לעובדי עזודה וזה צמקום ציה וללמות אשר אין לחם ואין מים ואמרו בהם לא מעלין שהרי רוב העולם עובדי עזודת כוכבים היו על כרחיך דאין הולכין צפיקוח נפש אחר הרוב, ואף דמיעוטא דמיעוטא כשרים היו החיה אוחו אצרהם כדון הג"ל, ומינה דאפילו ספק פיקוח נפש דוחה כל איסורים שצמורה, אמנם ראות השואל שכבר היו רבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך ולוי הסדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך אחריהם, כוון לצחינה זאת ראות שהיו מכבדין בדרכים, שהיו מהלכין אחריהם ולא צמצב אחד כולם אשר לא כח דאין מכבדין בדרכים, ופן תאמר כחירון התוספות דהא דאין מכבדין בשלא ילאו צחצורה אחת אבל כשילאו לדרך כאחד מכבדין, או כחירון השני דתוספות דפרק צמה צמהה דשכל אחד הולך לזורך עצמו בהם אמרו אין מכבדין אבל כשהולכין צחצורה אחת בהצטרפות אחת מכבדין, לכתור אלו

ביאורים והערות

עקי ליה הוה אמר ברוך אל עולם שאכלנו משלו, ע"כ. פ. כ"א שם: אברהם אומר למשה אני גדול ממך שהייתי זן לעוברים ולשבים, אמר לו משה אני נתעליתי יותר ממך אתה היית זן בני אדם ערלים ואני הייתי זן בני אדם מהולים ולא עוד אלא אתה היית זן בישוב ואני הייתי זן במדבר, ע"כ ועיי"ש. י. ועיין יומא שם בגליין מש"כ בשם הערוך. יא. כ"א שם: אל תרגזו בדרך (בראשית מה, כד) אמר רבי אלעזר אמר להם יוסף לאחיו אל תתעסקו בדבר הלכה שמה תרגו עליכם הדרך, איני והאמר רבי אלעאי בר ברכיה שני תלמידי חכמים שמהלכים בדרך ואין ביניהן דברי

ומה מיליה. שהיא תיקון אחד מאיבריו של אדם דומה את השנת לפי שחייבין עליו כרת לאחר זמן, כך שנויה בתוספתא דשנת (פט"ו ה"ג). לשון רש"י שם (יומא פה:):
מה דהדין בודאיי. הוא הדין דהוה מני למפרך ממקום

[אחרת], מה להלן צעידנא דמעקר לאו מיקיים העשה, כמבואר פרק רבי אליעזר דמילה (שנת) דף קל"ב (ע"ג), מה שאין כן לשטוט עוף לנורך חולה או לפקח את הגל וכיוצא בו המבואר לטור אורח חיים סימן שכ"ח, מנא לן דשרי:

אם דוחה רציחה. שנאמר (לעיל כא, יד) מעט מוזחי תקחנו למות אפילו אם הוא כהן וצא לעבוד עבודה נוטלין אותו לידון אם הוא רוצח, ואם רציחה דומה את העבודה קל וחומר שדחה שנת הנדחית מפני עבודה להחיות נפש. וצ"ס שם שיטה אחרת לרבי עקיבא^א, ואפשר ליישב גירסא דקמן עם גירסת הש"ס בדוחק, עיין שם ודו"ק:

תלמוד לומר אך חלק. ואם תאמר הא מפיק לה מאך שלא ידחה מלאכת המשכן את השנת כפירוש רש"י בנימוקי החומש, ויש לומר דסבירא ליה להאי חנא כיון דמיעטה התורה צפרשת קדושים (ויקרא יט, ז) שאין בנין בית המקדש דוחה שנת מאת שנתותי תשמורו ומקדשי תיראו כדילפי חז"ל ריש יצמות (דף ו.א), תו לא מילך קרא למשכן דאשכחן מקדש דאיקרי משכן (עירובין ז.ב). ואף דפרשה זו נאמרה קודם עשיית המשכן ומאמר את שנתותי נאמר מאהל מועד והרי הולך הכחוש להזהירן שידעו להזהר צעשיית המשכן כל ידחו את השנת, מכל מקום אחר שנכתבה התורה למאי הודיענו הכחוש שבנין המשכן לא דחה שנת הלך נדע ממקדש, וכמוהו כתבו התוספות יומא דף מ"ט (ע"ב ד"ה שאני).

ומדסברינא זהא, גרסינן פרק שני דשבועות דף י"ד (ע"א) במשנה, אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא על פי בית דין של שבעים ואחד, ובגמרא (שם ע"ב) יליף לה מדכתיב (להלן כה, ט) ככל אשר אני מראה אותך את תצנית

המשכן וגו' וכן תעשו לדורות ומשה במקום שבעים ואחד קאי, ופריך אלא מעתה הא דתנן כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מיכן ואילך עבודתן מחנכתן, ואמאי נימא גם כן וכן תעשו לדורות, ומסיק מדכתיב בכלים (במדבר ז, יב)

אשר ישרתו צהם הכחוש תלאן צשירות. והקשו בתוספות (טו. ד"ה מחיי) וזה לשונם, תימה (ממקדש) [ממשכן]^א גופא הוה ליה להקשות שיהא לריך משיחה לדורות כמו שנמשח צימי משה, עד כאן לשונם. ולפענ"ד נראה ליישב, לפי מה דגרסינן שם (דף ט"ו) עמוד צ' תניא רבי אלעזר אומר אם נאמר משכן למה נאמר מקדש וכו' אילו נאמר משכן הייתי אומר שלכך הנכנס לתוכו צטומאה חייב כרת שכן נמשח צשמן המשחה וכו', ואילו נימא דמקדש לדורות לריך משיחה יוהדר הקושיא לדוכתה אם נאמר משכן למה נאמר מקדש, ולהכי לא פריך אלא דנימא וכן תעשו קאי אסיפא דקרא תצנית כל כלי. **אמנם** לשיטת התוספות שם

לפי המסקנא ד"ה או אידי ואידי, מיקרי משכן מקדש וגמרי מהדדי אפילו לרבי אלעזר, אם כן וכן תעשו למה לי דנגמור מקדש ממשכן כל יוסיפו או יבנו כי אם שבעים ואחד וכו' כמשכן. ויש לומר דמילךך וכן תעשו דאף דנתמעטו כלים משבעים ואחד כמו שכתבו התוספות (שם טו. ד"ה וכן)^א, אי לאו וכן תעשו או היו ילפינן מקדש ממשכן דכלים המחוזרים ניבעי שבעים ואחד, אחרי דקיימא לן צפרק המוכר את הצית (ב"ב צ"ב.ה) דהמוכר את הצית מכר כל הכלים המחוזרים שמע מינה דכלים המחוזרים נכללים צשם צית, וכיון דהווי ילפינן מקדש ממשכן כמו כן כלים המחוזרים חונה עליהם שם מקדש, כעין מוצח אדמה שדרשו חז"ל (וצחים ס"א): שיהא מחוזר צאדמה וכיוצא צו, גלל כן אפקיה רחמנא מהיקשא למידרש מוכן תעשו, ואחרי כן גלי קרא דוכן תעשו לא קאי אסיפא דקרא תצנית כל כלי כמו שכתבו התוספות שם^ב, הרי נתמעטו כל הכלים מכל וכל אפילו כלים המחוזרים דהא תצנית כל כלי כתיב ועלה מיעט הכחוש. ועיין שם בתוספות, ודו"ק:

ביאורים והערות

הכלים ניבעי משיחה אף לדורות מדכתיב וכן תעשו, ומשני דכתיב (במדבר ז, א) וימשחם ויקדש אותם, אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה. וכתבו התוספות דאתא אותם לגלויי דוכן תעשו לא קאי אכלים, וממילא לא בעינן לדורות ע"א דומיא דמשה. ^א וראה הערה הקודמת.

תורה ראוין לישרף וכו', לא קשיא הא למיגרס הא לעיוני, ע"כ. יב. ושם: נענה רבי עקיבא ואמר וכי יוד איש על רעהו וגו' מעם מוזחי תקחנו למות וכו', ומה זה שספק יש ממש בדבריו ספק אין ממש בדבריו ועבודה דוחה שבת קל וחומר לפקוח נפש שדוחה את השבת, ע"כ. יג. ע"פ תוס' שם. יד. דשם בגמ' פריך דכל

לכם שבת מסורה. דמיצת לכס מיותר. והאי תנא פליג ארבי יוחנן הסגלדר צפרק מרובה (ב"ק) דף ע"א (ע"ב) דיליף מחיצת לכס דמעשה שבת מותר בהנאה"ל, אלא מפיק לה מהיא קודש ואין מעשיה קודש:

ח"ל ע"ז שבת. מיתורה לעשות את השבת מידרש דר"ש לעשות מלאכה למען ישמור שבתות הרבה לדורותיכם:

(ג) כי אות הוא ביני וביניכם ולא ביני ובין אומות העולם. כמסקנת הש"ס פרק שני דביצה דף ע"ז (ע"א) ללא אודעיניהו מתן שכר, או נשמה יתירה"ל. או ציני ולא לצין אומות העולם דגוי ששבת חייב מיתה (סנהדרין נט):

שינהוג הדבר לדורות. סלקא דעתך אמינא הואיל ומיסמך פרשת שבת למלאכה המשכן פעמיים"ל שיהא קדושת שבת בזמן קדושת המשכן"ל.

או יאמר, סלקא דעתך אמינא היות מצות שבת היא בעצמה שכל ישראל כמאמר חז"ל (בר"ר מה, י) נוצלות עולם הבא שבת, נימא דמנחה זו לא נאמרה אלא לדור המדבר שמנינו שהטעימן הקדוש צרוך הוא מעין עולם הבא"ל, וגם מנחה זו בכללן להטעימן מנוצלות עולם הבא, מה שאין כן הדורות שאחריהם הדלת סגרו בעדם דשזב שכל מנחה צהאי עלמא ליכא אף גס לא ינהוג מצות שבת, להכי מירכך לדורותיכם:

לפי שהוא אומר ושמרו בני ישראל"ל. דנימא צני ישראל אפילו קטנים צמשמע, כמו שדרשו צחורת כהנים פרשת אמור (פרשת א, א) מאמור אל הכהנים צני אהרן אפילו הקטנים, לכך נאמר לדעת וכו' דקטן אוכל נצילות אין צית דין מנווין להפרישו כשיטת רבי יוחנן צפרק חרש (יבמות) דף קי"ד (ע"א עיי"ש), ועיין שם ודו"ק. ואם תאמר לא נכתוב צני ולא נטריך לדעת למעוטי, ויש לומר דאורי לן קרא לכל מקום שנאמר צני להיות גס הקטנים צמשמע מדמירכך כאן מיעוטא. והרצ בעל זית רענן מירך דלמעוטי גויס אחי"ב, אף שכבר אימעטו (סנהדרין ט) מיוס

ולילה לא יצומו (בראשית ת, כב), הוה אמינא דזה לא נאמר אלא אקודם מתן תורה עיין שם. מו הקשה אימא צני ישראל ולא צנות ישראל כמו שדרשו חז"ל (עירובין לו): צמטיכה צני ישראל קומכין וכו', ויש לומר מדדרשו חז"ל (שעשועות כ):

דנשים צקידוש היום דאורייתא מדנאמר זכור ושמור צדיבור אחד כל שיצנו צשמירה יצנו צזכירה, שמע מינה שגס הם צגדר מנחה זו, עד כאן לשונו צתורף דצריו. ולשיטת יש מפרשים צמוספות פרק קמא דקידושין

לכם לכם שבת מסורה ואי אתם מסורין לשבת. רבי נתן אומר ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם חלל שבת אחת פדי שתשמור שבתות הרבה:

(ג) כי אות היא ביני וביניכם. יולא ביני ובין אומות העולם:

לדורותיכם. שינהוג הדבר לדורות: לדעת כי אני ה' מקדשכם. למה נאמר לפי שהוא אומר ושמרו בני ישראל את השבת שומע אני אפלו חרש שוטה וקטן תלמוד לוומר לדעת כי אני ה' לא אמרתי אלא בפי שיש לו דעת:

כי אני ה' מקדשכם. לעולם הבא בגון קדשת שבת בעולם הזה ינמצאו

דף ל"ד (ע"א) ד"ה מעקה דהיכא שהמנחה היא שהזמן גרמא ואית צה עשה ולא תעשה אין הנשים צגדר העשה הואיל שצמות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ואינס אלא צגדר הלאו, ונפקא מיניה להיות העשה אחרת דוחה אותה דלית לה לגבי אשה כי אם הלא תעשה ועשה דוחה לא תעשה, מנינו מימר דמיעט הכתוב כאן צני ישראל ולא צנות ישראל ממלות עשה שצב דהשמר דעשה היא עשה (עירובין לו), וכאן כתוב ושמרו צני ישראל לעשות את השבת, ומירכך קרא כי היכי דלא נילף מקידוש היום להיות צנות ישראל אף צגדר כל העשה דשבת על כן מיעט הכתוב צני ישראל ולא צנות ישראל. אי נמי, דצא למעט צמאמר צני ישראל למעוטי גר תושב, אלא הרי הם צשבת כישראל צחול המועד כלעיל צפרשת משפטים פרשה כ' צרייתא כ':

כי אני ה' וגו' לעולם הבא. כמו שזכרנו (ד"ה שינהוג) דנוצלות עולם הבא שבת. ויתכן לומר שזה היא נתינת טעם לדרש שלמעלה כי אות היא ציני וציניכם ולא צין אומות העולם, וכמו שנצבאר דגוי ששבת חייב מיתה, וטעמו של דבר דנודע (תנוד"א זוטא פ"ט) מחלוקת יעקב ועשו עשו נטל עולם הזה ויעקב נטל עולם הבא, ועשו הוא כלל האומות כנודע (עי' זוה"ק ח"ג סד ע"א), ואם כן גוי ששבת הרי הוא נהנה מנוצלות עולם הבא ומיכלל צצאזחרת גול. ומיושב קושית המקשה פרק ארבע מיתות (סנהדרין ט) אהא דגוי ששבת דפריך וליחשציה גצי שצב מצות, שהוא נכלל בכלל גול, וכמו שתירלו חז"ל (שם נט). אמאמר גוי שעסק צחורה חייב מיתה"ל

ביאורים והערות

נמי אודעיניהו נשמה יתירה לא אודעיניהו, ע"כ. י"א. כאן ולהלן ריש ויקהל. ב. ר"ל שיהא נוהג קדושת שבת רק בזמן שהמשכן קיים, קמ"ל שינהוג לדורות. בא. ראה מהרש"א חגיגה יב ע"ב ד"ה שחקים. כב. ר"ל לכך הוצרך לכתוב 'בני ישראל'. כג. ושם: ואמר רבי יוחנן עובד כוכבים שעוסק בתורה חייב מיתה שנאמר (דברים לג, ד) תורה צוה

יז. לכם, שלכם יהא'. יז. אולי צ"ל: דרשאי. יח. כ"א שם: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל מצות שנתן להם הקדוש ברוך הוא לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא שנאמר ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם. אי הכי לא לענשו נכרים עלה, שבת אודועי אודעיניהו מתן שכרה לא אודעיניהו, ואי בעית אימא מתן שכרה

מסורת המכילתא ג. עיין: שמו"ר כה. טו. דצ"ר א. ית. סנהדרין נח. ע"ב: ד. צרכות טו ע"ב. וכן הוא אומר: תמיד פ"ז מ"ד. אבות דר"נ א, ח. מסכת סופרים ית, א. ר"ה לא ע"א. סנהדרין לו ע"א. מדצ"ר ג. פרקי ד"ר א יח:

תוספתא שבת פרק יא

וירד פטור: יג (ט) החופר החורש והחורץ מלאכה אחת הן (ט) הדש (כ)
 [הכותש והגופט] מלאכה אחת (כ) (י) התולש והקוצר והבוצר והמוסק
 והגורד (כ) [והעורר] מלאכה אחת המכבש והסוחט מלאכה אחת ר'
 ישמעאל ב"ר יוחנן בן ברוקה אומר (כ) (**) [צבעים קבעו] (כ) סחיטה
 מלאכה בפני עצמה הבורר (כ) [והטוחן והמרקד] והלש והאופה (כ)
 לאכילה (כ) [בכנגרות] לבהמה כמלא פי (כ) [הגרי] לצבוע כדי לצבוע
 בו (כ) קמן ושאר כל הדברים כשיעור לטומאתן כך שיעור להוציא (ט)
 התולש כנף מן העוף (כ) [הקוטמו] והמורטו חייב שלש טמאות: יד (ט) אין
 יונקין מבהמה טהורה ביו"ט [ואצ"ל בשבת אבא שאול אומר יונקין היינו
 מבהמה טהורה ביו"ט] (י) לא (ט) תקל אשה מדרדה ותחליב לתוך הכוס
 או לתוך הקערה ותניק את בנה (ט) אין יונקין לא מן הנכרית ולא מבהמה
 טמאה ואם היה דבר של סכנה מותר (ט) שאין כל דבר עומד בפני פיקוח
 נפש חוץ מע"ו וגילוי עריות ושפיכות דמים:

פרק יא א (ט) הזורק מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד
 באמצע (כ) [בתוך ד' אמות פטור חוץ לד' אמות חייב]: ב שתי
 סרטאות זו על גבי זו (ז) [זרק] מן העליונה לתחתונה חוץ לארבע אמות
 חייב (כ) [לתוך ד' אמות פטור] זרק מן (י) [האסרטא] לידר ולסרה (י)
 [למוקצה] ולחצר אפילו [הן] בבקעה ה"ז חייב (ט) הזורק מן התנות דרך

הגהות הגר"א

(טו) אם הניחה: (י) לראשונה ר"י אומר: (יח) עליה: (יט) וכמה מלא הווג שמים: (כ) אחת ומרדס קמחיים לר"א צבור: (כא) ודבר זה אף בחול אסור משום לא ילבש וגו': (כב) צד מותר:
 (כג) טמאה: (כד) המכבד: (כה) שגג: (כו) הויד ביו"ט: (כז) הגדלת והכחלת: (כח) לא תעביר סרק על פניה מפני שזבועות: (כט) לאחר: (ל) גדי אם להסיק כדי לנשל בינה קלה: (לא) האילן:
 (לב) והמנטפ והמנפץ: (לג) הן: (לד) והאורה: (לה) הנעשים שצירושלים אין עושין: (לו) העותן הורה: (לז) כנגרות: (לח) גדי: (לט) גדי: (מ) והקוטמו: (מא) צד"א חייב פחות מד"א פטור:
 (מב) [זרק]: (מג) צמק: (מד) רה"ר: (מה) ולמוקצה:

חסרי דוד

פ"א שתי סרטאות זו על גבי זו כו'. סרטאות וסרעו היינו מסילה שהולקן זה
 מעיר לעיר והוא רה"ר גמורה כלפיא רפ"ק ופי' זו ע"ג זו ששפילה אחת
 גמורה ומסילה אחרת כנגדה צמק וזין מסילה למסילה יש רה"י כגון דיר או סרה. וזה
 מה לפרש הבבא שלפני זה דקמיה הזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י צמקט כו' ומפרש כ"ד
 שתי סרטאות זו ע"ג זו זרק מן המסילה העליונה לתחתונה ועבר דרך רה"י שצמקט
 אם הן הפסן שזין צ' המסלות ד' אמות כגון צ' אמות כו' וז' צו מנטרפין ומידי ואם
 לאו פטור:

מצפה שמואל

אית ביה משום מפרק ועי' סימן ש"כ ובביאורי הגר"א שם ס"ק ל"ז (כ) ירושלמי פ"ו ה"ב
 וכנו"י: (ל) שם כט. (מ) (ע"ד): ירושלמי שם (נ) יבמות קיד ועי' בניי שם (ס) ע"י שריע סימן שכ"ח
 סעיף ד (ס) ע"י תוס' קלה ד"ה מפני (פ) ירושלמי ע"ג פ"ב ה"א ועי' ברין רפ"ב שם ובי"ק פ"ד ה"ג
 (פ) ע"י פסחים כה. ועי' ירושלמי יומא פ"ה ה"ה ירושלמי סנהדרין ה"ה ומס' ע"ג פ"ב ה"ב ושביעית
 רפ"ד (ח) (צ"ד): וצח. (ט) ירושלמי פ"א ה"א (י) ועי' (א) ו. ועי' ירושלמי שם כל הסוגיא ועי'
 ירושלמי ב"ק פ"ג ה"ד

מנחת בכורים

זו אכל לא ידע שהיום שבת או שסבור שמלאכה זו מותרת אכל כן לאו כיון כלל למלאכה זו:
 זרדין. מין קנים: שחיים. כלעיל: יג מלאכה אחת. ואם עשאן בעלם אחד אינו חייב אלא
 אחת ואילו נחלוק אבות מלאכות חייב שמים: התולש. קטניות: הקוצר. תבואה: הבוצר.
 צענבים: המוסק. ומס: הגורד. תמרים: והאורה. גרסינן והוא בתלמי: מלאכה אחת. קולר:
 והכותש. שעורין שהקליפה נושרת מהן וצמרא גרסינן והמנפץ וכן הגיה הגר"א והוא פשתן
 מן הגבעולין: והגופט. אמר גפן בקשת כדרך האומנים וגדולי קקקע יניחו לכן הוה מולדה דש
 משפרק גרעינן ממנו יש גורסין והגופט והוא המנפץ אובל מעפרירותו: המכבש. כבשים ומזל
 המים שבהם: קבעו. סחיטה ואז מלאכה צפ"ע היא וצמנה לא חשיב לה לאז מלאכה צפ"ע רק
 מולדה דמלן הוא: והמרקד. צנפה: לצבוע. אם לרץ לנציה: בגד קטן גרסינן: ושאר כל
 הדברים. נחבצר לעיל הלכה צ' גבי שיעורא דהולאה: התולש. תולה מן כנף העוף: הקוטמו.
 לאחר שחלשו חומר ראשו שהוא דק ורואו להניחו בכרים: והמורטו. ללד גבו מורט מכאן ומכאן
 ומשליך הקנה וטול השיער ומניחו בכר וכסת. תולש. משום גזוז: קוטם. משום מתקן דקפידי
 לתחוק עד מקום הראוי וגם מן הקנה אורג כובעים: מורטו. חייב משום מלאכת עור דהוה
 ממחקו שעשו חלק: יד ביו"ט. אף לכולל נפש מותר מ"מ גורו שלא לייק דהוה כמו מולדה
 דמפרק רק כלאחר יד הוא ומ"מ אסור מדרבנן: ברהיץ היינו. מיירי נמקוס אמר דשבת דליסור
 סקילה גזרו רבנן ביו"ט דליסור לאו לא גזרו אכל שלא נמקוס זערא אף ביו"ט אסור (ינמות
 ק"ד): לא תקל. אם נתרצה חלצה הכי מוצאת צידה למוך הכלי דהוה מפרק דבר מגידולו ומולדה
 דש הוא: טמאה. דחלצ בהמה טמאה אסור מה"מ כדמריפין צבורות פ"ק:
פ"א א הזורק. כללל דליאה מרשות הרבים לרשות הרבים או להיפך חייב אף בפחות מד'
 אמות צרה"ר זעמו זעין ד' אמות: בחדר ד"א. אם הוריקה לא הימה ד' אמות ממקום
 עקירה למקום הנחה: פטור. ולא אמרינן כמו שהנחה צרה"י דמיא כיון דעבדה דך
 עליה דלחייב אף בפחות מד' אמות: חוץ. אם צירוף רשות הרבים הוה ד"א חייב
 וקמ"ל דרשות מנטרפות: ב סרטאות. הוא סרעו דהוה רה"ר: זו ע"ג זו. שהיה רה"ר
 אחד גבוה ואחד נמוך: הן בבקעה. שעומדות בצרמליה ודרך מקום כרמליה וכן מ"מ חייב דהא
 לא נח בצרמליה: סטיי. הוא אלצבאות שלפני החנויות דה"ל כרמליה:

גרוגרת (ט) [ונתנו] בתוך ארבע אמות (י) [אחרות] אם (פ) העבירן דרך (יח)
 [עליו] חייב ואם לאו פטור: ח (ג) הנוטל מלא הווג משערו [ה"ז] חייב (ט)
 ר' אליעזר אומר אפי' (כ) [אחד (ק) הבורר] שחורות מבין לבנות ולבנות מבין
 שחורות חייב (כ): ז ר"ש בן אליעזר אומר (י) צפורן שפרשה רובה וציצין
 שפרשו רובן (כ) [ונטלן בשבת פטור נטלן] בכלי [ה"ז] חייב (כ): (י) החולב
 והמחבץ והמגבן כגרוגרת (כ) (ט) והמרבץ [והמרחיץ והסך] והרודה חלות
 דבש (כ) בשבת חייב טמאת (כ) [וביו"ט] לוקה ארבעים דברי רבי אליעזר
 והכמים אומרים בין בשבת בין ביו"ט אינו [חייב] אלא משום שבות ר'
 שמעון בן אלעזר אומר (כ) [משום ר' אליעזר (ט) הכוחלת והגורלת] (ט)
 והפוקסת לעצמה פטורה לאחרות חייבת וכן היה ר"ש בן אלעזר אומר
 משום ר' אליעזר (כ) [לא תקנה אשה פניה בבגד שיש בו סרק]: יא התולש
 בין בימינו ובין בשמאלו ה"ז חייב (כ) [באחת] ידו כרגלו (י) בפיו ובמרפקו
 או שהיה (ג) מהלך על גבי הארץ ונתזו צורות מתחת רגליו ונפל ע"ג
 עשבים ותלש פטור מהלך אדם ע"ג עשבים וע"ג צורות בשבת ואינו
 חושש: יב התולש עולשין (י) לאכול כגרוגרת לבהמה כמלא פי (י) [הגרי]
 לתקן הארץ כל שהן (ט) אם נתכוין ככולן חייב שתיים (ט) אם היה מתעסק
 ותלש פטור (ט) המורד ורדין לאכילה כגרוגרת לבהמה כמלא פי הגרי
 לתקן (כ) [אילן] כל שהן אם מתכוין ככולן חייב שתיים אם היה מתעסק

הנוטל מלא הווג משערו כו'. ע"י צפרק המנעט דף 5"ד ומשם נראה דמשערו לאו
 דוקא דה"ה משל צמיר. ואע"ג דליחא הסם אר"א מחלוקת לנעמו אכל לאחרים ד"ה
 פטור זהו דוקא צד אכל כגלי חייב גם לאחרים וע"ש צפירש"י ז"ל: התולש בין בימינו
 כו'. בלאחר ידו ברגלו כו' וקמ"ל דגם בשמאלו חייב ולא מקרי שמי רק צפיו וצמרפקו:
 אין יונקין מבהמה טהורה כו'. קמ"ל דלא מבעי לתלוז צד שהיא מלאכה גמורה והיא
 מולדה דש וכלעיל בלא חייב וסנהדרין פ"ו סוף ה"ה וכלאים פ"ו ה"א (ט) שם (י) ע"י מיי
 ליה למיעבד מאתמול וסבת אכל שאלו מיימי לה הגמ' צינמות דקי"ח ומפרש שם ע"ש:

(פ) ירושלמי (ט) (כ) (ד): (ק) (ר) (ש) (ט) (צח). ועי' ירושלמי פ"ו ה"ב ל. (ט) ע"י ירושלמי פ"ו
 ה"ב כד. (ח) (צח). ועי' ירושלמי פ"ו ה"ו (ג) ע"י מריק ט: ד"ה פוקסת (י) ע"י מ"ש התבואות שור
 בסוף ומ"ש עליו בספר עיקרי דינים ח"א"ה סימן יד אות פ"ו מתוס' זו (ג) עירובין ק: (ד) קב. (ה) ע"י
 ירושלמי ביצה פ"א ה"ג (ו) קג. (ז) ע"י ירושלמי ספ"א ועי' ירושלמי פ"ו ה"ג כו (ח) (עג): ירושלמי
 פ"ו ה"ב וע"ש וכלעיל בלא חייב וסנהדרין פ"ו סוף ה"ה וכלאים פ"ו ה"א (ט) שם (י) ע"י מיי
 פ"ט ה"א ופכ"ב הל"טו ובפ"ח הל"ז ובמ"מ פ"ט ה"א ועי' ברין ספ"ד מדין אב מלאכה דסוחט אי

דרך עליו. על גבי הצלי גרוגרות הראשון אע"פ שנתחמק ממצי גרוגרות הראשון מ"מ חייב
 וכוון שהעבר פחות מג' סמוך להצלי גרוגרת הראשון דהנחה הוא לכל פחות מג' כדכרעא חשיבי
 נמעבר שהרי יד פחות מג' והרי מנחא צידו ולנוסחת הגר"א וכן הוה צמרא גרסינן צרישא ר"י
 אומר וכו' דס"ל אם הוליה חצי גרוגרת לרשות הרבים זה וחצי לרה"ר האחר כיון דרשותיו חלוקות
 הן ממלקין למטאות ואיכא מ"ד לר"י דבעינן שפיסקין צין צ' רה"ר רה"י מקום שיש בו חיוב טמאה
 אם הוליה מרה"ר לתוכו ואיכא מ"ד אפילו כרמליה: ח מלא הווג. שמי שערות: חייב. משום
 גזוז: אחת. ולא זעין מלא פי הווג: לבנות. ממוך שמורות שצמח הוא מקפיד שלא יהא נראה
 כוקן וכן להיפך חייב: ט ציצין. רצועות מן צמר דקות שנפרש מן האצבע סביב לציפורן ומצערות
 אוחו צד מותר למתלה וכללי פטור אכל אסור וכלל פירשו רובן צד פטור אכל אסור וכללי חייב
 וזה מיירי סיפא והכי מוקמינן צמרא וכנוסחת הגר"א: י והמחבץ. המעמיד החלב בקיפה אי
 נמי שעושין כמין כלי גמי ונותן הקפוי לתוכו ומי החלב שהן נסיויב נוטפין: המכבד. גרסי' את
 הציט: והמרבץ. צמים את העפר שלא יעלה: חייב הטאת. מכבד ומרבץ ומגבן חייב משום צונה
 חולב משום מפרק דמולדה דש ממנן משום צורר שהפסולת יולא מן האוכל והרודה חלת דבש
 משום חולב דכתיב ויעטול אותה צערת הדבש מקיש דבש לעיר מה יער הוה צמחור אף דבש
 צמחור והתולס ממנו חייב: כוחלת. משום צונע: גורלת. שערות: פוקסת. מתקנת שערות
 צמסרק או צד חייב מפרשים טמא כמין נצק על פניה וכשוטלו מאלים הצמר ומייב צוה משום
 צונה: לעצמה. שאינה יכולה לעשות יפה ואין דרך צנין אלא אשה לצמרתה שרואה ועושה: סרק.
 צנע אדום הוה הצה צניני שצונעת את הפנים והוה חולדות צונע: יא באחר שד. גרסינן
 והגר"א גייה לאחר יד והוא ה"א: ותלש. דהוה שלא כדרך תלשה: ר' והמחבץ. ונתקש מילש
 ברגלו דקי"ל כר"ש דדברי שאין ממכוין מותר: יב לאכול. גזרון רכין: לבהמה. דמקשו מעט:
 לתקן הארץ. ליפות הקרקע אם נמיפה צנן וצרישא מיירי צאגס אי נמי צארעא דחגיגה דלא
 ניתא ליה ציפיה: שתיים או לאכול צעמנו וליפות צרכין או לבהמה וליפות צקסין
 וצמרא גרסינן נמי להיפך כדי לנשל בינה קלה והיינו כגרוגרת מציה קלה:
 מתעסק. שכוון להגבי את התולס ומחמק זה לצבי ולרצה אף כיון לתמוך את התולס ומחמק זה
 דליכוין לתמיכה מ"מ פטור דכתיב אשר חטא דהוה פרט למתעסק צד"א ושווג היינו שכוון למלאכה

תוספתא שבת פרק מז

ברכות את המשוך: ז (ט) מי שנולד מהול וגר שנתגייר מהול ותינוק שעבר זמנו ושאר כל הנימולין אין מלין אותן אלא ביום (ט) ר"א בר"ש אומר (י) [בזמנן] אין מלין אותן [אבות] אלא ביום עבר (י) [זמנן מלין אותן] בין ביום בין בלילה (י) רשב"ג אומר אם היה מסורבל בבשר רואין אותו בשעה שמתקשה אם נראה ערל מלין אותו ואם לאו אין מלין אותו: ח [א"ר יוסי] (ט) מגין למילה שהיא במקום פרי שנאמר (ויקרא ט) וערלתם ערלתו את פרוי ואומר (בראשית יז) וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו במקום שהולד ניכר אם זכר אם נקבה משם מלין אותן [אר"ש ב"א לא נחלקו ב"ש וב"ה] (ט) על מי שנולד מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית מפני שהיא ערלה כבושה על מה נחלקו על גר שנתגייר כשהוא מהול שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית (י) ובה"א א"צ: ז (י) אר"ש לא נחלקו ר"א ור' יהושע על מי שהיה לו למול אחר שבת ומלו בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיה לו למול בע"ש ומלו בשבת שר"א מחייב חמאת ור' יהושע פוטר אמר לו ר"א אי אתה מודה במי שהיה לו למול אחר שבת ומלו בשבת שהוא חייב שהחליף [את] זמנו אף מי שהיה לו למול בע"ש ומלו בשבת יהא חייב שכן החליף את זמנו אמר לו ר' יהושע לא אם אמרת במי שהיה לו למול אחר שבת ומלו בשבת שהוא חייב שאינו בקום מול תאמר במי שהיה לו למול ע"ש (ט) [ומלו] בשבת יהא חייב שכן בקום מול אמר לו ר"א נותר יוכיח שמאמש בקום אכול ואם אכלו למחר ה"ו חייב אמר לו ר' יהושע לא אם אמרת בנותר (י) [שאינו] בקום אכול בו ביום תאמר במילה שכל (י) [היום] בקום מול: י (י) מפקחין על ספק נפשות

נוסחאות (א) רשב"ג אומר: (ב) רשב"ג: (ג) אפילו:

הנהגות הגר"א

(א) בזמנו: (ב) אוחז: (ג) זמנו מלין אותו: (ד) ומל: (ה) שכן אינו: (ו) יוס: (ז) שיעשו: (ח) שבת: (ט) את:

חסדי דוד

שמא יבריא וכו' כ"ל וכן אי' צימא ד' פ"ג ומ"ש ומלרפין פי' אש שנים אומרים נרין ושלשה אומרים א"צ ויש אשה או נכרי האומרים נרין מלרפין דעתם והו"ל פלגא ופלגא וספק נפשות להקל ועי' בזבז"ס פ"ג דין ב' שיש לו פי' אחר נמלרפין ע"ש בה"מ:

אמר ר' יוסי מגין למילה שהיא במקום פרי כו'. הנה צריש משמע דליף מגו"ש ערלתו ערלתו ולכסוף מימייה לה ונסיב מקרא גופיה דזכר ונפי' שמונה שרליס דף ק"ח מימייה לה פלגא ופלגא דמנאי ע"ש: מחמין חמין וכו'. בין להשקותו בין להברותו ואין אומרים המתניו לו

מצפה שמואל

ירושלמי פ"ג הל"ו ועי' מנחת סוד (א) עי' חוסי' שם ד"ה מכבין (א) שם פ"ג: וירושלמי שם פ"ח הל"ה (א) שם פ"ד (א) ירושלמי פט"ז הל"ז ונדרים פ"ד הל"ט ויומא פ"ח הל"ה וברשיי שם (ט) יומא פ"ה (ז) עי' ירושלמי נדרים פ"ג הל"ט (א) קלב: (ב) יבמות. וירושלמי סנהדרין פ"ד הל"ו

(ט) שם ושם ירושלמי פ"ב הל"א ופסחים פ"ז סוף הל"י (א) קלו: (ב) קח. קח. (ג) קלה. ירושלמי פ"ט הל"ב ועי' רשב"א שם ועי' ירושלמי יבמות פט"ז הל"א (י) עי' יו"ד סימן רסג סעיף ד וסימן רסה סעיף ג ובבאורי הגרי"א שם (א) קלו וירושלמי פ"ט הל"ד ופסחים פ"ו הל"ה (ד) יומא פ"ד: ועי'

מנחת בכורים

וכי תימא למרצה לניין המעבדן שצריך לתזור ולמול אצל משוך לא לכן מביא עוד את צייתי הפר והני קרתי אסמכתא בעלמא וינהו אצל מילת משוך מדרבנן הוא (יבמות ע"ג): ז שנו"ל מהול. שצריך להטיף ממנו דם ברית וכן נגזר דמילתו הוא שטושהו לשרל כמבואר ביבמות פ"ח ה"חולין ואם מולו בעצמו נכרי נרין להטיף ממנו דם ברית דמילת עכו"ס פסולה: כל הנימולין. מי שיט לו שמי ערות זו על גבי זו וכשנטול א' נרין לטול גם השני: ביום. דכתיב ופיו השמיני ימול וי"ו לרבות: ובין בלילה. דלא דריש וי"ו דזבוס א"כ ממילא לא ידעינן אלא למילה גמורה זמנה: מסורבל. בעל גזר שמן ועז ומתוך שזמנו נראה כמכסה את מקום המילה ואינו ניכר: שמתקשה. האצ: ערל. אצל נראה ואינו נראה לגמרי אין מלין ושמואל ק"ל בגמרא אש נראה מהול אין מלין אצל נראה ואינו נראה מלין: ח פרי. מקום שמזרע ומוליד ולא אמרינן דערלה הוא במקום האוזן או שאר איברים: ובטעתה ערלתו. וילפינן ג"ש ערלה ערלה אף דכתיב ג"כ ומלת את ערלת לבצנבס וכן כתיב (ירמיה ו) והנה ערלה אונס דנין ערלתו מערלתו ואין דנין ערלתו מערלתו על ערלה: עוד ראה דמקום המילה הוא צואוה לבר צדכיה וערל זכר וגו' ערלתו והיינו ערלה שהזכרות ניכר בה: לא נחלקו. ח"ק קאמר דפליגי בעולד כשהוא מהול כמבואר בגמרא (קלה). ופליגי רשב"ג דנולד כשהוא מהול לכו"ע נרין להטיף: ערלה. מיישינן שמה ערלה כבושה היא: על גר. דליכא נספוקי ערלה כגון שמה כשהוא עכו"ס ולא נולד כן: ט לא נחלקו. נמלו מיעוט שמה שלא היה זמנו בו ביום כמבואר במשנה ס"פ ר"א: שהוא חייב. שהרי אין זמנו עדיין ולא עשה מזוה כלל: בקום מול. עליו לא חלה המזוה שימולו כיון דעדיין הוא קודם זמנו משא"כ נמלו אחר זמנו שחלה עליו המזוה מאתמול: נותר. לאחר זמן אכילתו: שמאמש. צנת שהיה זמן אכילתו היה עליו מזוה מ"מ חייב על אכילתו עתה וכן צנת נהי דאתמול היה זמן מילתו מ"מ עתה אינו זמנו וזמנו טרוד מזוה: ב. ביום. מזו ביום פסקה ההנהגה אצל מילה כל היום כבר למילה כלומר כל הימים ולמחר ג"כ יהיה זמנו וגם עתה עליו מזוה מילה אלא דצנת גרמה א"כ ה"פ דנותר עתה באכילתו ליכא שום מזוה משא"כ במילה דדיעבד הרי קיים המזוה והיינו שכל היום כבר למילה וכנוסחת הגר"א שכל יום מתוקן יותר: י וא"צ ליטול רשות. אף שעושה ג"כ נכרי צנת הפקוח וכדמפרש: ליטול רשות. היורד להגיל אע"ג דפורס מזוה וידין כוורי צנת הפקוח: חוליא. משפת הצור ועושה נמוך שפת הצור כדי שיוכל לרדת שם להגיל: ליטול רשות. אע"ג דמתקן דרגא לצור וצריך ליה למלאכתו והנהגה מזה מ"מ שרי היה לא ידעינן מרישא דפורס מזוה דשם אלא לכו"ל צ"ד חילי היא גברא אצל צור לא מפסיד מידי וס"ד לכו"ל צ"ד: ליטול רשות. אף דמהני ליה השצירה שצריך לנסקרים א"כ לקסמין דקין וקף זה לא ידעינן מרישא דחוליא דשם מיעינת אדאלו לבר לשאלו ואיכא זכר:

נפשות אצל הכא דיכול לקשקש ליה מחוץ ולא ליבעיית אימא דלרין לשאלו קמ"ל דאין נרין לשאלו מצ"ד: ומפסיקין. ככלי מים שיכבו הדליקה. אף דקא מטלטל ג"כ דרך רה"ר שהדליקה נחצר א' ונחצר אחרת חוליס וקטנים שא"י לזוז מ"מ מכבין משום ספק סכנת נפשות: מצ"ד. אף שמשפיל הגחלים והמניח ליה ללנות עליהם לערב: יא ושוחטין. בגמרא גרסינן וקורעין לו מרגעולא. זו היא רפואתו: וגוזזין. קולצין מן הממוצר להאכילו: ברשינין. כרמי והוא ירק: וא"צ לעשר. דמוטב להאכילו טבל מדרבנן דמעשר ירק מדרבנן מלהפריש צנת: רשב"ג. בגמרא הגי' ר"א בר שמעון: צריך לעשר. אף בירק דרבנן אצל היכא דהוה מה"ט ודאי דמוטב לעשר דאינו אלא משום שצות מלהאכילו טבל וקף בעינן שאינו נקוב כיון דעיקר המין חייב מה"ט מעשרין ולא דמי לירק דעיקר חיובו אינו אלא מדברייהם (יומא פ"ג ב'): יב לרפאותו. אף שאפשר שיתרפא בלא זה: לשבת. שיש ספק שמה ימות צנת זו: לשבת אחרת. דפשיטא לן דצנת זו לא ימות אלא שמה אש לא יעשו לו היום שמה ימות צנת ובגון דלמדוהו לעשות לו הרפואה שמונה ימים והאידנא צנת מהו דתימא נמתין עד לאורסתו ולא נחלל מרי צנתא מ"מ משום ספיקא דצנת אחרת עושין לו הרפואה מיד: בכבדים. אפילו אפשר לעשותן ע"י ידיהו מ"מ מחשש שמה יתעול ואיכא סכנה מזוה שנתחיל בגדולו ישראל: הללו. לא ע"פ נשים גרסי' כגון אש אשה או נכרי אומרים נרין לחלל עליו צנת לומר דאין סומכין עליהם אלא סומכין עליהם צוה: דעת ישראל. כגון אש שנים אומרים נרין ושלשה אומרים אין נרין מלרפין דעת האשה או הנכרי לומר דלרין למהוי פלגא ופלגא וספק נפשות להקל ומלרפין דעת ישראל אללו למהוי פלגא וה"ה בכלהו נשים נמי היה פלגא ופלגא וישראל לאו דוקא: יג במילה. שכל אלו אינו דוחה שבת: אך את שבתותיה תשמרו. מיעוט שמה מחללין: שאי אתה שופט. ולמילה ועבודה מרביתן לא הכדיא מקראי צנתו ופילו צנתתו מרביתן מוידוס אבי' צנתו וכי אלטריך הכתוב לחלק לענין פקוח נפש אלטריך ופי"מ דלוחה שבת: אבא ר' א. ממנו. לתקנו דוחין שבת: ולא ספק. כגון אנדרוגיטוס דספק זכר ספק נקבה וכן נולד בין השמשות דדרשינן ימול בשר ערלתו ודאי דוחה ולא ערלתו ספק (קלד וקל"ה): כאן. פקוח נפש מספק לא נחלל שבת דדין לזכר מן הדין להיות כנודן: דוחה את השבת. דכתיב נקרבן תמיד צנתו ופילו צנתתו וכן קרבן פסח דוחה שבת: דוחה אותה. דכתיב מעט מוצחי מקתנו למוח ככהן שהרג את הנפש ודרשינן מעט מוצחי ולא מעל מוצחי דצנתתו עבודה ממש לא מורידין אותו מעל גבי המוצח להמימו ודרשינן למות מיעוטא הוא למות הוא דאין מורידין מעל מוצחי אצל להמימו כגון צואמר שיש לו זכות מורידין אותו מעל המוצח אף דספק הוא דלמא אין ממש בדבריו דחין עבודה כ"ש דספק מיעוט דוחה שבת דקילא שבת מצוה דידהה שבת מפני עבודה:

הבל מעריבין פרק ראשון ערכין

לע ערכין

עמ"ס מ"י ס"ב מה"ל
שבת מ"ח ט"ז ט"ז
לוח"ס פ"ג ט"ז ט"ז
ב"ב מ"ח פ"ד מה"ל א"ל
ל"ב כ"א פ"ד מה"ל א"ל
י"ד ס"ק ט"ז ט"ז
א"ג מ"י ט"ז מה"ל
פ"ק ט"ז
ב"ד מ"י ט"ז מה"ל
[כ"ל א"ל ט"ז ט"ז פ"ד
דף ק"ח]:

אין כן נערכין פחות מסלע וכו'. פחות מסלע והעשיר לא ^א מספק כשער בעלמא הוא. ואין חיוב אלא בחובל בדי דמוליא דס: דווקא פחות מסלע אלא אפי' נתן כל הערך חוץ מסלע אחד ^ב [נפנין בשפספס. רגילות היו נשים כששערן מועט לקצור שיער נשים מנגלגין עליו את הכל כאל: **ההוא** יד העדר ולא יד הידר. נכריות לשערין והוא פיהא נכרית]: **פיהא**. (ה) קלישה: **מספסופ** רכזית חלמרה מה לא לרבושי נירד דלימערך קרא למעטוי ו"ל כיון וכל ערך יהיה בשקל הקדש ולא יהא ערך פחות מסקל ואשכחן ערך חמשים ס"ד דהא עטמא ממוס השב יד ידעין מסכרה ואולגין בחר העדר קמ"ל קרא דלשר תשיג יד העדר ללא אולגין בחר העדר: **בעידנא** דיהיב לראשון לית ליה. סימא דבעידנא

דנדר לראשון היה לו סלעים ואף מפטר כשנתן להם אחת התנן פרק השני די [קמן דף י"ז] היה עשיר פי' בשעת הנדר והעני כשכח לפרוע לכהן או עני כשנדר ולא נתן כלום והעשיר טען ערך עשיר ואומר רבינו דקן ללקמן דוקא שהעשיר נתן ערך כשנדר עשיר ולכן כשהעני טען ערך עשיר אכל אס נדר כשהוא עשיר ולא הערך והעני טען ערך עני ובשעתן הכי הוא נתן ד' לשניה שהעני טען עשיר על הראשון והעני טען עשיר על הראשון ולכן נפטר ממנה ללא הערך עליה צדור שהיו צדור חמשה סלעים:

והו' ג' גמר דינא אוסרתה תני לוי כוותיה דרב תני לוי כוותיה דרב"ג בר יצחק תני לוי כוותיה דרב האשה שיוצאה ליהרג ואמרה תנו שערי לבתי נותנין ס' מתה אין נותנין מפני שהמת אסור בהנאה פשיטא אלא שנויי המת אסור בהנאה תניא כוותיה דרב נרמן בר יצחק האשה שמתה נהנין בשערה בהמה שנהרגה אסורה בהנאה ומה הפרשי בין זה לזה וזו מיתתה אוסרתה וזו גמר דינא אוסרתה:

הדרן עלך הבל מעריבין

אין ו' נערכין פחות מסלע ולא יתר על חמשים סלע כיצד נתן סלע והעשיר אינו נותן כלום פחות מסלע והעשיר נותן חמשים סלע היו לו בידיו

חמש סלעים ר"מ אומר אינו נותן אלא אחת והכמים אומרים נותן את כולן **אין** ו' נערכין פחות מסלע ולא יתר על חמשים סלע: **ג** אין נערכין פחות מסלע מנגלג דכתיב וכל ערך יהיה בשקל הקדש *כל ערכין שאתה מעריך יתן לך לא ידו פחותין משקל ולא יתר על חמשים סלעים דכתיב חמשים: היו לו בידיו חמשה כו': מ"מ דר"מ כתיב חמשים וכתיב שקל או חמשים או שקל ורבנן דהוא לכל ערכין שאתה מעריך לא יתר על חמשים משקל הוא דאחא ו' הויבא דאית ליה אמר קרא *אשר תשיג יד הנדר והי' ידו משנת ור"מ דהוא יד הנדר ולא יד הנדר הוא דאחא ורבנן לאו כמילא שמעת מינה דהויבא דידו משנת שקול מינה א"ר אדא בר אבהו היו לו בידיו חמש סלעים ואמר ערכי עלי וחור ואמר ערכי עלי ונתן ארבע לשניה ואחד ו' לראשונה יצא ידי שתייהן מ"מ * ב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שנבה גבה בעידנא דיהיב לשניה משעבר לראשונה ו' בעידנא דיהיב לראשונה תו לית ליה נתן * [כמותות 3. 5. 7. 9. 11. 13. 15. 17. 19. 21. 23. 25. 27. 29. 31. 33. 35. 37. 39. 41. 43. 45. 47. 49. 51. 53. 55. 57. 59. 61. 63. 65. 67. 69. 71. 73. 75. 77. 79. 81. 83. 85. 87. 89. 91. 93. 95. 97. 99. 101. 103. 105. 107. 109. 111. 113. 115. 117. 119. 121. 123. 125. 127. 129. 131. 133. 135. 137. 139. 141. 143. 145. 147. 149. 151. 153. 155. 157. 159. 161. 163. 165. 167. 169. 171. 173. 175. 177. 179. 181. 183. 185. 187. 189. 191. 193. 195. 197. 199. 201. 203. 205. 207. 209. 211. 213. 215. 217. 219. 221. 223. 225. 227. 229. 231. 233. 235. 237. 239. 241. 243. 245. 247. 249. 251. 253. 255. 257. 259. 261. 263. 265. 267. 269. 271. 273. 275. 277. 279. 281. 283. 285. 287. 289. 291. 293. 295. 297. 299. 301. 303. 305. 307. 309. 311. 313. 315. 317. 319. 321. 323. 325. 327. 329. 331. 333. 335. 337. 339. 341. 343. 345. 347. 349. 351. 353. 355. 357. 359. 361. 363. 365. 367. 369. 371. 373. 375. 377. 379. 381. 383. 385. 387. 389. 391. 393. 395. 397. 399. 401. 403. 405. 407. 409. 411. 413. 415. 417. 419. 421. 423. 425. 427. 429. 431. 433. 435. 437. 439. 441. 443. 445. 447. 449. 451. 453. 455. 457. 459. 461. 463. 465. 467. 469. 471. 473. 475. 477. 479. 481. 483. 485. 487. 489. 491. 493. 495. 497. 499. 501. 503. 505. 507. 509. 511. 513. 515. 517. 519. 521. 523. 525. 527. 529. 531. 533. 535. 537. 539. 541. 543. 545. 547. 549. 551. 553. 555. 557. 559. 561. 563. 565. 567. 569. 571. 573. 575. 577. 579. 581. 583. 585. 587. 589. 591. 593. 595. 597. 599. 601. 603. 605. 607. 609. 611. 613. 615. 617. 619. 621. 623. 625. 627. 629. 631. 633. 635. 637. 639. 641. 643. 645. 647. 649. 651. 653. 655. 657. 659. 661. 663. 665. 667. 669. 671. 673. 675. 677. 679. 681. 683. 685. 687. 689. 691. 693. 695. 697. 699. 701. 703. 705. 707. 709. 711. 713. 715. 717. 719. 721. 723. 725. 727. 729. 731. 733. 735. 737. 739. 741. 743. 745. 747. 749. 751. 753. 755. 757. 759. 761. 763. 765. 767. 769. 771. 773. 775. 777. 779. 781. 783. 785. 787. 789. 791. 793. 795. 797. 799. 801. 803. 805. 807. 809. 811. 813. 815. 817. 819. 821. 823. 825. 827. 829. 831. 833. 835. 837. 839. 841. 843. 845. 847. 849. 851. 853. 855. 857. 859. 861. 863. 865. 867. 869. 871. 873. 875. 877. 879. 881. 883. 885. 887. 889. 891. 893. 895. 897. 899. 901. 903. 905. 907. 909. 911. 913. 915. 917. 919. 921. 923. 925. 927. 929. 931. 933. 935. 937. 939. 941. 943. 945. 947. 949. 951. 953. 955. 957. 959. 961. 963. 965. 967. 969. 971. 973. 975. 977. 979. 981. 983. 985. 987. 989. 991. 993. 995. 997. 999. 1001. 1003. 1005. 1007. 1009. 1011. 1013. 1015. 1017. 1019. 1021. 1023. 1025. 1027. 1029. 1031. 1033. 1035. 1037. 1039. 1041. 1043. 1045. 1047. 1049. 1051. 1053. 1055. 1057. 1059. 1061. 1063. 1065. 1067. 1069. 1071. 1073. 1075. 1077. 1079. 1081. 1083. 1085. 1087. 1089. 1091. 1093. 1095. 1097. 1099. 1101. 1103. 1105. 1107. 1109. 1111. 1113. 1115. 1117. 1119. 1121. 1123. 1125. 1127. 1129. 1131. 1133. 1135. 1137. 1139. 1141. 1143. 1145. 1147. 1149. 1151. 1153. 1155. 1157. 1159. 1161. 1163. 1165. 1167. 1169. 1171. 1173. 1175. 1177. 1179. 1181. 1183. 1185. 1187. 1189. 1191. 1193. 1195. 1197. 1199. 1201. 1203. 1205. 1207. 1209. 1211. 1213. 1215. 1217. 1219. 1221. 1223. 1225. 1227. 1229. 1231. 1233. 1235. 1237. 1239. 1241. 1243. 1245. 1247. 1249. 1251. 1253. 1255. 1257. 1259. 1261. 1263. 1265. 1267. 1269. 1271. 1273. 1275. 1277. 1279. 1281. 1283. 1285. 1287. 1289. 1291. 1293. 1295. 1297. 1299. 1301. 1303. 1305. 1307. 1309. 1311. 1313. 1315. 1317. 1319. 1321. 1323. 1325. 1327. 1329. 1331. 1333. 1335. 1337. 1339. 1341. 1343. 1345. 1347. 1349. 1351. 1353. 1355. 1357. 1359. 1361. 1363. 1365. 1367. 1369. 1371. 1373. 1375. 1377. 1379. 1381. 1383. 1385. 1387. 1389. 1391. 1393. 1395. 1397. 1399. 1401. 1403. 1405. 1407. 1409. 1411. 1413. 1415. 1417. 1419. 1421. 1423. 1425. 1427. 1429. 1431. 1433. 1435. 1437. 1439. 1441. 1443. 1445. 1447. 1449. 1451. 1453. 1455. 1457. 1459. 1461. 1463. 1465. 1467. 1469. 1471. 1473. 1475. 1477. 1479. 1481. 1483. 1485. 1487. 1489. 1491. 1493. 1495. 1497. 1499. 1501. 1503. 1505. 1507. 1509. 1511. 1513. 1515. 1517. 1519. 1521. 1523. 1525. 1527. 1529. 1531. 1533. 1535. 1537. 1539. 1541. 1543. 1545. 1547. 1549. 1551. 1553. 1555. 1557. 1559. 1561. 1563. 1565. 1567. 1569. 1571. 1573. 1575. 1577. 1579. 1581. 1583. 1585. 1587. 1589. 1591. 1593. 1595. 1597. 1599. 1601. 1603. 1605. 1607. 1609. 1611. 1613. 1615. 1617. 1619. 1621. 1623. 1625. 1627. 1629. 1631. 1633. 1635. 1637. 1639. 1641. 1643. 1645. 1647. 1649. 1651. 1653. 1655. 1657. 1659. 1661. 1663. 1665. 1667. 1669. 1671. 1673. 1675. 1677. 1679. 1681. 1683. 1685. 1687. 1689. 1691. 1693. 1695. 1697. 1699. 1701. 1703. 1705. 1707. 1709. 1711. 1713. 1715. 1717. 1719. 1721. 1723. 1725. 1727. 1729. 1731. 1733. 1735. 1737. 1739. 1741. 1743. 1745. 1747. 1749. 1751. 1753. 1755. 1757. 1759. 1761. 1763. 1765. 1767. 1769. 1771. 1773. 1775. 1777. 1779. 1781. 1783. 1785. 1787. 1789. 1791. 1793. 1795. 1797. 1799. 1801. 1803. 1805. 1807. 1809. 1811. 1813. 1815. 1817. 1819. 1821. 1823. 1825. 1827. 1829. 1831. 1833. 1835. 1837. 1839. 1841. 1843. 1845. 1847. 1849. 1851. 1853. 1855. 1857. 1859. 1861. 1863. 1865. 1867. 1869. 1871. 1873. 1875. 1877. 1879. 1881. 1883. 1885. 1887. 1889. 1891. 1893. 1895. 1897. 1899. 1901. 1903. 1905. 1907. 1909. 1911. 1913. 1915. 1917. 1919. 1921. 1923. 1925. 1927. 1929. 1931. 1933. 1935. 1937. 1939. 1941. 1943. 1945. 1947. 1949. 1951. 1953. 1955. 1957. 1959. 1961. 1963. 1965. 1967. 1969. 1971. 1973. 1975. 1977. 1979. 1981. 1983. 1985. 1987. 1989. 1991. 1993. 1995. 1997. 1999. 2001. 2003. 2005. 2007. 2009. 2011. 2013. 2015. 2017. 2019. 2021. 2023. 2025. 2027. 2029. 2031. 2033. 2035. 2037. 2039. 2041. 2043. 2045. 2047. 2049. 2051. 2053. 2055. 2057. 2059. 2061. 2063. 2065. 2067. 2069. 2071. 2073. 2075. 2077. 2079. 2081. 2083. 2085. 2087. 2089. 2091. 2093. 2095. 2097. 2099. 2101. 2103. 2105. 2107. 2109. 2111. 2113. 2115. 2117. 2119. 2121. 2123. 2125. 2127. 2129. 2131. 2133. 2135. 2137. 2139. 2141. 2143. 2145. 2147. 2149. 2151. 2153. 2155. 2157. 2159. 2161. 2163. 2165. 2167. 2169. 2171. 2173. 2175. 2177. 2179. 2181. 2183. 2185. 2187. 2189. 2191. 2193. 2195. 2197. 2199. 2201. 2203. 2205. 2207. 2209. 2211. 2213. 2215. 2217. 2219. 2221. 2223. 2225. 2227. 2229. 2231. 2233. 2235. 2237. 2239. 2241. 2243. 2245. 2247. 2249. 2251. 2253. 2255. 2257. 2259. 2261. 2263. 2265. 2267. 2269. 2271. 2273. 2275. 2277. 2279. 2281. 2283. 2285. 2287. 2289. 2291. 2293. 2295. 2297. 2299. 2301. 2303. 2305. 2307. 2309. 2311. 2313. 2315. 2317. 2319. 2321. 2323. 2325. 2327. 2329. 2331. 2333. 2335. 2337. 2339. 2341. 2343. 2345. 2347. 2349. 2351. 2353. 2355. 2357. 2359. 2361. 2363. 2365. 2367. 2369. 2371. 2373. 2375. 2377. 2379. 2381. 2383. 2385. 2387. 2389. 2391. 2393. 2395. 2397. 2399. 2401. 2403. 2405. 2407. 2409. 2411. 2413. 2415. 2417. 2419. 2421. 2423. 2425. 2427. 2429. 2431. 2433. 2435. 2437. 2439. 2441. 2443. 2445. 2447. 2449. 2451. 2453. 2455. 2457. 2459. 2461. 2463. 2465. 2467. 2469. 2471. 2473. 2475. 2477. 2479. 2481. 2483. 2485. 2487. 2489. 2491. 2493. 2495. 2497. 2499. 2501. 2503. 2505. 2507. 2509. 2511. 2513. 2515. 2517. 2519. 2521. 2523. 2525. 2527. 2529. 2531. 2533. 2535. 2537. 2539. 2541. 2543. 2545. 2547. 2549. 2551. 2553. 2555. 2557. 2559. 2561. 2563. 2565. 2567. 2569. 2571. 2573. 2575. 2577. 2579. 2581. 2583. 2585. 2587. 2589. 2591. 2593. 2595. 2597. 2599. 2601. 2603. 2605. 2607. 2609. 2611. 2613. 2615. 2617. 2619. 2621. 2623. 2625. 2627. 2629. 2631. 2633. 2635. 2637. 2639. 2641. 2643. 2645. 2647. 2649. 2651. 2653. 2655. 2657. 2659. 2661. 2663. 2665. 2667. 2669. 2671. 2673. 2675. 2677. 2679. 2681. 2683. 2685. 2687. 2689. 2691. 2693. 2695. 2697. 2699. 2701. 2703. 2705. 2707. 2709. 2711. 2713. 2715. 2717. 2719. 2721. 2723. 2725. 2727. 2729. 2731. 2733. 2735. 2737. 2739. 2741. 2743. 2745. 2747. 2749. 2751. 2753. 2755. 2757. 2759. 2761. 2763. 2765. 2767. 2769. 2771. 2773. 2775. 2777. 2779. 2781. 2783. 2785. 2787. 2789. 2791. 2793. 2795. 2797. 2799. 2801. 2803. 2805. 2807. 2809. 2811. 2813. 2815. 2817. 2819. 2821. 2823. 2825. 2827. 2829. 2831. 2833. 2835. 2837. 2839. 2841. 2843. 2845. 2847. 2849. 2851. 2853. 2855. 2857. 2859. 2861. 2863. 2865. 2867. 2869. 2871. 2873. 2875. 2877. 2879. 2881. 2883. 2885. 2887. 2889. 2891. 2893. 2895. 2897. 2899. 2901. 2903. 2905. 2907. 2909. 2911. 2913. 2915. 2917. 2919. 2921. 2923. 2925. 2927. 2929. 2931. 2933. 2935. 2937. 2939. 2941. 2943. 2945. 2947. 2949. 2951. 2953. 2955. 2957. 2959. 2961. 2963. 2965. 2967. 2969. 2971. 2973. 2975. 2977. 2979. 2981. 2983. 2985. 2987. 2989. 2991. 2993. 2995. 2997. 2999. 3001. 3003. 3005. 3007. 3009. 3011. 3013. 3015. 3017. 3019. 3021. 3023. 3025. 3027. 3029. 3031. 3033. 3035. 3037. 3039. 3041. 3043. 3045. 3047. 3049. 3051. 3053. 3055. 3057. 3059. 3061. 3063. 3065. 3067. 3069. 3071. 3073. 3075. 3077. 3079. 3081. 3083. 3085. 3087. 3089. 3091. 3093. 3095. 3097. 3099. 3101. 3103. 3105. 3107. 3109. 3111. 3113. 3115. 3117. 3119. 3121. 3123. 3125. 3127. 3129. 3131. 3133. 3135. 3137. 3139. 3141. 3143. 3145. 3147. 3149. 3151. 3153. 3155. 3157. 3159. 3161. 3163. 3165. 3167. 3169. 3171. 3173. 3175. 3177. 3179. 3181. 3183. 3185. 3187. 3189. 3191. 3193. 3195. 3197. 3199. 3201. 3203. 3205. 3207. 3209. 3211. 3213. 3215. 3217. 3219. 3221. 3223. 3225. 3227. 3229. 3231. 3233. 3235. 3237. 3239. 3241. 3243. 3245. 3247. 3249. 3251. 3253. 3255. 3257. 3259. 3261. 3263. 3265. 3267. 3269. 3271. 3273. 3275. 3277. 3279. 3281. 3283. 3285. 3287. 3289. 3291. 3293. 3295. 3297. 3299. 3301. 3303. 3305. 3307. 3309. 3311. 3313. 3315. 3317. 3319. 3321. 3323. 3325. 3327. 3329. 3331. 3333. 3335. 3337. 3339. 3341. 3343. 3345. 3347. 3349. 3351. 3353. 3355. 3357. 3359. 3361. 3363. 3365. 3367. 3369. 3371. 3373. 3375. 3377. 3379. 3381. 3383. 3385. 3387. 3389. 3391. 3393. 3395. 3397. 3399. 3401. 3403. 3405. 3407. 3409. 3411. 3413. 3415. 3417. 3419. 3421. 3423. 3425. 3427. 3429. 3431. 3433. 3435. 3437. 3439. 3441. 3443. 3445. 3447. 3449. 3451. 3453. 3455. 3457. 3459. 3461. 3463. 3465. 3467. 3469. 3471. 3473. 3475. 3477. 3479. 3481. 3483. 3485. 3487. 3489. 3491. 3493. 3495. 3497. 3499. 3501. 3503. 3505. 3507. 3509. 3511. 3513. 3515. 3517. 3519. 3521. 3523. 3525. 3527. 3529. 3531. 3533. 3535. 3537. 3539. 3541. 3543. 3545. 3547. 3549. 3551. 3553. 3555. 3557. 3559. 3561. 3563. 3565. 3567. 3569. 3571. 3573. 3575. 3577. 3579. 3581. 3583. 3585. 3587. 3589. 3591. 3593. 3595. 3597. 3599. 3601. 3603. 3605. 3607. 3609. 3611. 3613. 3615. 3617. 3619. 3621. 3623. 3625. 3627. 3629. 3631. 3633. 3635. 3637. 3639. 3641. 3643. 3645. 3647. 3649. 3651. 3653. 3655. 3657. 3659. 3661. 3663. 3665. 3667. 3669. 3671. 3673. 3675. 3677. 3679. 3681. 3683. 3685. 3687. 3689. 3691. 3693.

ובן כחל עמיו מן הנכרי בשבת אע"פ שאין שם סכנה וכו'. מרש שני דנייה (דף כ"ב) מיהא דלמימד ומעשה שם: ואם היו דברים שאין בהם מלאכה עושין אותן אפילו ישראל וכו' לפיכך מטעם אונים. פי' גיד הארץ פממים שורדין למטה ומתפרקים הלחיים ולרדף להטותן. ודעת רבינו שאין סכנה בדבר, והדין פרק אין מעמידין (ע"ו דף כ"ח):

בחולי שאין בו סכנה אבר נסתק ח"ל הרא"ש אם מותר לחלל עליו בשבת דלית ביה מעשה דשחל לא החיבו חלל אמירה לנכרי אבל לא שבות דלית ביה מעשה חלל בסכנה אבר. אבל הרמב"ם כתב חולה שאין בו סכנה עושין לו כל דבריו ע"י נכרי ואם היו זריזים לדברים שאין בהם מלאכה עושין אותם אפילו ע"י ישראל לפיכך מעלים אותם ומעלים אנקלי בשבת וכל כיוצא בזה עכ"ל. וראה מדברי הטור שרבינו ששם של הרא"ש לקולא שהרי החיד לעשות ע"י ישראל זריזים שאין בהם מלאכה ח"ע"ש של רמב"ם אפריה משום שבות:

משרות לרשות וכיוצא באלו. וכן כוחל [ו] עיניו מן הנכרי בשבת אע"פ שאין שם סכנה. ואם היו זריזים לדברים שאין בהן מלאכה עושין אותן אפילו ישראל. לפיכך מעלין אוננים בשבת ומעלין אנקלי ומחזירין את השבר וכל כיוצא בזה מותר: **יא הוילדת כשכורעת** לילד הרי היא בסכנת נפשות ומחללין עליה את השבת. קוראין לה חכמה ממקום למקום והותכים את הטבור וקושרין אותו. ואם היתה צריכה לנר בשעה שהיא צועקת בחבליה מדליקין לה את הער. ואפילו היתה סומא מפני שדעתה מתיישבת עליה בנר ואף על פי שאינה רואה. ואם היתה צריכה לשמן וכיוצא בו מביאין לה. וכל שאפשר לשנות משנין בשעת הבאה כגון שתביא לה חביתה כלי תלוי בשערה ואם אי אפשר מביאה כדרכה: **יב אין ימילדין את העובדת כוכבים ומזלות בשבת ואפי' בשכר ואין חוששין לאיבה ואע"פ שאין שם חילול.** אבל מילדין את בת גר תושב מפני שאנו מצווין להחיותו

א טור סימן של סמ"ג לאוין סה: ב טור סימן כט סמ"ג לאוין סה:

ולפי זה נרדף לומר דהעלאת אוננים ואנקלי והחזרת שכר הם חללים טוללים כל הגוף שח"כ לא היו מחייבים לעשות ע"י ישראל ואין דבריו כדברים אלא שהרי מ"ש רבינו שכותל עימו מן הנכרי דמשמע אבל לא מירשאל וגם מ"ש ואם היו זריזים לדברים שאין בהם מלאכה עושין אותן אפילו על ידי ישראל לחולה שאין בו סכנה דקמיני נרישא קאי ולא נרמז בלשונם חילוק בין סכנת אבר לחולי הבולל כל הגוף ולפיכך י"ל דכחל חולה שאין בו סכנה אי בן חולי שהוא כולל כל הגוף בין שאינו כולל בין שיש בו סכנה אבר בין שאין בו בכל גוונא לא החיבו שבות הנכרי ע"י ישראל מיכה ר"מ בשבועה שיש בו עיקר מלאכה שהוא נסמך לה כגון כותל שהוא אסור מפני שהוא כנוהג או לטפוח שם רשואה כסס דלויכא למיסר משום שחיקה כמתין אבל שבות שאין לו עיקר מלאכה שהוא נסמך עליה מותר אפילו ע"י ישראל ומעט זה החידו להעלות אוננים ואנקלי ולהחזיר השבר שעדינים אלו לא נאסרו מפני שאין דומים למלאכה וגם ליכא למגור כבה משום שחיקה פממים שאין דברים הללו נעשים כמתנין וזה שכתב כאן ואם היו זריזים לדברים שאין בהם מלאכה עושין אותן ע"י ישראל ובפ"א כתב ומוחר לכתוב כוס על הסטור בשבת והעלאת אוננים בין ביד בין בכלי והעלאת אנקלי שכל אלו ויוצא בהם אין עושין אותם כמתנין כדי לחוש לשחיקה ויש לו זכר מהם עכ"ל. ומתעלה לא לשפחה פסיקו של הרא"ש מדברי רבינו לקולא חלל לחומרם ולא עוד אלא דמאי דפשיטא להרא"ש והר"ן דביש בו סכנה אבר הוחר שבות הנעשה על ידי ישראל לדעת רבינו כל שהוא דבר הדומה למלאכה או מידי דלויכא למגור ביה משום שחיקה פמנין אהדי ע"י ישראל ולא הוחר על ידי ישראל חלל דבר שאינו דומה למלאכה ואינו נעשה ע"י פמנין:

יא הוילדת כשכורעת לילד הרי היא בסכנת נפשות (שבת דף קכ"ח) וההיכח הנכרי מהלוקק שם ובכך הלכה בגמרא (שם קכ"ט): שהוא מותר. ואם היה צריכה לנר וכו'. נרייחא שם ומפרש בגמרא אפי' שותה דלמרה אי איכא מידי חזיון חברותי ועבדין לי: ואם היחה צריכה לשמן וכיוצא בו מביאין לה וכו'. נרייחא שם: וכל שאפשר לשנות משנין וכו'. שם מבואר בשני הויה וזמרה כמה דלפטר לשניי פמנין. וכתב הרמב"ן ז"ל ושהעיקר מיהה דכל זריזי הויה אע"פ שיש בו חולי סכנה היכא דלפטר לשנוי למעלה בשנוי שלא יחללנה בה שבת משנין ואין מחללין והוא שלא יחללנו זריזי כל חולה כולל בשנוי זה, ומן נמי גני מילה (שם דף קל"ג) ומהימם עליה אכפוליה וכמון לא שחק מערב שבת לועם כשיטו ונוחן לא פרק יין ושמן טוקן זה בעטוהו וכו'. ופי' אע"פ שככנה היא לו אין מחללין את השבת לעבור על דברי הורה אלא עושין המלאכות בשניו בדבר שהוא משום שבות וכלכד שיעשה כל זכרו של הויה כדריחא עכ"ל. ומלשון רבינו ז"ל נראה שאין חולה שיש בו סכנה בכלל בשניו חלל המיה וזהו שכתב הרי היא בסכנת נפשות ולא הזכיר השינוי בחולי שיש בו סכנה וככתב למעלה כלנו שג דבר שבת גנבי חולה שיש בו סכנה הרי הוא כהול לכל הדברים וכו'. והעשכ ביה גרילה מפני שכתב שכללם והחליהו ולא כדבר טבעי לה ואין אחת מאלף מיה מתמת יודה ולפיכך ההמיוו גינות מתקום שאפשר להם החמירו בחולה. ודין החלה הוא לפי דעת רבינו מפני טעיה אחרת מפני שכן מכשירין שהיה אפשר לעשותן מערב שבת כמו שהזכיר רבינו פרק שני מהלכות מילה:

יב אין מילדין וכו'. בפרק אין מעמידין (דף כ"ב) מבואר בגמרא. ואמרו שם הסעם שיכולה להשחך ולומר לה שיש בזה חלל ולדיוד נדמיה שבתא מחללין עליהו שבתא לדידכו לא: ע"לויב שבתא לדידכו לא:

אבל מילדין: וכן גר חושב וכו'. זה פשוט שהרי אנו מצווין להחיותו כדאיחא פרק אחרון דג"ו:

יב אין מילדין וכו'. בפרק אין מעמידין (דף כ"ב) מבואר בגמרא. ואמרו שם הסעם שיכולה להשחך ולומר לה שיש בזה חלל ולדיוד נדמיה שבתא מחללין עליהו שבתא לדידכו לא: ע"לויב שבתא לדידכו לא:

אבל מילדין: וכן גר חושב וכו'. זה פשוט שהרי אנו מצווין להחיותו כדאיחא פרק אחרון דג"ו:

אבל מילדין: וכן גר חושב וכו'. זה פשוט שהרי אנו מצווין להחיותו כדאיחא פרק אחרון דג"ו:

נכרי היינו מלאכה גמורה אבל שבות ע"י נכרי מותר כיון דיש בו מיהוש כבצר אחד אע"פ שאין בו סכנה. אי נמי י"ל דהכא איידי דיש לו מיהוש כבצר אחד וכולל כל הגוף ומפרש אסור שבות ע"י ישראל ומאי דכתב רבינו למעלה וכגון לכוול את העין וכו' היינו דוקא ע"י נכרי דמתן חלוקק. וזולה שאין בו סכנה מפרש כן בדברי רבינו היהיר ע"י נכרי ואפי' דהשאה אורו לומר כל שגשים דמשמע דלפי' שבות על ידי ישראל מותר דומיה דמיה לא אפוי ליה אלא לומר דע"י נכרי דוקא דמיה אפוי ליה לטוקר בשותש והולך ומתחזק ודוחק. ומת"י יש חימה בדכוי ה"ה בנ"ש אבל מלאכה גמורה בישראל לא הוחרה אפי' כסכנה אבר אחד דמשמע דשגות בישראל הוחר וכו' פרק אין מעמידין (דף כ"ב): אמרינן רב יהודה שרא למחלל עינוו בשבת וכו' נפק שמואל ודרש עין שמרדה מותר לטחלה בשבת מ"ס שורייני דעינא בנא:חנא דלויכא חלו ע"י. ופי' ע"י עין שמרדה כהנהגה ללאת כלמס המורד ויוצא

נכרי היינו מלאכה גמורה אבל שבות ע"י נכרי מותר כיון דיש בו מיהוש כבצר אחד אע"פ שאין בו סכנה. אי נמי י"ל דהכא איידי דיש לו מיהוש כבצר אחד וכולל כל הגוף ומפרש אסור שבות ע"י ישראל ומאי דכתב רבינו למעלה וכגון לכוול את העין וכו' היינו דוקא ע"י נכרי דמתן חלוקק. וזולה שאין בו סכנה מפרש כן בדברי רבינו היהיר ע"י נכרי ואפי' דהשאה אורו לומר כל שגשים דמשמע דלפי' שבות על ידי ישראל מותר דומיה דמיה לא אפוי ליה אלא לומר דע"י נכרי דוקא דמיה אפוי ליה לטוקר בשותש והולך ומתחזק ודוחק. ומת"י יש חימה בדכוי ה"ה בנ"ש אבל מלאכה גמורה בישראל לא הוחרה אפי' כסכנה אבר אחד דמשמע דשגות בישראל הוחר וכו' פרק אין מעמידין (דף כ"ב): אמרינן רב יהודה שרא למחלל עינוו בשבת וכו' נפק שמואל ודרש עין שמרדה מותר לטחלה בשבת מ"ס שורייני דעינא בנא:חנא דלויכא חלו ע"י. ופי' ע"י עין שמרדה כהנהגה ללאת כלמס המורד ויוצא

נכרי היינו מלאכה גמורה אבל שבות ע"י נכרי מותר כיון דיש בו מיהוש כבצר אחד אע"פ שאין בו סכנה. אי נמי י"ל דהכא איידי דיש לו מיהוש כבצר אחד וכולל כל הגוף ומפרש אסור שבות ע"י ישראל ומאי דכתב רבינו למעלה וכגון לכוול את העין וכו' היינו דוקא ע"י נכרי דמתן חלוקק. וזולה שאין בו סכנה מפרש כן בדברי רבינו היהיר ע"י נכרי ואפי' דהשאה אורו לומר כל שגשים דמשמע דלפי' שבות על ידי ישראל מותר דומיה דמיה לא אפוי ליה אלא לומר דע"י נכרי דוקא דמיה אפוי ליה לטוקר בשותש והולך ומתחזק ודוחק. ומת"י יש חימה בדכוי ה"ה בנ"ש אבל מלאכה גמורה בישראל לא הוחרה אפי' כסכנה אבר אחד דמשמע דשגות בישראל הוחר וכו' פרק אין מעמידין (דף כ"ב): אמרינן רב יהודה שרא למחלל עינוו בשבת וכו' נפק שמואל ודרש עין שמרדה מותר לטחלה בשבת מ"ס שורייני דעינא בנא:חנא דלויכא חלו ע"י. ופי' ע"י עין שמרדה כהנהגה ללאת כלמס המורד ויוצא

נכרי היינו מלאכה גמורה אבל שבות ע"י נכרי מותר כיון דיש בו מיהוש כבצר אחד אע"פ שאין בו סכנה. אי נמי י"ל דהכא איידי דיש לו מיהוש כבצר אחד וכולל כל הגוף ומפרש אסור שבות ע"י ישראל ומאי דכתב רבינו למעלה וכגון לכוול את העין וכו' היינו דוקא ע"י נכרי דמתן חלוקק. וזולה שאין בו סכנה מפרש כן בדברי רבינו היהיר ע"י נכרי ואפי' דהשאה אורו לומר כל שגשים דמשמע דלפי' שבות על ידי ישראל מותר דומיה דמיה לא אפוי ליה אלא לומר דע"י נכרי דוקא דמיה אפוי ליה לטוקר בשותש והולך ומתחזק ודוחק. ומת"י יש חימה בדכוי ה"ה בנ"ש אבל מלאכה גמורה בישראל לא הוחרה אפי' כסכנה אבר אחד דמשמע דשגות בישראל הוחר וכו' פרק אין מעמידין (דף כ"ב): אמרינן רב יהודה שרא למחלל עינוו בשבת וכו' נפק שמואל ודרש עין שמרדה מותר לטחלה בשבת מ"ס שורייני דעינא בנא:חנא דלויכא חלו ע"י. ופי' ע"י עין שמרדה כהנהגה ללאת כלמס המורד ויוצא

נכרי היינו מלאכה גמורה אבל שבות ע"י נכרי מותר כיון דיש בו מיהוש כבצר אחד אע"פ שאין בו סכנה. אי נמי י"ל דהכא איידי דיש לו מיהוש כבצר אחד וכולל כל הגוף ומפרש אסור שבות ע"י ישראל ומאי דכתב רבינו למעלה וכגון לכוול את העין וכו' היינו דוקא ע"י נכרי דמתן חלוקק. וזולה שאין בו סכנה מפרש כן בדברי רבינו היהיר ע"י נכרי ואפי' דהשאה אורו לומר כל שגשים דמשמע דלפי' שבות על ידי ישראל מותר דומיה דמיה לא אפוי ליה אלא לומר דע"י נכרי דוקא דמיה אפוי ליה לטוקר בשותש והולך ומתחזק ודוחק. ומת"י יש חימה בדכוי ה"ה בנ"ש אבל מלאכה גמורה בישראל לא הוחרה אפי' כסכנה אבר אחד דמשמע דשגות בישראל הוחר וכו' פרק אין מעמידין (דף כ"ב): אמרינן רב יהודה שרא למחלל עינוו בשבת וכו' נפק שמואל ודרש עין שמרדה מותר לטחלה בשבת מ"ס שורייני דעינא בנא:חנא דלויכא חלו ע"י. ופי' ע"י עין שמרדה כהנהגה ללאת כלמס המורד ויוצא

זמנים. הלכות שבת פ"ב

יך היה משיחיל הדם להיות שוחת וכו' ומרחיץ את הארץ וכו' אחר שהתפטר את פטורו. נמשך ספק משני (שבת קכ"ח): קצרים את הפטור רבי יוסי אומר להן שהתפטר וכתב הר"ן הלכה כר"י:

יד עושיין מדורה להיה וכו' כתב הר"ם שטר סטר לפרש דברי רבינו דלמי' בחולה שיש בו סכנה קאמר וכו' וכתב שהוא מנסל דעתו מפני דעת הראב"ד שהוא חסרפה בשאין בו סכנה לפי שאם יש בו סכנה משמע דלכל זכריו מחלוק ואל"מ שאין במשמע הדבר שששין לו סכנה. ואפי' אומר דמזכרי רש"י השמע דכל שאין במשמע אותו דבר ככה אין מחלוק עליו את השבת והאפשר שרבינו סבור כן ומיירי בחולי שיש בו סכנה וכמו שהיה סטר סטר סטר סטר:

יך היה משיחיל דם וכו'. נגמרה ספק משני (שבת דף קכ"ט) יש מחלוקת אבי אחר יעשה ששכח על המשבר ר"ה צריכה דברי יאסעף אחר משעה שהיה שוחת ויוד וסטר רבינו שהוא היטור הקדום ופוסק בכפף נפשות לכלל. וכן פירק אל"מ שלל ספק כן כהלכה: ואמר שחלד עד שלשה ימים וכו'. ומזה שלל שפירש"י שם כהנה"ס ומטאר כהלכות וכסב רב אחא דל שלל שלל

להחיותו ואין מחללין עליה את השבת: יך היה משיחיל הדם להיות שוחת עד שתלד ואחר שתלד עד שלשה ימים מחללין עליה את השבת ועושיין לה כל צריכה. בין שאמרה צריכה אני בין שאמרה איני צריכה. ומשלשה עד שבעה אם אמרה איני צריכה אין מחללין עליה את השבת. ואם שתקה ואין צריך לומר אם אמרה צריכה אני שמחללין עליה את השבת. ומשבעה ועד שלשים יום הרי היא כחולה שאין בו סכנה ואפילו אמרה צריכה אני אין עושיין לה מלאכה אלא על ידי נכרים: יך עושיין מדורה לחיה ואפילו בימות החמה מפני שהצנה קשה לחיה הרבה במקומות הקרים. אבל אין עושיין מדורה לחולה להתחמם בה. הקיז דם ונצטמן עושיין לו מדורה אפילו בתקופת תמוז. ומרחיצין את הולד בשבת ביום שנולד אחר שחורבין את טיבורו אפילו בחמין שהוחמו בשבת. ומולחין אותו ומלפפין אותו מפני שסכנה היא לו אם לא יעשו לו כל אלו. וכן מרחיצים אותו לפני המילה ולאחר המילה וביום השלישי למילה בחמין שהוחמו בשבת מפני הסכנה: מן האשה שישבה על המשבר ומתה מביאין סכין בשבת אפילו דרך רשות הרבים וקורעין את כריסה ומציאיין את הולד שמא ימצא חי שספק נפשות דוחה את השבת ואפילו לזה שאין חוקתו חי: מן ספקין יפיקו נפש בשבת ואין צריך ליטול רשות מבית דין. והמקדים להציל הנפש הרי זה משובה. כיצד ראה תינוק שנפל לים פורש מצודה ומעלהו ואע"פ שהוא צד הדינים עמו. ששע' נשטבע תינוק בים ופרש מצודה להעלותו והעלה דנים בלבד פטור מכלום. נתכוין להעלות דנים והעלה דנים ותינוק פטור אפילו לא שמע

היה ורואים לחיים לא צריכה מחללין והוא צריחה לא צריחה הוא ועבדיק לה מדה ומתחמין לה חמין וכל זכרי דעבדיק לחים עבדיק. וכתב"ן ז"ל נחלק עליו ואמר שלל נאמרו דברים אלל אלא בשאין שם חמה וכן זכרי החיים ידועים לכל אכל יש שם ולומדים לא צריכה אין מחללין והרבה שנחלל ספק שוחת מדורה ומחין בכל יום פ"ב דברי: יך עושיין מדורה לחיה וכו'. מיתרם שם ופי' ר"ל חך שלל או חך ששע' בשלל אחרם חיי צריכה ולתפס בסמוך יתגבר: אבל אין עושיין מדורה לחולה להתחמם בו. נגמרה אל"מ אחר שחולל עשין מדורה לחיה בשבת פטור מיהה לחיה אין לחולה לא נישח הגשמים אין נישוח החמה לא אחרת אחר ר' חייט בר אבין אחר שחולל הקיז דם ונצטמן עשין לו מדורה ומחין כן בחיובם החמו עכ"ל במורה. וסבר רבינו דהא דלמיירי שחולל דהקיז דם לא כלל לרשות מה שחמרו בימות החמה לא מפני שהיה כרי היא כהקיז דם ודחיי ששע' דם כריכה ומחמין כן הגנה קשה לה כריכה אלא מה שחמרו לחולה לא כדקא' קאי, ודעת כהמ"ן ז"ל שהיה זה לרשות דלפיט לחולה בימות החמה עשין דלל גרע מקיזי דם ונצטמן וכן מטאר כהלכה וכן פירש"י ז"ל. ונבאנת אל"מ ונבטק יום הכשרים (יחמ"ט) חייט נהיה מחמין חמין לחולה בשבת בין להקטוף בין להכרות וכו' והאפשר דבשלה שיש בו סכנה היא עכ"ל, ומדברי מראה שטבר שדברי רבינו הם בחולה שאין בו סכנה ודחיק באלפס דהיה דטרק יה"כ שיש בו סכנה הוא. ונדלי מוכרח הוא שם ויפסא דהיה צריחה וסלקו דוחה את

השנת הראב"ד

*ששע' עד הדינים פטור. כתב הראב"ד ז"ל הכ מילי פלוגתא דרבה ורנא מיהו נחממות. ורנא לקולא דלמר זיל נטר מעשיו וכוול ספק כרנא אל"מ דחלמיד הוא לגביה דרבה עכ"ל:

א מור סימן ששע' סמ"ג לאין סס: ב מור שם סמ"ג פטין שם: ג מור שם סמ"ג לאין סס:

השבת ונבר כהנה רבינו למעלה בראש הספק בדין חולה שיש בו סכנה וכן יראה מדברי הר"ם ז"ל דלמיה כל ל' עשין לה מדורה דלל ל' עשין מדורה [חולה] שיש בו סכנה [היא] ואפי' הייתי פטור לפרש דמיה דוקא סוף ששע' וכמו שכתבתי למעלה וחולה לדעת רבינו אל"מ יש בחולי סכנה אין צונה ככה והאפשר בנבדים. ומתחמין לו חמין מלחם אחריתא זאין חמה לעשיית מדורה אכל לפי מנסל דעתו מפני דעתו ל' שאם הוא שיש בו סכנה הוא משמע דלכל זכריו מחללין ואל"מ שאין במשמע הדבר שששין לו סכנה. ומיירא כנר זכרמיה: מרחיצין את הולד בשבת ביום שנולד אחר שחורבין את טיבורו אפילו בחמין שהוחמו בשבת מפני הסכנה. ספק הלכה נגמרה ספק מילה (קל"ד): ומטאר כהלכה כדברי רבינו ז"ל. וכן הסכימו האחרונים. ונבאנת אל"מ ז"ל שאין מתחמין לו חמין כלל ע"י כרי חין מחמרו המילה ויום השלישי ובהיה גרוסיק כפסחים לא שח בריא ול"מ חולה אין מתחמין לו חמין להכרותו לחולו עכ"ל. ואפי' מוסיק שאפי' לומר לגבי להכה לקדם המילה אין עשין וכן כתבו ז"ל לפי שמשכרי המילה אין דוחין את השבת ואל"מ ע"י כרי בחללכה נמורה אלא מדהה המילה וכן דעת רבינו ז"ל בביאור ספק שני מלכות מילה וס כחז ואין מתחמין לו חמין קודם המילה וס מלו וסכט החמין מתחמין לפי שלאחר מילה סכנה היא לו, ונחן אין כוונה וכוונה הכללית לומר להחם לו חמין ואל"מ ע"י כרי קודם המילה אלא להרחיבו חמין שוחמו בשבת כגון שהחמין כרי מלוי או עבר ישראל ואמר לו או עבר ישראל וחמין הוא בעצמו או הוחמו למי שיש בו סכנה בכל שלל מרחיץ אותו לזה שכל שלל מוחיין אפי' לבריה דבר מוכר ואין ככה אלא משום גזרה מרחמיה ובמקום מלכה לא העמידו גזירה וכן כתבו ז"ל. ודעת רבינו מטאר כן בפרק שני מהלכות מילה ומ"מ לאחר מילה בו ניום סלל נשטכו חמין וכן ניום השלישי מתחמין להחלה מפני שסכנה היא לו. ונראה מדברי רבינו שביים שני אין מתחמין ונאמרו נגמרה לא הארר אל"מ יום שלישי ואמר מ"ל ע"י כרי כן ביום קחם בפרשים ז"ל אכל דעת קאמם דלל כרי שיש בו סכנה ואל"מ ע"י כרי חמין ונאמרו נגמרה לא הארר אל"מ יום שלישי ואמר

הוא שם ויפסא דהיה צריחה וסלקו דוחה את [היא] ואפי' הייתי פטור לפרש דמיה דוקא סוף ששע' וכמו שכתבתי למעלה וחולה לדעת רבינו אל"מ יש בחולי סכנה אין צונה ככה והאפשר בנבדים. ומתחמין לו חמין מלחם אחריתא זאין חמה לעשיית מדורה אכל לפי מנסל דעתו מפני דעתו ל' שאם הוא שיש בו סכנה הוא משמע דלכל זכריו מחללין ואל"מ שאין במשמע הדבר שששין לו סכנה. ומיירא כנר זכרמיה: מרחיצין את הולד בשבת ביום שנולד אחר שחורבין את טיבורו אפילו בחמין שהוחמו בשבת מפני הסכנה. ספק הלכה נגמרה ספק מילה (קל"ד): ומטאר כהלכה כדברי רבינו ז"ל. וכן הסכימו האחרונים. ונבאנת אל"מ ז"ל שאין מתחמין לו חמין כלל ע"י כרי חין מחמרו המילה ויום השלישי ובהיה גרוסיק כפסחים לא שח בריא ול"מ חולה אין מתחמין לו חמין להכרותו לחולו עכ"ל. ואפי' מוסיק שאפי' לומר לגבי להכה לקדם המילה אין עשין וכן כתבו ז"ל לפי שמשכרי המילה אין דוחין את השבת ואל"מ ע"י כרי בחללכה נמורה אלא מדהה המילה וכן דעת רבינו ז"ל בביאור ספק שני מלכות מילה וס כחז ואין מתחמין לו חמין קודם המילה אלא להרחיבו חמין שוחמו בשבת כגון שהחמין כרי מלוי או עבר ישראל ואמר לו או עבר ישראל וחמין הוא בעצמו או הוחמו למי שיש בו סכנה בכל שלל מרחיץ אותו לזה שכל שלל מוחיין אפי' לבריה דבר מוכר ואין ככה אלא משום גזרה מרחמיה ובמקום מלכה לא העמידו גזירה וכן כתבו ז"ל. ודעת רבינו מטאר כן בפרק שני מהלכות מילה ומ"מ לאחר מילה בו ניום סלל נשטכו חמין וכן ניום השלישי מתחמין להחלה מפני שסכנה היא לו. ונראה מדברי רבינו שביים שני אין מתחמין ונאמרו נגמרה לא הארר אל"מ יום שלישי ואמר מ"ל ע"י כרי כן ביום קחם בפרשים ז"ל אכל דעת קאמם דלל כרי שיש בו סכנה ואל"מ ע"י כרי חמין ונאמרו נגמרה לא הארר אל"מ יום שלישי ואמר

לחם משנה

יך היה משיחיל הדם להיות שוחת וכו' ומרחיץ את הארץ וכו' אחר שהתפטר את פטורו. נמשך ספק משני (שבת קכ"ח): קצרים את הפטור רבי יוסי אומר להן שהתפטר וכתב הר"ן הלכה כר"י:

יד עושיין מדורה להיה וכו' כתב הר"ם שטר סטר לפרש דברי רבינו דלמי' בחולה שיש בו סכנה קאמר וכו' וכתב שהוא מנסל דעתו מפני דעת הראב"ד שהוא חסרפה בשאין בו סכנה לפי שאם יש בו סכנה משמע דלכל זכריו מחלוק ואל"מ שאין במשמע הדבר שששין לו סכנה. ואפי' אומר דמזכרי רש"י השמע דכל שאין במשמע אותו דבר ככה אין מחלוק עליו את השבת והאפשר שרבינו סבור כן ומיירי בחולי שיש בו סכנה וכמו שהיה סטר סטר סטר סטר:

יך היה משיחיל דם וכו'. נגמרה ספק משני (שבת דף קכ"ט) יש מחלוקת אבי אחר יעשה ששכח על המשבר ר"ה צריכה דברי יאסעף אחר משעה שהיה שוחת ויוד וסטר רבינו שהוא היטור הקדום ופוסק בכפף נפשות לכלל. וכן פירק אל"מ שלל ספק כן כהלכה: ואמר שחלד עד שלשה ימים וכו'. ומזה שלל שפירש"י שם כהנה"ס ומטאר כהלכות וכסב רב אחא דל שלל שלל

מנדל עז

יהיה עד אלה. ס' פטין (דף קכ"ט) וכו' נמה אפי' וכן מרחיץ עד סוף לו. ספק ר"ל דענין (דף קכ"ד): האשה עד חוקיה חי. ס' קאי דמסכת ערכין (דף ז') נמרה חמין דהאשה שיוצא להכה: ספקין עד שמו. ספק נהרה דיומא (דף ט"ד): ששע' עד הדינים פטור. ספק ר' יאסעף דמנחה (דף ט"ד): כתב הראב"ד ז"ל סך מילי וכו' אל"מ דלמיה דהאשה עד לבר דרבה עכ"ל:

יך היה משיחיל הדם להיות שוחת וכו' ומרחיץ את הארץ וכו' אחר שהתפטר את פטורו. נמשך ספק משני (שבת קכ"ח): קצרים את הפטור רבי יוסי אומר להן שהתפטר וכתב הר"ן הלכה כר"י:

יך היה משיחיל דם וכו'. נגמרה ספק משני (שבת דף קכ"ט) יש מחלוקת אבי אחר יעשה ששכח על המשבר ר"ה צריכה דברי יאסעף אחר משעה שהיה שוחת ויוד וסטר רבינו שהוא היטור הקדום ופוסק בכפף נפשות לכלל. וכן פירק אל"מ שלל ספק כן כהלכה: ואמר שחלד עד שלשה ימים וכו'. ומזה שלל שפירש"י שם כהנה"ס ומטאר כהלכות וכסב רב אחא דל שלל שלל

בב עובדי כוכבים ומלוא שצרו וכו'. אפי"ט שלא חכר נגמלא דין נרו ספס כחצו רבינו משום דפסק נפשות להקל :
כד ואפילו יחיד הנדף וכו'. גלאס דה"ק בין שהא נדף מלמי עובדי כוכבים ומלוא רבים בין שהא נדף מלמי יחיד שדוף אחריו להרע מזה לטעמו :

כה צרין על פייהו וכו'. בל"ק דשבת (דף י"ט) ח"י לין צרין על פייהו על עובדי כוכבים ומלוא פחות מנ' ימים קודם השנה ואם החמילו לין מפסיקין וכן כיה שמאי אומר עד דקפס אפי' בשבת. ובירושלמי שם לין מקפין על פיר של עובדי כוכבים ומלוא פחות מנ' ימים קודם לשנת הדל דסימר במלחמה חרופה אבל במלחמת חובב אפי' בשנת שכן מצינו שלא נכנסה יריחו אלל בשנת דכתיב כה חששה ששה ימים וכתיב וציוס השביעי חטבו וכו' וכתיב עד דחכה אפילו בשנת ויהיאת מני בע"כ דמ"ק ירושלמי :
לפיכך

עליהן בכלי זיין ומחללין [י] עליהן את השבת. ומצוה על כל ישראל שיכולין לבוא ולצאת ולעזור לאחיהם שבמצור ולהצילם מיד העובדי כוכבים ומלוא בשבת. ואמור להן להתמהמה למוצאי שבת. וכשיצילו את אחיהן מותר להן לחזור בכלי זיין שלהן למקומם בשבת כדי שלא להכשילן לעתיד לבוא : **כד** וכן ספינה המפורפת בים או עיר שהקיפה ברקום או נהר מצוה לצאת בשבת להצילן בכל דבר שיכול להצילן. ואפילו יחיד הנדף מפני העובדי כוכבים ומלוא או מפני נחש או דוב שהוא רודף אחריו להרע מצוה להצילו. ואפילו בעשיית כמה מלאכות בשבת ואפילו לתקן כלי זיין להצילו מותר. וזועקים עליהן ומתחננים בשבת ומתריעין עליהן לעזור אותם. ואין מתחננים ולא זועקין על הדבר בשבת : **כה** צרין על עיירות העובדי כוכבים ומלוא שלשה ימים קודם לשבת. ועושין עמון מלחמה בכל יום ויום ואפילו בשבת עד שכוּבשין אותה ואע"פ שהיא מלחמת הרשות. מפי השמועה למדו עד רדתה ואפילו בשבת * ואין צריך לוטר במלחמת מצוה. ולא כבש יהושע יריחו אלא בשבת :

פרק שלישי

א מותר להתחיל מלאכה בערב שבת אע"פ שהיא נגמרת מאליה בשבת. שלא נאמר עלינו לעשות מלאכה אלא בעצמו של יום. אבל כשתעשה המלאכה מעצמה בשבת מותר לנו ליהנות במה שנעשה בשבת מאליו : **ב** כיצד [ה] פותקין מים לגנה ערב שבת עם חשיכה והיא מתמלאת והולכת כל היום כולה. ומניחין מוגמר תחת הכלים והן מתגמדין והולכין כל השבת כולה. ומניחין קילור על גב העין ואספלנית על גבי המכה ומתרפאין והולכין כל השבת כולה. ושורין דיו וסמנין עם חשיכה והן שורין והולכין כל השבת כולה. ונותנין צמר ליורה ואונין של פשתן לתנור והם משתנין והולכין כל השבת כולה. ופורשים מצודות לחיה ולעופות ולדגים עם חשיכה והן ניצודין והולכין כל השבת כולה. וטוענין בקורות בית הבד ובעגולי הגת עם חשיכה :

א טור סימן שסו פ"ג לאין שם : ב טור סימן רכז פ"ג עין שם :

לחם משנה

עובדי כוכבים ומלוא דהי קבוע אלל ש"ל דהאי דקאמר אפי"ט הוא בערך החלוקה הקודמת כלומר ל"מ היכא דלא נעקרו דלמי' כריב עובדי כוכבים ומלוא מתקפין אלל אפי' נעקרו דכריב עובדי כוכבים ומלוא לין מתקמים כריב ישראל מתקפין ונגמרא בהאי דחירוהא דפרוש כולה וכו' כחבו החוסמות ונראה לפרש [דפרוש כולה] להרע אחרת ויאלו נס משס ולא שאר כהם (עד) [אלל] אחד וכו' ויש להמיה דאם כדנבייה דילאו כלס מן ההרז ולא נשאר כיהם עוד אלל אחד ומטי כן אלל חוקיה קבוע אחי' אלל לוקמה נגמרא ככי האי גוונא נחצר ראשון דילאו כלס ולא שאר אלל אחד וככי אלל הוא קבוע וז"ע. ולשון הרב המגיד שכתב בענין זה הכל מובאר וז"ל שלדעת הרמב"ן ז"ל דכח דרבינו לא פסק כשמואל דלא סבירא ליה האי חילוק שמילק הרב המגיד בין כך דפירש אחד מהס להרע אחרת להא דס' חטיות דאי ס"ל ז"ל חילוק זה אי"כ מאין יאל לו לרבינו דין זה דפירש אחד מהס לחצר אחרת דלענו ז"ל דפסק דלא כשמואל ומשגש מילתיה דרבי יוחנן דלמיר ס' עובדי כוכבים ומלוא ואחד ישראל מתקפין אפי' בדפרוש כולה ונעקרו כולם לין להרע אחרת ואם הך אחד מהס להרע אחרת אז לין מתקפין אבל בחומה חצר מתקפין דלא כשמואל משום דזה מוכרח מכה הסוגיא כתיב הוא ז"ל אף דין פירש אחד מהס להרע אחרת לא הוצרכו כאלו וז"ל מאין לו לרבינו דין זה היה לו לדמות זה לנמצא וכחילוק דלא המגיד אלל דע"כ אינו שזה לו להרמב"ן כלל חילוק זה אחי שפיר דכחב רבינו דין זה דין כל קבוע :

אימר פקלה לא התמירו חיה שלא אמרו דמיכר ליה נחמתי. ואין לומר שאר הימים אינו הולך מן לחמוס שא"ל לעולם יעמוד נגמיר ויחלל שנתיה וישת בלחן גזרה פ"ב :
ואם היה יודע וכו' מותרת שם. וכבשנה אלל פיהש יום אחד וכו'. ושם הוא שז טומא הלשן ולא יתן ליכנס :

בב עובדי כוכבים ומלוא שצרו על וכו'. ונכתיב ששמוכה לספר. מירמל ונריימל סיה כפירחין פ' מי שהוציאו (דף מ"ט) : **ובב"ב וכו'.** שם : **וכשיצילו את אחיהם וכו'.** שם משנה וגמרא (מ"ד מ"ט) : **כד וכן ספינה המפורפת בים וכו'.** תוספתא : **תעשה וברייתא בכתובות (דף י"ט) פרק שדה פתוחה אלל (הלאה) :** **תצוקין ומתחננים וכו'.** פשה שם ופסק כמ"ק : **ואין טעמין על הדבר וכו'.** שם (דף י"ט וכו') כמ"ק : **כה צרין על פייהו וכו'.** נריימל פ"ק דשנת (דף י"ט). ומ"ט אפי"ט שהיא פלחמה הרשות, מפורש כמ"ק : **פ"ג א מותר** להתחיל מלאכה מע"פ וכו' כיצד פותקין וכו'. נריימל פ"ק (שנה י"ח) וכו' פותקין פותקין עושין נגר קפן פשה מטיין לגנה, ל' רש"י ז"ל : **ב ומניחין מוגמר** חמה הכלים וכו'. בראיה נריימל שם, וסרי"א ז"ל לטובה ומיני בשמים נוחמין על האש ומעמיין על הנגדים שהיא ריחן מודף פ"ב : **ומניחין קילור וכו'.** בראיה נריימל. ושורין דיו וכמנין וכו'. כמשנה (שם י"ח) מחלוקת ג"ס וכו' ופסק כ"ה : **ונותנין צמר ליורה וכו' ואונין של פשתן לתנור** החצר וכו'. ג"ל כמשנה וכ"ה. וכן זה יחבאר שאין נוחמין כחצר אלל ליורה עקרה מעל גבי האש ופיה סוח כטיט כחצר גמ' (שם י"ח). וכו' צמר ליורה לנטוב ואונין של פשתן אגודה של פשתן מטטין וטמנין אוחה בקורה כחומר להחלבן, לשון רש"י ז"ל : **ופורשים מלודות וכו'.** כמשנה וכ"ה : **וטוענין בקורות בית הבד וכו'.** משנה שם (דף י"ט). ויש מי שהקשה על דברי רבינו למה לא חלק בין ממוכרין דיכה לממוכרין

כב או שצרו פחה וכו'. קשה מאין הואלו רבינו. וי"ל דק"ל דיוקא לדיוקא על עסקי ממון [לין יולאין] אלל סתמא יולאין אימא סיכא על עסקי נפשות לין אלל

הנהרות מייבשניות

[1] וכ"ש אנו שאנו שרויים עמהם שמוחר : * [הטור שם פי' יותר ז"ל אבל מלחמת מצוה מתחילין אפילו בשבת] :

[6] ככל זה פסק ר"י אלפס, ועיין בהג"ה גדולה. ע"כ :

צפרק אין לדין (דף כ"ד:) גבי דורון שהציא גוי לישראל כתבו החוספות (ד"ה ולערב) והרא"ש (סי' ז) דכיון שעשה גוי בשביל ישראל נרין להמתין בכדי שיעשו חיישינן שמא יאמר להציא לו וכו' והאי טעמא לא שייך אלא כשהציא גוי בשביל ישראל אבל אם לא עשה גוי בשביל ישראל אפילו עשה בשביל עצמו מותר לערב מיד כל שכן בפירות הנושרין דמותרין מיד ולאידך טעמא דפירוש רש"י שם דבעינן כדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת יום טוב הכא לא נעשית מלאכה:

ב אב"ל קיסם וכו' אפילו ליטול כדי לחצות בו שיניו אסור. איכא למידק מאי אפילו ליטול כדי לחנות בו שיניו דמשמע ואין נרין לומר להסקה הא ודאי לאסור בשבת ליטול להסקה ולא אינטרדן ליה למימר אפילו ונראה דרזונו לומר דצקיסם אפילו ליטול בלא קטימה כדי לחנות בו שיניו נמי אסור משום מוקצה דדבר הראוי לאכילה מוכן הוא אבל ענין לא. ולפיכך אפילו ציוס טוב נמי אסור וכמו שכתב בסוף סימן תקי"ט וכתבו גם כן כאן דצוה דין שבת ודין יום טוב שוין וכן דין עני בשמים דבסמוך דין שבת ודין יום טוב שוין ולשם כתב רבינו להדיא אפילו ליטול בלא קטימה עיי"ש:

ג הבח"ל"ק לבני ביתו וכו'. משנה צפרק (ה) שואל ודייקינן עם בני ביתו אין עם אחר לא אפילו צמנות שוות כדשמואל דאמר שמואל בני חצורה המקפידין זה על זה עוזרים משום מדה וכו' כלומר אבל עם בני ביתו הכל של בעל הבית ולא קפדי ומכל מקום מנה גדולה כנגד קטנה אסור אפילו צני צמנות משום קוציא והכי משמע מדברי הרי"ף והרא"ש וכן פסק באגודה (סי' קפו) ואף על פי דבגמרא משמע להדיא דאסיקנא דצני צמנות אפילו מנה גדולה כנגד מנה קטנה מותר דאף על גב דאיכא משום קוציא כדאמר רב יהודה אמר רב דמותר להלוות לצני צמנות טעם רבית כדי שידעו כמה קשה הוא גולת רבית והכי נמי שרי להטעימן טעם קוציא כדי שידעו כמה קשה הוא גולת הקוציא אפילו הכי דחו להך סוגיא מקמי סוגיא דפרק איזהו נשך דקאמר עלה דהך דרב דמותר להטעימן טעם רבית ולא היא דילמא אחי למיסרך אם כן קיימא לן כפשטא דמתניתין וצמנות שוות דוקא חני עם בני ביתו אין עם אחר לא כדפרישית וכן כתב הרב המגיד שיט סוצריס כן אלא שהיה קשה לו הא דחני עם בני ביתו אין עם אחר לא ונדחק ביישוב זה ולא קשה כלל וכן כתב צמנות יוסף והאר"י אבל מה שכתבנו הוא העיקר מיהו הרמב"ם צפרק כ"ג והסמ"ג (לאוין סה כז ע"ג) ורבינו ירוחם (י"ג פו ע"ד) פסקו כסוגיא דפרק שואל לקולא דאפילו מנה גדולה כנגד קטנה שרי לצני צמנות ולפי עניות דעתי נראה דאין להקל בפלוגתא דרבותא וכן משמע בשלחן ערוך (סי' ק"ו) דהציא צ' סצרות צה ומספיקא ודאי אזלינן לחומרא באיסור שבת ד:

ומ"ש ולערב מותרין מיד. פשוט הוא שהרי כיון שלא נעשה צה מלאכה בשבת לא שייך למיגזר מידי:

[ד] אוב"ל בהמה אין בהם משום תיקון בלי. מימרא דרב יהודה צפרק המציא כדי יין (צנה ג.): ומה שהתיר

צקטום אפילו בסכין. צפרק הנזכר אפלוגתא דרבי אליעזר ורצנן צנוטל קיסם לחנות בו שיניו כתב הרא"ש (סימן יג) דאף על גב דצתוספתא (פ"ג הי"ג) משמע דלא שרי לקטום אלא צד אבל לא צנלי צגמרא דידן משמע דאף צנלי שרי וגמרא דידן עיקר: אב"ל קיסם שאינו אוב"ל בהמה וכו'. שם (ג.): רבי אליעזר אומר נוטל אדם

קיסם משלפניו לחזן בו שיניו וחכמים אומרים לא יטול אלא מאצוס של צהמה ופירש רש"י לא יטול אלא מן האצוס של צהמה דדבר הראוי לאכילה מוכן לכל צורך אבל ענין הוואיל ודרכן לדבר האסור כגון לעשות כלים לא התירו לטלטלן אלא להסקה כלומר ציוס טוב אבל בשבת אסור בכל גוונא וידוע (שבת קל: נדה ז:) דהלכה כחכמים:

[ה] מותר ליטול עצי בשמים וכו'. גם זה צרייתא שם: ומ"ש וקופטו להריח בו וכו'. גם זה שם דאליצא דחכמים אפילו קשים נמי שרי לקטום כדי להריח דלא שנת מהא דתנן (שבת קמו.) שובר אדם את החצית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוון לעשות לה א' כלי ואמרינן נמי (צנה ג.): רבא בר רב אדא אמר כי הוינן צי רב יהודה הוה מפשח ויהיב לן אלוותא אלוותא ואף על גב דחזיין לקתתא דנגרי ב' וחייני. ופירש רש"י אלוותא. מקלות גדולים: ואף על גב דחזיין לקתתא דנגרי. שהיה קשה וראוי לעשות ממנו צית יד לקרדוס ולפסל שקורין דולדיר"ה והוא היה שוצנן להריח:

[ו] הבח"ל"ק לבני ביתו מנות בשבת וכו'. צפרק שואל (שבת קמח:) תנן מפיק אדם עם צניו ועם בני ביתו על השולחן ובלבד שלא יתכוון לעשות מנה גדולה כנגד קטנה משום קוציא ג. ופירש רש"י מפיק. לשון פייס מטיל פייס לחלק [ל]מי תגיע כל מנה ומנה: ובלבד שלא יתכוון וכו'. שיהו המנות שוות ולא תהא אחת גדולה ואחת קטנה לזכות צגדולה הזוכה על פי הגורל והמתחייב על פי הגורל לקטנה יטלנה: וצגמרא (קמט.) עם צניו ועם בני ביתו אין עם אחר לא מאי טעמא כדרכי יהודה [אמר שמואל] דאמר רב יהודה אמר שמואל בני חצורה המקפידים זה על זה עוזרין משום מדה ומשום משקל ומשום מנין ומשום לויין ופורעינן ציוס טוב אי הכי צניו וצני צמנות נמי צניו וצני צמנות טעמא כדרכי יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב מותר להלוות צניו וצני צמנות כדי להטעימן טעם רבית אי הכי מנה גדולה [כנגד מנה קטנה] נמי אין הכי נמי וחסורי מחסרה והכי קתני מפיק עם צניו ועם בני ביתו [על השולחן] אפילו מנה גדולה כנגד קטנה מאי

טעמא כדרכ יהודה אמר רב עם צניו אין עם אחר לא מאי טעמא כדרכ יהודה אמר שמואל מנה גדולה כנגד קטנה אסור לאחור אף בחול משום קוביא. ופירש רש"י להלוות. משלו: צניו וצני ציתו. הסמוכים על שלחנו דכיון דהכל משלו אין כאן רצית: להטעימן טעם רצית. שידעו כמה קשה אלמא כיון דמשלו הוא אין כאן איסור רצית והילכך גבי משקל ומדה ומנין נמי לאו קפידא הוא אלא להשוותם בלא קנאה: אי הכי מנה גדולה כנגד מנה קטנה [נמי]. דמוקמינן טעמא

סוברים ו^א שכיון שאין הלכה כרב דאמר מותר להלוות את צניו ואת צני ציתו ברצית כדאיתא בפרק איזהו נשך (ב"מ עה.) ולא היא דילמא אחי למיסרך אף ההפסקה אסור צמנה גדולה כנגד קטנה וכתב עוד ואני אומר דעד כאן לא נדחית ההיא דרב אלא גבי רצית שאסורה ו^ב מן התורה ומוששין דילמא אחי לסרוכי אצל קוביא שאינה אסורה אלא מדצריהם בצניו וצני ציתו לא גזרו ומדע לך שכן הוא דהא מתניתין לית לה פתרי לחלק בהפסקה בין צניו וצני ציתו

לקמן משום קוביא ואפילו בחול אסור וכיון דהכל משלו אמאי אסור להטעימן טעמא דקוביא בעלמא: מאי טעמא. מותר ולא חייש לקוביא: כדרכ יהודה אמר רב. ולהטעימן בעלמא הוא. עם אחר לא כדרכ יהודה אמר שמואל. דכיון דמקפידין עוברין משום מדה ומשקל ומנין: משום קוביא. דגול הוא דאסמכתא לא קניא (ב"מ סו.): וּבַפְּשְׁטָא דשמעתא משמע דנקטינן דעם צניו וצני ציתו מפסי אפילו מנה גדולה כנגד קטנה דכיון דהכל שלו ליכא משום מדה וכו' ולא משום קוביא וזו היא דעת הרמב"ם שכתב בפרק כ"ג (ה"י) ומפסי עם צניו ועם צני ציתו על מנה גדולה כנגד קטנה מפני שאין מקפידין: ואף על פי שהר"ף (פג:) והרא"ש (סי' ג) השמיטו כל זה ולא כתבו אלא עם צניו ועם צני ציתו אין עם אחר לא מאי טעמא כדאמר רב יהודה אמר שמואל צני חצורה המקפידים זה על זה עוברים משום מדה ומשקל ומנין יש לומר דבכלל דברים אלו הם כל דברי הגמרא דמאחר דיהבינן טעמא דעם אחרים לא משום דסתמן מקפידין זה על זה ממילא משמע דצניו וצני ציתו שרי דהא כיון שהכל של בעל הבית אחד לא קפדי אהדדי ומטעם זה נלמוד לית בהו משום קוביא כיון שהכל של בעל הבית אחד ואם כן צניו וצני ציתו אפילו מנה גדולה כנגד קטנה שרי ומתניתין דקמי ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד קטנה משום קוביא על כרחך לריך לאוקמה בצוונא דלא חיקשי להאי פיסקא וכדמוקי לה בגמרא דחסורי מיחסרה והכי קתני וכו' ואף על פי שזה דחוק לאמרו על לשון הר"ף והרא"ש מכל מקום כן לריך ליישב לדעת הר"ן (שם ד"ה פיסקא) שסובר דהר"ף נמי פוסק כדמשמע מפשטא דשמעתא שכתב עם צניו ועם צני ציתו אין מפרשינן בגמרא דה"ק עם צניו ועם צני ציתו אין אפילו מנה גדולה כנגד מנה קטנה [אף על גב] הן דדמי לקוביא שרי לפי שהכל של בעל הבית אצל עם אחר אפילו צמנות שוות אסור כיון שמקפידין זה עם זה כדרכ יהודה אמר שמואל ומתניתין חסורי מיחסרה והכי קתני מפסי אדם עם צניו ועם צני ציתו על השולחן ואפילו מנה גדולה כנגד קטנה עם צניו וצני ציתו אין עם אחר לא ואפילו מנות שוות והכי מילי ציוס טוב אצל בחול כל שהמנות שוות אפילו עם אחר מותר אצל מנה גדולה כנגד קטנה לאחור אפילו בחול אסור מאי טעמא משום קוביא הכי אמרינן בגמרא ולא נתפרש יפה בהלכות עכ"ל: אב"ד רבינו משמע ליה דאם איתא הוה ליה לפרושי צהדיא דמתניתין חסורי מיחסרה והכי קתני שאין זה דבר שראוי לקצר בו ועוד שמאחר שהרא"ש שצא אחריו לא הוסיף על דבריו כלל משמע ודאי דסבירא ליה דאפילו צניו וצני ציתו אסור מנה גדולה כנגד קטנה משום קוביא כפשטא דמתניתין וכבר הזכיר הרב המגיד בפרק כ"ג (ה"י) סבירא זו וטעמה וזה לשונו ויש

לאחור אלא צנך ואין הן נדחה משנתניו מהלכה עכ"ל: ור"י נראה דאפילו אם תמצא לומר דמימרא דרב אידחיא לה גם לענין קוביא משום דילמא אחי לסרוכי משכחת לה למתניתין פתרי דצניו וצני ציתו לא שרי להפסי אלא צמנות שוות דוקא ועם אחרים אפילו בשוות לא משום דשמואל דאמר צני חצורה המקפידים זה על זה עוברים משום מדה ומשקל ומנין ואף על גב דאטעמא דיהבינן משום צני חצורה המקפידים זה על זה אקשינן אי הכי צניו וצני ציתו [נמי] היינו משום דהוה סלקא דעתיה דמקשה דצניו וצני ציתו נמי איכא למיחש לצני חצורה המקפידים זה על זה ואהדר ליה דצניו וצני ציתו ליכא קפידא כיון שהכל שלו וכדרכ יהודה אמר רב מותר להלוות צניו וצני ציתו ברצית אלמא דכיון דהכל שלו ליכא משום רצית וה"ל ליכא משום מקפידין זה על זה כיון שהכל שלו וכך הם דברי רש"י ואף על גב דהא דאמר רב מותר להלוות צניו וצני ציתו ברצית אידחיא לה בדוכחה כיון דלא נדחית אלא משום דילמא אחי לסרוכי אלמא דמדינא ליכא איסורא מפני שהכל שלו ואם כן שפיר מייחיי ראייה דכיון שהכל שלו ליכא משום צני חצורה המקפידין זה על זה וכי פריך בזה הכי אי הכי מנה גדולה כנגד קטנה היינו משום דסלקא דעתך דסבירא ליה כההיא טו דרב דאמר מותר להלוות צניו וצני ציתו ברצית כיון דמייחיי מינה [ראייה] ו^א והוה מצי לאהדורי ליה דאף על גב דלא סבירא ליה כוותיה משום דחיישינן דילמא אחי לסרוכי מכל מקום שפיר מייחיי ראייה מיניה כיון דמדינא ליכא משום רצית כשהכל שלו הוא הדין דליכא משום מקפידים זה על זה וכדפרישית אלא שהשיב לו לפי מה שעלה על דעתו שהמתרץ היה סובר דקיימא לן כדרכ יהודה [אמר רב] יא דאפילו הכי מייחבא מתניתין דחסורי מיחסרה והכי קתני: ועוד יש לומר דודאי מתניתין ידע דמייחבא יב שפיר לדין דכל היכא דהכל שלו ליכא משום קפידא אף על גב דלא קיימא לן כרב וכדפרישית לעיל ולא אקשי ליה אי הכי אפילו מנה גדולה כנגד קטנה נמי אלא לאותי לרב יהודה דמתניתין שאף על פי שהכל שלו חייש משום קוביא ואהדר ליה דלרב יהודה לריך לומר מתניתין חסורי מיחסרה והכי קתני מפסי עם צניו וצני ציתו אפילו מנה גדולה כנגד קטנה וכו' אצל לדין דלא קיימא לן כוותיה מתניתין צמנות שוות דוקא היא דכיון דהכל שלו ליכא קפידא לכולי עלמא כדפרישית אצל גדולה כנגד קטנה לא משום קוביא שאף על פי שהכל שלו אסור משום דילמא אחי לסרוכי ועם אחרים מנות שוות נמי לא משום דמקפידין זה על זה: ועוד יש לומר דאין הכי נמי דצחאי שקלא וטריא סבירא ליה לתלמודא כדרכ דאמר מותר להלוות צניו וצני ציתו ברצית מיהו כיון דחזינן דאידחיא לה בדוכחה על כן לריבינן לאוקומי מתניתין צמנות שוות

ומה שכתב כיון שמקפידין זה על זה יבואו לידי שא"ל וכו'. דוקא וכדפרישית ועל פי איזה מדרכים אלו מה שהשמיטו הרי"ף טעות סופר הוא ונריך להגיה הלואה במקום שאלה דהא נלשון שאלה אינו אסור כדלעיל בס' ש"ן (סג) ובהך דשמואל נמי קאמר עוברין משום מדה וכו' ומשום לוי' ופורעין ולא קאמר משום שואלין וכן הוא בספרים המדויקים:

שכג א מותר לומר לחבירו וכו'. משנה בסוף פרק אין לדין פליגי זה תנא קמא ורבי יהודה ופסקו הפוסקים כתנא קמא וכדמפרש רבא לתנא קמא אפילו הוא מיוחד למדה פירוש שמודד ומוכר בו ימלאנו ללא כרב יהודה ללא שרי אלא צעומד למדה ועדיין לא מדדו בו וכן פסק הרמב"ם בפרק ד' דיום טוב והרא"ש וכן כתב רבינו: **וכתב הרא"ש** שכן פסק בעל העיטור והרמב"ן פסק כרב יהודה והרי"ף לא הביא דברי רבא כמו שכתוב בגמרא עכ"ל: וזה לשון הרי"ף בספרים שזיינו מאי אכל לא צמדה אמר רבא שלא יזכיר לו שם מדה אכל כלי העומד למדה ימלאנו עכ"ל ואי אפשר ליישבו דפתח בדברי רבא דפירש אכל לא צמדה שלא יזכיר לו שם מדה כגון תן לי מדה פלונית או פלונית ומדיוקא נשמע דכשאינו מזכיר לו שם מדה אפילו בכלי המיוחד למדה ימלאנו ומסיים בדברי רב יהודה שאמר אכל כלי העומד למדה ימלאנו ומדיוקא נשמע אכל בכלי המיוחד למדה לא ימלאנו ובעל כרחינו נריבין אנו לומר דבסיוס דבריו איכא טעות סופר ונריך להגיה אכל כלי "המיוחד" למדה ימלאנו: ודבר"ן הביא לשון הרי"ף בטעות גדול מזה אכל כלי העומד למדה לא ימלאנו ונריך למחוק "לא" גם מה שכתוב בר"ן ומוכח בגמרא ללישנא קמא וכו' נריך להגיה ללישנא בתרא וכמו שכתב צ"ח יוסף גם מה שכתב הר"ן ונראה לי דכי שרינן הכי וכו' הוא מילתא באנפי נפשיה ולא צא ליישב דברי הרי"ף וכן כתב צ"ח יוסף דלא כמו שכתב הרי"ף אצוהב וכל זה פשוט ולפי עניות דעתי אין נריך לאריכות לצאר כל זה:

כיון שמקפידין זה על זה יבואו לידי הלואה יג שאסור בשבת ולידי מדה ומשקל (ט) אבל ליתן מנה גדולה כנגד מנה קטנה ולהטיל גורל עליהן אפילו בבני ביתו ובחול אסור משום קוביא:

סימן שכג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א-ד] אמירה לחבירו למלאות לו כלי של מדה או לתת לו פירות במנין: [ה] כיצד מביאין כדי יין וכדי שמן: [ו-ז, ט] הדחת כלים וטבילתן ושפופן:

[א-ב] מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה

במס' שבת קמט ד"ה בני צוה אכתוב צסימן תקי"ו (רנא: ד"ה לא) צסימתא דשמיא:

שכג פרטי רמזי דינים המיוחדים המבוארים בזה הסימן

[ו] כלים הנקחים מהגוים אסור להטבילם בשבת ומה תקנתם: [ז] אימתי מותר לחוף כלים בנתר וחול: [ח] אם מותר לחוף כלי כסף במלח: [ח] כוס ששתה בו הגוי מותר להדיחו:

[א-ב] מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה וכו'. משנה בסוף פרק אין לדין (צ"ה כט). אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה אכל לא צמדה רבי יהודה אומר אם היה כלי של מדה לא ימלאנו. וידוע דהלכה כתנא קמא (עי' ברכות ט. וש"י). ובגמרא (שם) מאי אכל לא צמדה אמר רב יהודה אמר שמואל אכל לא בכלי המיוחד למדה אכל כלי העומד למדה ימלאנו רבא אמר מאי אכל לא צמדה שלא יזכור לו שם מדה אכל כלי המיוחד למדה ימלאנו. ופירש רש"י המיוחד למדה. שמודד ומוכר בו: עומד למדה. שכשישבר זה צא זה תחתיו אכל עדיין לא מדד בו: והרמב"ם כתב בפירוש המשנה דכלי העומד למדה היינו שהוא מוכן למדה ועדיין לא נעשה בדיוק ולא שמוהו מדה עכ"ל ולפי זה אם כבר נעשה בדיוק אף על פי שעדיין לא שמוהו מדה הוה ליה כלי המיוחד למדה: **וכתב הרא"ש** (סי' יד) ומסתבר כרבא דבתרא הוא [א] וכן פסק בעל העיטור (היו"ט מחלוקת ג קמב) והרמב"ן [ב] פסק כרב יהודה והרי"ף לא הביא דברי רבא כמו שכתוב בגמרא